

بھائی چارے والا گھر

تے ہور کہانیاں

ڈاکٹر کرامت مغل

زر شا پبلشرز..... لاہور

فون نمبر: 0322-4586093

کتاب داسرناواں: بھائی چارے والا گھر
کہانیکار: ڈاکٹر کرامت مغل
اشاعت: اول
اشاعت سال: 2017
تعداد: 500
کل صفحات: 128
کمپوزنگ: محمد شاد شفیق (0322-4586093)
قیمت: 250 روپے
ناشر: زر شاہ پبلشرز لاہور

ISBN:978-969-7737-03-1

Email: kraamaat@gmail.com

Ph.No. 0333-4306384

لکھاری نال رابطا: ڈاکٹر کرامت مغل
شعبہ پنجابی، گورنمنٹ اسلامیہ کالج، ریلوے روڈ لاہور

انتساب

”اپنی بھال کر دے
لوکاں دے ناں“

BHAI CHARAY WALA GHAR TE HOR KAHANIAN

By

Dr. Kramat Mughal

Price: 250/-

Email: Kraamaat@gmail.com

Ph. No. 0333-4306384

Address: Punjabi Deptt. Govt Islamia College,
Railway Road, Lahore.

ALL RIGHTS RESERVED

This book is sold subject to the condition that it shall not be, by way of trade or otherwise, be lent, resold, or otherwise circulated without the publisher's prior written consent in any form of binding or cover other than in which it is published and without similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser and without limiting the rights under copy right reserved above, no part of this publication may be produced stored in or introduced into a retrieval system or transmitted without the prior permission of both copyright owner and the publisher of this book.

98	اُچا بول	-14
103	تھر یٹ	-15
113	بے فکری	-16
119	ستر ورھے	-17
121	اک کال دی مار	-18
127	سینرتے جو نیڑ	-19

فہرست

7	میری پہلی گل	
8	بابا چڈل	-1
17	ہمیشا رنج ای ہوندا اے	-2
25	بھائی چارے والا گھر	-3
36	زوال	-4
42	جینون لکھاری	-5
44	جن	-6
55	حاجی تے حاجن	-7
63	کارستانی	-8
76	سواد	-9
82	وڈا دانشور	-10
83	سندری	-11
87	پر دا	-12
94	ٹچکر	-13

باباچڈل

پوری مسیت وچ اوس دی اواز سبھ توں اُچی ہوندی۔

عصر دی نماز توں بعدوں پورے محلے دے مسلماناں دے بال اوس مسیت ول ٹوں ٹر پیندے بالڑیاں نے سراں اُتے دُپٹے لئے ہوندے جد کہ بال سراں تے ٹوپیاں پا کے اودھرنوں آندے۔ مسیت دے صحن وچ دو صفاں چھائیاں جانڈیاں اگے پھٹیاں لائیاں جانڈیاں تے کجھ بال جو دس گوسپارے پڑھ چکے ہوندے اوہ ریلاں اُتے قرآن پاک رکھ کے پڑھن بہ جانڈے۔ قرآن پاک دی تلاوت نال فضا گونج اٹھدی۔ نورانی قاعدے پڑھدے بال زیراں زبراں پیشاں ٹوں اُچی اُچی بول کے سبق پکارہے ہوندے سن پرالیں سبھ توں پہلاں جدوں صفاں وچھ جانڈیاں سارے بال بہ جانڈے اوس ویلے سبھ توں ذہین بال کھڑو کے پوری نماز اُچی اُچی بولداتے اگوں اوہ سارے مل کے پڑھدے ہوندے سن.....

ایہ سبھ سارے رل مل کے ای کردے سن، ایوں لگدا سارے اک دوجے دی اگوائی کر رہے ہوندے ہن پر جدوں ای قاری ہوری مسیت اُتلی منزل دے دو کمریاں لے بنے مکان توں باہر نکلدے اپنیاں موٹیاں موٹیاں تنکیاں پنڈلیاں ٹوں دھیان مار کے پوڑھیاں پھٹھاں اُتر اوتھے آندے جتھے سارے بال بہ کے اُچی اُچی پڑھ رہے ہوندے سن تاں سارے بالاں دیاں اوازاں پورے زور

میری پہلی گل میری پہلی کہانی

انسان بہت ساریاں کہانیاں نال جیوند اے ایہ کہانیاں اوہدیاں اپنیاں وی ہوندیاں نیں تے اوہدے چھیرے وسدے لوکاں دیاں وی۔ ہر کسے نوں ہور کوئی کہانی پتا ہووے نہ ہووے اپنیاں کہانیاں تاں پتا ہوندیاں نیں۔ کہانیکار واسطے ہر کہانی ای اچھی ہو جاندی اے کیوں جے اوہ اوس نوں اپنی اکھ دی چترکاری نال ویکھدا، محسوس کردا اے جے اوہ کہانی اوس دے اندر ٹوں ٹب جاوے تاں اوس نوں اوہ اکھراں دا بانا پوادیندا اے۔ کہانی اوہ ای ہوندی اے جو کہانیکار تے پڑھنہارنوں اندرون کجھ سوچن واچن تے مجبور کر دیوے۔

میرا متنا اے کہ جے کہانی نوں پورے انصاف کر کے لکھیا جاوے تاں ایہ انسانی جذبیاں دے اظہار دی سبھ توں مکمل تے کامیاب صورت بن جاندی اے۔ ایس لئی کہانیکار گھٹ توں گھٹ ویلے وچ اک نگلڑا تاثر پیدا کرن دے جتن وچ اپنی کہانی دی نوک پلک سوار دار ہندا اے۔ کہانی تے کہانیکار ہر کہانی نوں جیوں اپنے اُتے ہنڈا اندا جے اوہ کہانی نوں اپنے اُتے ہنڈائے گا نہیں تاں اوہ اپنے رچے ہوئے ہر کردا نال انصاف نہیں کر سکدا اے۔ میریاں ایہ کہانیاں تے کہانی دے ہر پارتوں میں جیندا جی متیا اے اوہ ساہ لیندا اُتر دا پھیر دا حیاتی مان رہیا اے۔ ایس اپنی حیاتی وچ کدے اوہ میں بن جاندا تے کدے اوہ، اوہ ای رہندا اے تے میں اوس دیاں کیتیاں کماں نوں تے اوس دے لئے فیصلیاں نوں جان بچھ کے نہیں موڑدا کدھرے اوہ خد نوں موویا ہو یا ای نہ سمجھ لوے۔ ایہ سبھ کہانیاں تہاڈے ہتھاں وچ نیں تے آخری فیصلا وی تہاڈا ای ہونا۔ میں تاں اپنے چھیرے کہانیاں توں کجھ نوں اکھراں دا بانا پوادتا، تے میری پہلی کہانی ایہ تھوں ای مڈھ بھ لیندی اے۔

ڈاکٹر کرامت مُغل

2 دسمبر 2017ء

نال چھیاں اُچیاں ہوسکدیاں سن اُچیاں ہو جان دیاں۔ قاری ہوراں دا ڈرای اینا کوسی کہ زیریاں زہراں
سبھ دیاں سدھیاں ہو جان دیاں۔ کسے دی شدہ مدّتے ج زم دی وی غلطی ہوندی تاں قاری ہوراں نے
اوس ٹوں دُبارا پڑھن دا کہنا..... ایس ویلے جدوں اوہ سن رہے ہوندے تاں جیوں سبھ ٹوں
سپ سَنگھ جاندا۔ ہر پاسے ہو دا عالم اِنج دا ای ہوندا ہووے گا جو اوس ویلے مسیت دے صحن وچ
ہوندا۔ کدے کدرا بال بلکل صحیح سُنّا کے بچ جاندا پر اوس دی اواز کُنب رہی ہوندی تے کدے کدراے
اوس اوجہی چند کھّا ی پیندی جس نال سناٹے دے نال نال گھنیرتا وی ودھ جاندی جدوں ساری
گھنیرتا چھائی ہوندی..... تاں قاری پورے غصے وچ موجود ہوندا۔

قاری ہوری پڑھان وچ مگن ہو جان دے اپنی سختی نال بولدے سن کہ اوس نوں سبھ توں اُچی
اواز ثابت کر لئی پورے دھیان نال ٹھیک ٹھیک پڑھن لئی جتن کرنے پیندے۔ اوہ پورے جتن کردا
ہوندا سی۔ اوس نوں ایسے ای ویلے مسیت نال محبت جاگ گئی۔ اوہ سبھ توں پہلاں آ جاندا۔ مسیت دیاں
صفّاں وچھاندا۔ پھنیاں لانداتے قاری ہوراں دی جائے نماز وچھا کے اوس دے ساہنے اوجہی پھٹی
لانداج و صرف قاری ہوراں واسطے مخصوص سی تاں جو قاری آن تے سبھ گُجھ ٹھیک ٹھاک پیا ہووے۔
قاری جدوں آ کے بہ جان دے تاں اوہ اپنی مرضی نال پڑھیاراں نوں سدّ مار کے بلاندے فیر سبق
سُندے تے اگانہ سبق دے دیندے۔ قاری ہوراں کول اک رنگ والی پنسل ہوندی کپے رنگ والی پنسل
جس نال اوہ سپارے اُتے نشان لاندے ہوندے سن تاں جو اگلے دن واسطے پکان لئی سبق دتا گیا یاد رہ
جاوے۔ سارے اپنا اپنا سبق لیندے رہندے تے مستیوں باہر نوں جان دے ہویاں اُچی جہی اواز نال
قاری ہوراں ٹوں سلام بول کے جان دے۔

چین دی یارھویں داسارے بالاں ٹوں انتظار رہندا۔ ایس دن یارھویں دا ختم ہوندا کدے
لُونے چاؤل پکدے کدے نان دال یاں نان حلیم ہوندا جو سبھ توں پہلاں پڑھیاراں ٹوں ورتایا جاندا پر
ایس توں پہلاں قاری ہوری اپنے ہتھیاں نان حلیم یاں چاؤل اُتاند دو کمریاں وچ رہندے اپے گھر
دیاں جیاں نوں ضرور گھل چُکے ہوندے سن۔

کدے کدرا جدوں اُتلے دو کمریاں وچوں کوئی باہر نکلداتے سیمنٹ نال بنے جنگلے توں
پٹھاں دھیان ماردا تاں اوس نوں کوئی گورا جہیا مکھو اُمسکا ندامسکا ندا دکھائی دیندا۔ جس نوں اوہ کدے

وی ایس جنگلے توں باہر نہیں ویکھ سکیا سی کیوں جے جدوں وی کدے کوئی اوہناں کمریاں وچوں باہر نکلد
پوڑھیاں لہندا ہوندا تاں اوس نے ٹوپی والا بُرقعا پایا ہوندا۔ اوس دی ہمت ای نہ پیندی کہ اُتاند اکھیاں
چُک کے ویکھے کہ ایہ کون اے۔

اوس نے دن چڑھدیاں ای مسیت وچ ڈیرے لالینے کئی وارتاں فجر دی بانگ ہون دیاں
ای اوہ مسیت ول ٹوں آ جاندا۔ وضو کردا سُنّتاں پڑھ کے بہ جان داتے جدوں قاری ہوری فرض نماز
شروع کراندے تاں اوہ کئی وارتاں کھلوتا کھلوتا اک جاندا۔ فیر اوس نوں ایس دی عادت پے گئی۔ فجر
دی نماز توں بعد اوہ اندروالے مرکزی کمرے توں باہر آ کے بہ جان دے کیوں جے اندر لاؤ ڈسٹیکر اے سی
ہیڑتے ہورناں قیمتی شیواں دی ہوندی وچھا توں اوہ کمرابند ہو جاندا۔ باقی آون والیاں واسطے باہر صحن
وچ نماز ادا کرن واسطے اک صف وچھائی گئی ہوندی۔ باقی آون والیاں واسطے باہر صحن وچ نماز ادا کرن
واسطے اک صف وچھائی گئی ہوندی۔ اک الماری وچ قرآن پاک تے سپارے وی پئے ہوندے سن۔
اوس نے فجر دی نماز پڑھن مگروں وی پڑھنا شروع کر دتا اوہ پڑھدا پڑھدا سورتاں یاد کرن لگ پیا پہلوں
اوس نے نکلیاں نیکیاں سبھ سورتاں یاد کر لئیاں۔ فیر اوس دا دل کیتا کہ ہُن لمیاں سورتاں یاد کرے۔ ایس
دامڈھ اوس نے سورۃ یاسین توں رکھیا جدوں اوس نے دو دنوں وچ ایہ سورۃ یاد کر لئی تاں گھر والیاں نے
اوس دے ایس عمل نوں بہت سلاہیا۔ گھر وچ ای ایہ فیصلا ہو یا کہ اوہ ”نیک“ بندا بن جاوے گا۔ ”نیک“
دا ایڈاؤڈا اکھراوس نے اپنے نال نال جُو یا سُنیا تے اگلے ہفتے تیکر اوس نے سورۃ رحمان تے سورۃ البقرہ
دی یاد کر لئی۔ فیر جدوں قاری ہوراں نوں اوس نے تلاوت کر کے سُنائی تاں قاری ہوراں نے وچوں
وچوں ہر سورۃ سُنئی۔ قاری ہوراں نے وی تھکی دے کے اگانہ ودھ جاون دا مشورادے دتا.....

پرویلے نے جیوں اوس توں کسے دابد لایا سی۔ اک دیہاڑے جدوں اوہ عشاء دی نماز پڑھن
مگروں گھر پریتا تاں اوس نوں پتا چلیا کہ جیوں اوہ دے سرتے اسمان ڈگ گیا اے۔ اوہ دے پیوںوں بس
نے کُچل دتا سی سارے اسپتال ول گئے سن۔ اگلے دیہاڑے چیک چھاڑا..... اوہ یتیم ہو گیا سی۔
ویلے نے پتا نہیں کس گل دابد لایا..... اوہدی سُدھ بُدھ بدل گئی۔

اوہ جیوں سبھ گُجھ وسر دا جاو لگ پیا۔

اک دیہاڑے اوہ کویلے اٹھ کے مسیت ول گیا۔ تاں اوس نے وضو کر کے نماز یتیمی ای سی

کہ اک بندے تے آکے اوہدے کول بولنا شروع کر دتا۔ ”ایہ قضا نماز پڑھ ہُن کیوں جے سورج نکلے
نوں ست منٹ ہو چکے نیں“۔ اوس توں بعد اوہ جدوں وی اُٹھیا اوہنوں ایوں لگے کہ آج وی قضا
ہوندی جا رہی اے۔

محلے دے سارے بال اک وار فیئرش سن کیوں جے روزے آگئے سی۔ روزہ کھلون توں
پندرہاں ویہ منٹ پہلے ای سارے بال مسیت وچ کٹھے ہو کے بہ جان دے۔ ایہدے کچھ گجھ ہور
ہووے نہ ہووے سبھ نوں کھاو لئی گجھ نہ گجھ ضرور مل جاندا جس دی لالچ سبھ نوں سی تے پیو دے مرن
توں مگروں ایہ لالچ اوس نوں ہور وی بہتی ہوگی۔ پیو جیندا سی تاں اوس نوں روزے کھول ویلے شربت
پکوڑے، ٹکیاں، دہی بھلے تے پھل لہج جان دے سن پر ہُن اوس نوں کدے آلو میتھی نال روزہ افطار
کرنا پیندا تے کدے گونگواواں دے سالن نال۔ اوس نوں ایس دی عادت نہیں سی جس کر کے اوہ
افطاری توں پہلاں ای او تھے آکے بہ جاندا تے کھاو نوں دکھ دکھ شیواں اوس نوں مل جانیاں سن
تے فیرائج اوس نوں سواد کی کھانیاں دے سواد مانن داسوا آجاندا۔

محلے دے نمازی روزے وچ چوکھے ہو جان دے سن جس کر کے مرکزی کمرے توں دکھ باہر
صحن تیکر وی نمازیاں واسطے صفاں وچھانیاں جاندیاں۔ ایس پورے مہینے وچ نورانی قاعدے سپارے
پڑھن والیاں نوں چھٹی مل جاندی۔ جس کر کے بالوں نوں بڑی خشی ہوندی تے اوہ ایس چھٹیاں دا پورا
پورا لالچ چکدے سن۔

جدوں نمازیاں دی تعداد ودھ رہی سی۔ ایسے ای دوران محلے دے بہت ای اکھڑ مزاج
بندے نے جس نوں سارے بابا جڈل بابا جڈل آکھ دے سن اوس نے وی آنا شروع کر دتا اصل وچ
اوہ اپنی ضد تے اڑی پاروں ضد دی تھاں جڈل دی آل پے جاو پاروں مشہور ہو گیا اوس دا اصل
ناں نور محمد سکھیرا سی۔ پر سارے اوس نوں بابا جڈل آکھ کے بلاندے رہندے۔ رب نے اوس نوں
اوتر ای رکھیا سی جس کر کے کاوڑھ نال بولنا اوہ اپنے اُتے جیوں فرض کری بیٹھا ہو یا سی۔ اوس نوں سبھ
توں ودھ غصا اودوں آندا جدوں بال صفاں وچ آکے کھلون دے اوہ اوہناں نوں گھور کے ویکھداتے
فیہ سبھ توں پچھان گھل دیندا۔ اوہناں دناں وچ سردی وی اتناں دی سی جس کر کے لوکڑے جے بال اندر
مرکزی کمرے وچ ہیڑ والی تھاں اُتے کھلون دے تاں اوہناں نوں باہر ٹھنڈ وچ گھل دتا گیا۔ روزے

شروع ہوئے تاں اودوں وی ایہ ای حالت رہی سارے محلے دے بچے شرارتی نیں ایس دا فیصلا بالا
جڈل نے سنا دتا ایہ محلے دے بالوں نوں تمیز نہیں اے اوہ شرارتی دے نال نال بد تمیز وی نیں۔
روزیاں دے شروع ہوو نال ای اوہ ہور کٹڑ ہو گیا لگدا۔ ایس کٹڑ پن نوں بالوں نے وی محسوس کیتا
سی اک دیہاڑے فیہ سارے بالوں نے مل کے بابے جڈل کولوں بدلائین داسو چیا جدوں اوہ تراویح
نماز پڑھن لئی کھلوتا ہو یا سی حالے سورۃ فاتحہ شروع ہوئی کہ بالوں نے مسیت دے سارے پکھے فل
سپیڈ نال چلا دتے ایوں ہو یا جیوں سارے واہریشن تے لگ گئے پرائی گو دیروچ سارے بال جتیاں پا
کے نس نس گئے سن۔ کسے نے وی اپنی نماز نہ توڑی تراویح پڑھان والے امام کول جھڑا ہیڑ لگا ہو یا سی
اک شلوگڑے بال نے اوس نوں وی بند کرن لئی بجلی دی تار لہا دتی۔ دوجے دیہاڑے سارے بابا
اوہناں بالوں نوں لہر رہے سن جہناں نے ایہ گھناؤنی حرکت کیتی سی پر کون مندا۔ مایاں نے بڑا پتالایا
ڈرا یا دھمکا یا پر کوئی نہ بولیا۔

اک دیہاڑے اوہ سویرے فجر دی نماز پڑھ گیا۔ استنبج واسطے اوس نوں لیٹرین وچ زیادا
دیر لگ گئی۔ فیہ وضو کر کے اوس نے جد صفا اُتے کھڑو کے نیت شروع کرنا چاہی تاں جے اوہ اپنی نماز
ادا کر سکے کیوں کہ آج اوہ اینالیٹ ہو گیا سی کہ باجماعت نماز ہو چکی سی۔ بابا جڈل بیٹھا سورۃ یاسین پڑھ
رہیا سی۔ اچانچک رُک کے بولن لگا ”نیندراں پوریاں نہیں ہوندیاں تہاڈیاں کتھے سوئے مرے
ہوندے او..... اوہ تھوڑا رُک کے اُٹھیا تے مسیت دی کندھ توں باہر ول اڈیاں چک چک کے
دیکھن لگا۔ اک لمحے بعد اوس نے فیصلا سنا یا ”نماز دا ویلا لگھ گیا اے ہُن دس منٹ بعد قضا کر کے نماز
پڑھیں۔“

اوہ وچارا صفا تے پرانہ ہو کے بیٹھا دس منٹ بابے جڈل نوں کوسن لگا۔ فیہ نماز ادا کر کے
باہر نکلیا ہُن اوہ جدوں وی تھوڑا لیٹ ہوندا اوہ مسیت ای نہ جاندا۔ سگوں گھرای جائے نماز وچھا کے نماز
پڑھدا۔ اک واری تاں بابے جڈل نے اک بال نوں رکوع وچ ای گالھاں کڈھنیاں شروع کر
دیتیاں فیہ اوس نوں یاد آیا اوہ تاں مسیت وچ اے گالھاں نہیں کڈھنیاں چاہیدیاں نیں اوس دن اوہنے
رب کولوں معافی منگدیاں لنگھائی نالے عصر دی نماز توں بعد مٹھیاں پھلڑیاں تے بچے جے سبھ بالوں
نوں ونڈے۔

بابے جدل دا عَصَا ودھدا جا رہیا۔ محلّے دے بالاں توں وکھ اوہ نمازیاں نوں وی روکدے ٹوکدے ایہ وضو کر دا طریقہ نہیں اچ کر۔ انج نہ کر۔ ایہ شلوار گٹے توں ایہی اُچی ہو ی چاہیدی اے۔ ”تیری ارک تے پائی نہیں سی۔“ ایہ تیری داڑھی دی کٹنگ کویں دی اے۔؟ ”پُچھاں کدھر جا رہیاں نیں۔“ ہو یا انج کہ نمازیاں نے وی بابے جدل کولوں برکنا شروع کر دتا۔

اک دیہاڑے تاں بابے جدل نے مولوی نوں ٹوک دتا۔ آکھن لگا ”نماز نہیں ہوئی“ اودوں سارے ظہر دے چار فرض پڑھ کے ویلھے ای ہونے ساں ”مولوی ہور اں دے پکے نال مٹی لگی ہوئی۔ تے مولوی دی شلوار دے پونچھے نال وی مٹی اے ایہی کومٹی لگی ہوون نال نماز نہیں ہوندی۔ فیر اوس نے دسیا کہ سناو تاں ایہ وی شک اے کہ ایہ مٹی وی ناپاک اے۔“ مولوی ہوری ہکے بکے ہوئے اُپر گئے نوں کپڑے پاکے نماز ادا کرن دی تھاں اوہ اک بزرگ نوں نماز پڑھاوون دا آکھ گئے۔ جدوں نمازی دُعا منگ رہے سن تاں مسیت دے اُپر مولوی دے گھروں دیں جیوں رنگ و جن دی اواز آئی جاوے..... سبھ اپنے اپنے سکون دی دُعا کر رہے سن۔

ایس گل نوں کوئی دو گونن ای گزرے ہونے نیں کہ بابا جدل زور نال اوازاں دے کے مولوی نوں پکارن لگا۔ مولوی نے کندھ وچ بنے وڈے آ لے توں باہر مونہ کڈھیا، حالے اوہ کُجھ بولن ای لگے سن کہ بابا جدل اُچی اُچی پکاریا۔ ”مولوی جی موٹر چلا کے سوں ای جاندا اؤ ویکھو صفاں تے پانی پے گیا اے دو صفاں بلکل ای نکارا ہو جاوون گیاں..... بالاں دے قرآن پڑھن والیاں پھٹیاں وی بیج گئیاں..... مولوی جی ہوراں نے اک دم سوچ بند کر کے پانی والی موٹر بند کر دتی۔ بابا جدل ہور وی گلّاں سُنا ندر ہیا پر مولوی جی نے دُبارا باہر مونہ کر کے کُجھ نہ سُنا۔ سگوں اوہ اپنی دھوتی سمیت غسل خانے وچ جاوے۔ جرمن توں آئے مٹر ولوں تھخے وچ ملے شاور تھلے کھلو کے سواد مانن لگے تے سوچن لگے بابے جدل نوں ہن چنگی طرحاں سمجھاوون دی لوڑ ودھ گئی اے۔

”بابے جدل نوں اوہدے نال کوئی بیٹھا ویر سی“ اوہ کدے کدے زمین اُتے لیرکاں واہندیاں سوچدا ”خورے میرا پو نہیں اے۔ میں یتیم ماڑا تے لستا واں خورے ایس پاروں بابا جدل چڑھائی کردا اے..... اوہ ایوں ای سوچدا رہیا کہ بابا جدل اودھرنوں ای آ گیا۔ بابا جدل اچ کافی غصّے وچ لگدا، اوہ کولوں دی لنگھ کے تھوڑا گواگنا گیا تے مڑ پرت آیا۔ ”توں مینوں سلام کیوں نہیں

کہتا“ بابا جدل زمین اُتے لیرکاں واہندے نوں بڑے رُعب دار لہجے وچ پُچھن لگا۔ ”بابا..... بابا..... اوہ گل کرنا چاہندا سی پر اوس کولوں کُجھ بولیا ای نہ گیا۔ ”تیبوں کسے تمیز نہیں سکھائی..... کولوں وڈا لنگھے تاں سلام کر اچا ہیدا اے۔“ بابا جدل آکھ لگا۔

”میرا دھیان نہیں پیا..... میں دھرتی اُتے لیرکاں پیا واہندا ساں..... اگوں۔ اگوں۔ زبان چلانا نیں۔“ بابے جدل نے اک چپوڑ کڈھ ماری۔ اوہ اگوں چُپ..... بابے جدل نوں لگا چپوڑ راک ہور تے زور نال لانی چاہیدی اے۔ دُوچی چپوڑ توں بعد وی اوہ رویا نہ سگوں اُلٹے قدماں نال اوہ مسیت ول اُوں ہو پیا تے بابا جدل اپنی کوٹھڑی ول۔ بابے جدل نوں اچ پہلی واریوں لگیا کہ اوس دیاں بانہواں وچ طاقت نہیں رہی۔ اوہ لستا ہوندا جا رہیا اے نہیں تاں اوس دی چپوڑ نال..... ایہ سوچدیاں ای اوس نے کٹڑی دے بوہے نوں لکیا جندر اکھولیا۔ موڑھے اُتے اوس دے پرانے کپڑے پئے سن اوس نے اوہ کپڑے نہیں چُکے تے موڑھے اُپرا ای جا بیٹھا، سوچ لگا ”کچھلی واریسے ای بال نے..... ہاں ہاں ایسے ای بال نے..... اوہ مونہ ای مونہ وچ بُو بُو کر رہیا سی مسیت جا، لاؤ ڈسپیکر کھول کے اعلان کر دتا سی کہ بابا جدل مر گیا اے۔ اوس توں بعد ای تاں اوس داناں سارے بھٹل گئے۔ اوس نوں چاچا کہن دی تھاں سارے بابا جدل بابا جدل آکھن لگ پئے سن پر اوس دے سامنے اوہنوں کوئی بابا جدل نہ آکھدا کیوں کہ ایس اُتے اوہ اوہناں نوں ٹھیک ٹھاک بُرا بھلا کہندا ہوندا سی۔

مسیت دا لاؤ ڈسپیکر کھڑ کیا، کسے نے لاؤ ڈسپیکر نوں اُنگل نال ٹھوک ٹھوک چیک کہتا۔ بابا جدل جیوں کُتب گیا ہووے کدھرے ایوں ای نہ ہووے اوہ اعلان کرے تے میں سچی مٹی مر جا جاواں۔ بابا جدل خُدنوں دن لگاسی کہ ”ٹھگ ٹھگ..... اک واریہر ہو یا تے اوہی یتیم مُنڈا جس نوں بابے جدل نے چپوڑاں ماریاں سن اوہ چیکن لگا بابا جدل بابا جدل.....

بہت سارے لوک ہسدے ہوئے اوس دی کوٹھڑی کولوں لنگھ رہے سن۔ ایہناں ہس والیاں وچ نیکے وڈے سارے جیوں رل گئے سن بابا جدل اُٹھ کے بوہا کھول آل دوالے دیکھ لگا دُور دُور تیک کوئی نہیں سی..... بابے جدل نوں اک ای لمحے بعد بہت وٹ چڑھیا اوس نے اپنی زنگ آلود دو

نالی پستول چُک لئی۔ پرفیور خورے اوس نوں کیہ سوچ آئی اوہ پستول اوس دگاہ ماری تے اکھاں وچ لہو اتار اوہ مسیت ول ٹوٹا پیا۔ اج اوہدی حالت عام نہیں سی، عُصّے نال اوہ اپے ساہ وی قابو وچ نہیں سی رکھ رہیا۔ دل دی دھڑکن تیز تے اوہ قدم دی تیز تیز چُکی مسیت ول ٹوٹا لگ گئی۔ راہ وچ اک دو محلے داراں نے اوہنوں دیکھیا، اوہناں ٹوٹا لکھیا جیوں اج کوئی انہونی ہو جانی اے۔ کیہ انہونی ہون جا رہی سی ایس دا کسے نوں وی نہیں سی پتا۔ مسیت دا بو ہا کھلیا ہو یا سی ایہ اوہ دن نہیں سن جدوں دہشت گردی دے ڈر پاروں مسیتاں دے بُو ہے بند ہوندے نیں تے صرف نماز ویلے ای کھول کے پھرے دار کھڑے کر کے نماز کروا کے بو بافیور اوویں ای بند کر دتا جاندا اے۔

مسیت دے اندر ماڑا لسا اوہ یتیم منڈا کھلوتا لاؤ ڈسپیکر والے خانے وچ سپیکر رکھ کے گنڈی لاکے تالا لایا۔ اُتائے دروازے اُپر ای اک راز نال متھی ہوئی تھاں وچ تالے دی چابی رکھی جس بارے مولوی جی توں دکھ سارے اوہ نمازی جا دے سن جو ویلے توں پہلاں آ کے نماز لئی اذان د بندے ہوندے سن۔ اوس چابی رکھ کے دھون گھما کے دیکھیا اگے بابا جدل کھلوتا کسے ڈراؤنی تصویر وانگ اج اوہ اوہنوں بہت ای بھیا نک لکھیا اوہ اندروں بلکل ڈر گیا کہ اج اوہدی خیر نہیں اوس نے کئی اُچی ساری بابا جدل بابا جدل..... حضرات بابا جدل..... بول چُکیا سی جس نال بابا جدل دا پورے محلے وچ چیزا لگ چُکیا۔ اک لمحے دوواں نے اک دُو جے ٹوٹا دیکھیا۔ اج بال دیاں اکھاں وچ ڈرتے سی پر اوہ کسے وی انہونی واسطے ڈٹیا وی کھلوتا رہیا نہ نسیا نہ چکیا نہ تر لا مارا نہ متت کیتی..... بابے جدل نے اگانہ ودھ کے اوس نوں پھڑنا چاہیا اوس منڈے نے اپنیاں دوویں بانہواں اُتائے کر کے جوڑ کے اپ امونہ بچانا چاہیا جتھے اوس نوں چپیر پئی سی تے حالے تیکر ساڑوی پے رہیا ہووے۔

بابے جدل نے اگانہ ودھ کے اوس نوں گل نال لالیا تے پتا نہیں کس زمانے دے اتھر و بابا جدل دیاں اکھاں وچوں نکل کے اوس یتیم دی کنڈ اُتے جا پئے..... دوویں اک دُو جے نال کجھ دی نہ بولے بابا جدل اپ ی کوٹھی وچ جاسوں گیا۔ اگلی نماز ویلے جدوں اوہ کوٹھڑی توں مسیت ول ٹوٹا پیا سی اوہ لڑکھڑاندیا ہویاں ڈُ گیا، بے ہوش ہو گیا۔ اسپتال دی ایمر جنسی تیکر اپڑ دیاں اوہلاش بن چُکیا سی.....

جس ویلے بابا جدل دا جنازا جا رہیا سی تاں مولوی جی مطمئن چھے لگ رہے سن۔ سبھ توں اخیر

دے لوکاں وچ اوہ منڈا ہوئی ہوئی ٹر دا ہو یا ”کلمہ شہادت“ دے اکھراں نوں مدھم جہمی او او وچ سُن رہیا اوہ ہوئی ہوئی اگانہ نوں ودھدا جان لگا۔ مسیت دی گلی چوں لنگھدا اجنازا قبرستان ول نوں اپنا پینڈا مکان لگا تاں مسیت دی چلدی موٹر نال صفاں بھج رہیاں۔ اوس منڈے نے دیکھیا جس نے بابے جدل نوں دل ای دل وچ کئی وار مار دتا ہو یا سی۔ مسیت دے اُتلے کوٹھڑے توں ہاسیاں دی او او پٹھاں گلی تیکر آون لگی۔ قرآن شریف پڑھن والیاں پھٹیاں ایدھر اودھر کھلریاں سن، صفاں بھج بھج کے پانی باہر گلی تیکر رُڑھن لگا..... ماڑے لیسے تے حدوں ودھ کمزور منڈے نے چیک کے موٹر بند کروائی، صفاں ٹوٹا سا نہیا تے مسیت صاف کر لگ پیا.....

☆.....☆.....☆

حنیف سدھے نون اوہدی بیوی نے اودوں تائیں نہیں دسیا جدوں تائیں کم و گرنہ نہیں گیا۔
حنیف سدھاپنڈ دے زمیندار نال نوکری دارا اوہنے مجھ رکھی ہوئی سی۔ زمیندار ولوں ٹایم
مہلدا تاں اپنی مجھ دے پٹھے دتھے دا آہر پاہر کردا۔ مطلب ایہ کہ اوہ باہر دا پکھیر سی۔ عورتاں لگاؤن تے
آؤن تاں چڑی گھنٹے گھر رہن والے مرد کولوں وی گل لگا جانداں نیں۔ قاسو وچا راتاں زیادہ رہندا ای
باہری۔ اوہدیاں دو جوان دھیان سن۔ پتر حالے نگا سی۔ حنیف سدھادی بیوی نسرین نے جد اپنی دھی
کنیز عرف کچو دی بدلی ٹور دیکھی تاں اوہنوں شک پیا۔ اوہنے گل نہ گولی۔
مہینے بعد ایہ شک شک نہ رہیا۔ پک ہو گیا۔ کچو تاں ڈھنڈ نال سی۔ دن لنگھیاں نون چوتھا
مہینا ہو گیا سی۔

نسرین نے نکا کے کٹ چاڑھی۔ اپنے تے اوہدے وال پئے۔ واہوا کھچ دھر ڈرونا پٹنا تے
عورتاں والے کھیکھن کرن توں بعد اوہ شانت ہوئی تاں سوچن لگی کہ ہن ایس مصیبت توں کوں
چھٹکارا حاصل کیتا جاوے۔

معاملہ جوان دھی داسی۔ وڈی وڈی کریاں بہت زیادہ نامی ہو جانی۔ کسے نے دھی دا رشتا
وی نہیں سی لینا۔ ”ایہ جدوں دی عورت ذات ایس دنیا تے آئی اے ایہو جے کارے ہوندے آئے

نیں۔ وڈیاں وڈیاں نال ایہو جہیاں وارداتاں ہو گئیاں نیں۔ اسیں کس کھیت دی موی آں۔ ساڈے
نال کوئی اچرج نہیں ہوئی ہن باں باں کریاں، رویاں پٹیاں یاں دھی نون ماریاں کٹیاں کوئی بچے ڈھنڈ
چوں غایب نہیں ہو جانا۔ ایہوں غایب کرن لئی کسے دائی یاں نرس نال ای رابطا کرنا ہووے گاتے سارا
معاملہ رازداری نال نیڑنا ہووے گا۔“ نسرین جوں اپنے آپ نال گلگاں کردی صلاح مشورہ پئی کردی۔
گتھلی نسرین دے ہتھ وچ سی۔ اوہنے قاسو نون وی نہ دسیا۔ شہروں جتی لیڑا خریدن دا بیج
لایا۔ دھی نون نال لیتے اک نرس کول جا پڑی۔ ایہ نرس ماٹی موٹی اوہدی سو نہی سی۔

نکے جے شہر وچ مرد ڈاکٹراں نون ویکھ کے تھاں تھاں نرساں نے وی کلینک کھول لئے ہوئے
سن جتھے اوہ اپنا نال ڈاکٹر فلانی تے ڈاکٹر ڈھکانی لکھدیاں سن۔ ایہناں وچ دائیاں ایل ایچ وی تے ن
رسنگ کورس پاس کیتیاں عورتاں دے نال نال اوہ وی سن جہڑیاں کورس پاس کیتے بغیر نرسنگ ہسپتال
وچوں بھیج آئیاں سن یاں کسے وجھا توں اوہناں نون او تھوں کڈھ دتا گیا۔

ایہ نا تجربا کار دائیاں سستیاں وی سن تے عورتاں وی سن۔ پنڈاں والیاں نون مرد ڈاکٹر
نون دھی بھین دا بیج دکھاؤن نالوں ایہ زیادہ بہتر لگدیاں سن۔

نسرین جہدی ”ڈاکٹرنی“ کول اپڑی۔ اوہنے اپنی مناسب فیس لے کے کچھ ایہو جہی کالھ
دکھائی کہ بچا تاں ضایع ہو گیا پر نسرین نون اوہر پے گئی۔ ایس گل دا اوہناں نون گھر آؤن توں تیجے
چوتھے دن بعد پتالگا۔

نسرین دی حالت خراب ای سی۔

ایہ سدھ نسرین دا اپنی سس نال مشورہ نہ کرن پاروں ہو یا۔

اوہدی سس ایہو جے معاملیاں وچ ڈاڈھی تجربا کار تے ہتھیا رسی۔ اوہ سدھ توں پہلوں تاں
اپنی جوان دھیان اُتے کرڑی نظر رکھدی۔ فیروی عورت بارے آکھیا جاندا اے کہ ایہدی مثال کڈدی
دی اے ایہ کتے بلے دا مال اے۔ پتا نہیں کہڑے ویلے کوئی بھونکدا اگتا بھونکنا چھڈ کے دندی مار
دیوے۔ کوئی چپ چپتا بظاہر ہنٹا ہو یا ہنٹا مانی جہیا پچھوں آ کے چک مار جاوے۔ رات براتے چوری چھپے
کوئی بلا دھونوں پھڑ کے دھر و لے جاوے۔

غریب عورتاں جنگلی جھل کڈدی وانگوں ہوندیاں نیں۔ وارثاں دے ہوندیاں وی بے حد

تائیں بے وارثیاں۔

ٹھپے دے خاندان دیاں عورتاں نوں لوکی انج دیاں ای سمجھدے سن۔

نسرین دی سس جدو بیکھدی کہ اوہدی دھی نوں بدو بدی کوئی بلا پے گیا اے یاں اوہ اپنی مرضی نال کسے نال کھئی مٹی کھا آئی اے تاں اوہ ویلے سرخاقتی تدبیراں کر لیددی تاں معاملہ زیادہ خراب نہ ہون دیندی۔ حالے پچھلے دنیں اوہنے اپنی سبھ توں بلی دھی دا بڑا سوہنا کجنا کجیا۔

مجال اے جے کسے نوں کنوں کن خبر ہوون دتی ہووے۔

ویلے سر کیتے گئے کم پاروں سبھ کجھ صفائی نال نہر گیا۔ ہن گڑی گھوڑی واگوں بھجی دسدی پھردی۔

وڈے توں وڈا قیفا شناس وی ایہ قیفا نہیں لاسکدا کہ گڑی نے کجھ دن پہلوں ”صفائی“ کروائی اے۔ نسرین سس نوں کوں دسدی۔ اوہنے کدے سس نال بنا کے نہیں سی رکھی۔ ویج کے آئی تاں بڑی چھیتی لڑائی لڑ کے سس نالوں وکھری ہوگئی۔ انج کل فیروہ آ پو وچ لڑے ہوئے سن۔ اوہناں نے اک دوجے دے گھر آنا جانا بند کر دتا۔

ایہو وجھاسی کہ اوہنے اپنی سس نوں دسیوں پنا اُجھی ڈور سلجھاون دی کوشش کیتی۔ حالانکہ عظمیٰ اوہدی سس دی پوتری لگدی۔ اوہ کوئی پوتری دی دشمن تے نہیں سی ناں۔

ویسے ایہناں عورتاں بارے کوئی وی گل دعوے نال نہیں کہتی جاسکدی۔ ایہ جدوں لڑن تے آندیاں نہیں تاں رشتے ناتے ویکھے بغیر طعنے مہنے دیندیاں نیں۔ اوس ویلے اوہناں دا مقصد زبانی لڑی جاون والی جنگ ویج صرف فتح حاصل کرنا ہوندا اے۔ جھوٹا سچا ہر طرحاں دا الزام اک دوجے اُتے لاندیاں نیں۔

ہوسکدا اے نسرین ایس گلوں دی گھرائی ہووے کہ کل نوں اوہدی سس اوہنوں اوہدی دھی داطعتا مارے۔ ”نی جدوں کسے نہ جھلیو ای تاں میرے ول بھجوتے میں تیری دھی دا کا کا کڈھوایا۔“

گل کوئی وی ہووے نسرین کم خراب کر بیٹھی سی۔ ہن عظمیٰ دا دردای نہیں سی رُکدا پیا۔ شاید اوہدے اندر گڑ بڑ ہوگئی ہووے۔

کجھ دن ماواں دھیاں گل نوں لکایا۔ فیروہ کیونیں کہ عظمیٰ دودن پہلی بھوک ہوندی جاندی

اے۔ لڑن لگیاں ڈگ پیندی اے۔ اوہ ڈرگئی۔ کدھرے عظمیٰ مر مر ای نہ جاوے۔

ہن حنیف سدھے نوں دسنا ضروری۔

قاسو ٹھپے نوں پتلا گاتاں اوہ کجھ چر بھوتیا۔ دھی ول قہر بھریاں نظراں نال ویکھیا۔ اوہ تے اگے ای مری مٹی پئی سی۔ کجھ چر بھڑکن توں بعد دوواں جنیاں ٹھنڈے دل نال غور کرنا شروع کر دتا۔ گھر ویج پیسے کوئی نہیں سن ہن تاں ہر تھاں واہو اسارے پیسے لگن دی بن گئی سی۔

قاسو نے اپنے زمیندار کولوں ایڈوالٹس پیسے منگے۔

چودھری اسلم نے دھڑے والا زمیندار نہیں سی جتا اوہ خد نوں ظاہر کردا۔ بہر حال تھاں چڈے موٹے وڈیاں ساریاں مچھاں نے اوہنوں واہو بارعب شخصیت بنا دتا سی۔

رہندی کسراوتنے اپنے بارے ودھا چڑھا کے گلاں کر کے پوری کر لئی۔

بھاری دسویں جماعت وچوں فیل سی باہر ایہو دسدا رہندا کہ چودھری فیل اے۔ فیل وی رکتوں میں چودھریں دا امتحان ای نہیں دتا۔ امتحان کیہ دینا سی میرے کولوں مخالفان دا بند اہٹھ گیا تاں مینوں جیل جانا پیا۔ اوہ تاں ساڈے کول پہلی وا دھوسی۔ میرے پیو بھونیں ول وی نہیں ویکھیا۔ پُتر ول ویکھیا بھونیں تاں بندا فیروہ بنا سکدا اے۔ پُتر نہیں لہدے۔ بھونیں دادے کے وی کہڑے اسیں کسے نالوں گھٹ آں۔ جدا وہ ایہو جھیاں گلاں کردا تاں اک وارتاں ناواقف بندا چنگا بھلا اوہدے رعب تھلے آجاندا۔

ایہ کھوج کون کردا کہ اوہ کنا گوسچا اے۔ جد حنیف سدھے نے چودھری اسلم کولوں پیسے منگے تاں اک وارتاں اوہ چوں کے وجیا۔

”تینوں پسیاں دی کہڑی لوڑ پے گئی قاسو؟“

بس جی بڑی لوڑ۔ چودھری صاحب۔ حنیف سدھے نے دھون سٹی ہوئی سی۔

”اوہیوتاں کچھیا اے اپنے زیادا پیسے کیہ کئے ای؟“

”اوہ جی میری دھی بیمار اے“

”اچھا کیہ ہو یا اوہنوں؟“

”گل ذرا پردے دی اے چودھری صاحب۔“

”ساڈے کولوں پر دا۔ بلے بھئی بلے۔“ چودھری بلا دجھا چھاں نوں وٹ دتا۔

حنیف سدھا چپ رہیا۔

”وکیہ حنیف توں پُرانا نوکریاں۔ چنگا بھلامانس بندرا ایں۔ تیری دھی بیمارے تاں میں تینوں ضرور پیسے دیاں گا۔ سگوں میرا اک واقف ڈاکٹر اے تہا نوں اوہدے کول گھلاں گا پر پتا تاں لگے اوہ نوں ہویا کیہ اے جہڑا توں اوہدے اپریشن لئی اے چوکھے پیسے پیا منگد ایں۔“

”اوجی..... میں تہا نوں..... کیہ دساں، کوئی عورتاں..... والی..... گل اے۔“

چودھری نے دُنیا دیکھی ہوئی سی۔ اوہدا دعوا سی کہ اوہ اڈدی چڑی دے پرگن لید اے۔ اڈدے جان دے کاں وکیہ کے دس سکد اے کہ ایہناں وچوں کاں کہہ اے، کاوئی کہہ دی اے۔ قاسو دے اندازے اوہ نوں مشکوک کر دتا۔ اوہنے جہڑا نتیجا کڈھیا اوہو..... سچ ہویا۔

اوہنے کھوتر کھوتر کے حنیف سدھے کولوں ساری گل چھ لئی۔

”وکیہ قاسا تیرے نال ہوئی اے زیادتی۔ توں میرا ملازم۔ ایہ زیادتی تیرے نال نہیں میرے نال ہوئی اے۔ ہُن توں بے فکر ہو جا۔ میں ہر طرحاں تیرے نال آں۔ جتنے وی پیسے لگے میں لاواں گا۔ توں بس جو ایں میں آکھاں اوویں کرنا اے۔ میرے پیراں اُتے پیر رکھ کے چلیں گا تاں فایدے وچ رہویں گا۔ اللہ خیر کرے گا۔ ہُن میں سبھ توں پہلاں نسرین نال گل کراں گا۔ فیر اگے ٹراں گا۔“

قاسو کول ہاں کرن توں علاوا ہو کوئی رستاوی نہیں رہیا۔

جہڑی نرس عظمیٰ داکیس کہتا سی۔ چودھری اوہ نوں پورے بھار نال ملیا۔ نسرین، حنیف تے عظمیٰ تینوں اوہدے نال سن۔ ”ڈاکٹر نی“، چودھری دا ڈبھ پٹھ وکیہ کے، تعارف جان کے تے گلاں سُن کے دہل گئی۔

جد چودھری نے سوکا لڈ (So Called) ”ڈاکٹر نی“، نوں پلس دی دھمکی دتی تاں اوہ نوں ساہ لینا دکھا ہو گیا۔ اوہ نوں اپنا سارا سیٹ اپ ختم ہوندا نظر آیا۔ بدنامی تے فیر جیل وی ہو سکدی سی۔

اوہ بڑی چھیتی دھاراں لاہ آئی۔

اوہنے فورن عظمیٰ دامفت علاج کرن تے کروان دی ہامی بھری۔

”اوہ تاں تُوں کرنا ای کرنا اے۔ ایہاں غریباں ول وی وکیہ۔ جہناں گھر شام دا آٹا وی نہیں اے۔ پہلوں وی ایہناں اپنا ڈنگر وچ کے تیری ”فیس“ دتی اے۔ چودھری نے نرس دیاں اکھاں وچ اکھاں پا کے آکھیا۔ نرس دیاں نظراں نیویاں ہو گئیاں۔

اوہنے نسرین کولوں وصولی ہوئی فیس چپ کر کے چودھری نوں موڑ دتی۔ ایہ پیسے چودھری خد رکھے۔ اوہ ہونرس چہنے اپنی غلطی اُکا نہیں سی منی۔ چہنے جنگلی جھڑاں گولوں نسرین نوں سنگاں اُتے چک کے ماریا سی۔ ہُن پالتو بھید نالوں وی زیادا بے ضرر ہو چکی سی۔

نسرین تے قاسو چودھری دے احسان مند سن اوہناں نوں اپنی دھی دے علاج نال غرض سی۔ اوہناں دی دھی دا علاج ہوندا اپیا سی۔

اوس توں بعد چودھری نے ”اصل مجرم“ ول پھیرا پایا۔ قاسو وی نال سی اوہدا سر جھکیا ای رہیا۔ ”کڑی مرناؤ پئی اے۔ مرگئی تاں قتل داکیس بنے گا۔ جو ہونا سی ہو گیا۔ اوہ تاں واپس نہیں ہو سکد۔ کڑی دی جان بچائی جاسکدی اے۔ تھانے جانا بے تاں وی دسو۔ اتھے پگنا بے تاں وی دسو۔“

تھانے کوئی وی نہیں سی جانا چاہندا۔

کڑی دے علاج لئی ٹھیک ٹھاک رقم اصل گناہ گار کولوں لے لئی گئی۔ اوہ نوں چنگی بھلی ڈنگی سی۔ فیروی اوہ خُش سی کہ تھانے کچھری توں جان چھٹ گئی۔

جہڑے پیسے کڑی نوں داگی کرن والے گناہ گار کولوں لئے گئے سن۔ اوہناں وچوں ادھے پیسے چودھری نے حنیف تے نسرین دوواں دی تلی اُتے رکھ دتے۔ اوہ چودھری دی ایمانداری تے ڈھڈول خُش سن۔ اوہناں دیاں اکھاں وچ ہنجوسن۔ اوہ چودھری دے دلوں بجانو احسان مند سن۔ جیوں چودھری نے اوہناں نوں جیندیاں وچوں کر دتا۔ ہُن اوہناں نوں ایوں لگے جو ایں سبھ دے ساہ سوکھے ہو گئے ہوں۔

فیر نسرین، چودھری تے قاسو توں سو جوڑ کے بیٹھے۔

”ایہ اک بند نہیں ہونا۔“ چودھری گوہڑ لایا۔ ”ایہ عظمیٰ پتا نہیں کدوں دی تے کہدے

کہدے نال.....“ چودھری نے اندر ای اندر سوچنا شروع کیتا۔

چودھری نے نسرین دی ڈیوٹی لائی کہ اوہ پیار نال ڈرا دھمکا کے جو ایں وی ہووے عظمیٰ کولوں

باقی گناہگاراں دے ناں وی پچھے۔

نسرین نے ڈھپچک لایا۔ اوہ تن ہو رناں ساہمنے لے آئی۔

فیر چودھری تے قاسو ٹھہرے دواں جنیاں رل کے واری واری اوہناں تاناں نوں ملنا شروع

کیتا۔

ہُن قاسو داسر جھکا یا نہیں سی ہوندا۔ اوہ دیاں اکھاں نیویاں نیں سی ہونداں۔ ہُن اوہدا

انداز جارحانا ہوندا سی۔

اوہ تن گناہگار بخش سن کہ عظمیٰ نے اوہناں داناں نہیں لیا۔ اوہناں دے سروچ او دوں ڈانگ

وجی جدوں اچن چیت چودھری تے قاسو نے اوہناں نوں جاگھیر یا۔

کڑی ہسپتال داخل سی۔ ایس گل داچٹا ننگا ساریاں نوں پتا لگ گیا۔ کجھ وی ہوسکدا سی۔

اوہ تئوں وی ریک گئے۔

اوہناں کولوں چنے پیسے جھڑے۔ چودھری نے انصاف کر دیاں ہویاں اوہناں وچوں وی

اڈھے پیسے قاسو نوں دے دتے۔

کڑی صحت یاب ہو کے گھر آ گئی۔

کجھ چرنگھیا۔

ہُن، پک پتا نہیں سبھ توں پہلوں ایہ گل کس آکھی۔ اندازا اے کہ چونہ ”گناہگاراں“ ای

ایہ گل کیتی ہووے گی۔

”قاسو بے غیرت اے پورا اوہنے جیوں دھی دامل تاریا اے.....“

فیر ایہ گل پورے علاقے وچ کھل گئی۔

سارا علاقہ قاسو نوں ای بے غیرت آکھدا پیا اے۔

”وڈے بے غیرت“ ”وڈے بے غیرت“ دا کوئی ناں ای نہیں لیندا۔ ہمیشہ انج ای ہوندا

اے۔

وڈے.....دا کوئی ناں نہیں لیندا۔

”ہمیشہ انج کیوں ہوندا ہندا اے“ سارے علاقے وچ تے نہیں پرگجھ ماڑیاں گھراں وچ

رہندے بہت ماڑے جھے جی ایہ سوچ تے رہے سن پر کدھرے ہو لی یاں اُچی جہی بولن دی جرئت نہیں

سن کر سکہے کیوں جے اوہناں داوتیراوی ہمیشہ انج ای ہوندا اے نہیں تاں سبھ بدل نہ گیا ہوندا۔

☆.....☆.....☆

ایہ خاندانی لوگ نہیں نیں۔ بڑے گھٹیا ذہن تے ہولیاں سوچاں دے مالک لوگ نیں
ایہ۔ ایہناں دی کمینگی دی کوئی حد ای نہیں اے۔

پچھلے دنوں دی گل اے میری سس دی نکلی گڑی ہمار ہو گئی نکلی گڑی توں چیتے آیا ایہ
دوہتریاں پوتریاں والے ہو گئے نیں پر حالے وی بال جمیں جان دے نیں۔ ایہ کوئی چنگی گل اے اک
پاسے نوٹھو اں بال جمیاں پپناں ہون تے دوجے پاسے سس گھرے چڈا ڈھڈلی پھر دی ہو
وے۔ لوک کیہ آکھن گئے ایہناں نوں کوئی پروا نہیں اے۔

ہاں تے میں گل پئی کردی ساں اپنی سس دی سبھ توں نکلی دھی دی اوہ کوئی چار پنج سال دی
ہوے گی۔ اوہ ہمار ہو گئی۔ سوہرا میرا گھر کوئی نہیں سی۔ گڑی ہمار سی، اوہنوں ڈاکٹر کول لے جانا پیا۔
ایہناں دا اپنا موٹر سیکل ہمیشہ خراب رہندا اے۔ خراب نہ ہووے تاں اوہ دے وچ تیل نہیں ہوندا۔ تیل
کسراں ہووے۔ تیل پواندے ای نہیں نیں۔ کجوس کبھی پجوس نیں پورے۔ بہر حال اوس دن موٹر سیکل
میرا سوہرا لے کے کدھرے گیا ہو یا سی۔ نکلی گڑی جدوں زیادا ای کھچک گئی تاں میری سس نوں
ہتھوں پیراں دی پے گئی۔ اوہ بھجی ایدھر او دھر۔ کسے رشتہ دار نے اپنا موٹر سیکل نہ دتا۔ ساریاں کوئی نہ کوئی

بہانا لالیا۔ کوئی دیندا وی کیوں۔ کدے کسے نوں کوئی منگوائیں شے دتی ہووے تاں کوئی دیوے گا۔ محلے
وچ اک کمی گھراے۔ اوہناں دے بھلا مانس منڈے میری سس نوں گھر کدیاں اتے پریشان دیکھیا
تاں اوہنے موٹر سیکل دے دتی۔

ہن میری سس وچ جے رتی بھورا عقل ہوندی کوئی لگھن ہوندا تاں سوہنی طرحاں گڑی نوں
لے کے اوہ منڈے دے مگر بہندی تے ڈاکٹر کول چلی جان دی پر نہ جی اوہنے اپنے سبھ توں بچے
منڈے نوں موٹر سیکل چلاون لئی آکھیا۔ اوہ منڈا مساں تیرھاں سالوں دا اے۔ اوہنوں پوری طرحاں
موٹر سیکل چلاونا نہیں آندا۔ اوس اناڑی ڈریور دے چکھے گڑی لے کے بہ گئی۔ دوویں ماں پتر گڑی نوں
لے کے ڈاکٹر ول ٹر پئے۔ جدوں بھٹیاں والا موٹر منڈے تاں اگوں آواگھت ٹریکٹر والا آگیا۔ منڈا
انجان سی۔ گھبرا گیا۔ اوہ دے کولوں موٹر سیکل سنبھالیا نہ گیا۔ ہن زیادا تاں پتا نہیں میں کہہ اایہناں دے
کول ساں۔ ایہناں دی قسمت چنگی۔ ایہناں نوں رب ہتھ دے کے رکھ گیا۔ ایہ نال دی نیویں پہلی وچ
جاڈ گے۔ ماڑیاں موٹیاں سٹاں آئیاں۔ موٹر سیکل دے مالک وچارے دا چنگا بھلا نقصان ہو گیا۔ اوہنے
میرے سوہرے نوں آکھیا 'میری موٹر سیکل بنو کے دیو اگوں میرا سوہرا بنا سوار کے آکھن لگا توں آکھنا
ایں موٹر سیکل بنو کے دیو۔ میں آکھنا آں توں شکر کر میں تیرا پرچا نہیں پیا کروا ندا۔ توں میتھوں چکھے بغیر
میرے گھر والیاں نوں موٹر سیکل کیوں دتی، جے میری بیوی یاں میرے بالوں نوں کجھ ہو جاندا تاں میں
تینوں جیل وچ سڑا دینا سی۔

اوہ منڈا اوچا راہکا بکا ایہ گلاں سندا رہیا۔ اوہنے تاں نیکی کیتی سی۔ اوہنوں کیہ پتا سی نیکی چٹھی
پے جاوے گی۔ کسے اوہنوں آکھیا توں پنچایت کر۔ تیرا چنگا بھلا نقصان ہو گیا اے۔ ایس نقصان دی
بھرپائی کرنا ایہناں دا فرض اے۔ ایہ بھج نہیں سکدے۔ پراوہ منڈا ڈر گیا۔ اوہ وچارا غریب تے کمی۔
اول تاں اوہ دے داں دی گل ای کسے نہیں کرنی۔ ساریاں اوہنوں ای جھوٹا بنانا سی۔ جے کوئی اک
ادھا خدا خونہ کردیاں ہو یاں حق دی گل کرو دی دیندا تاں باقیوں مخالفت ای کرنی سی۔

میرا سوہرا اوہنوں دکھریاں تڑھیاں پیا لانداسی۔ گل کیہ ایس وچارے پورے پنج ہزار
روپے لاکے اپنی موٹر سیکل ہوائی۔ اوہنے قسم کھادی کہ اوہ اگانہ توں اپنی موٹر سیکل کسے نوں نہیں دیوے
گا۔ میں کرنی آں حق دی گل۔ ایہ آکھدے نیں توں اوس منڈے دادرلغ کیوں کرنی ایں۔ تیرا اوہ کیہ

لگدا اے۔ ہور وی اندرے اندر گجھ آکھدے نیں۔ گندیاں لوکاں دیاں گندیاں سوچاں۔ سوچدے رہن میری ڈردی اے جتنی آساں تاں حق سچ آکھدیاں رہنا اے۔

ایہناں دے ندیدے پن دی گل وی سن لو۔ ایہناں دی کئی نون نوں جو ان ہوئے ویڑھکے ڈھڈ چا باری۔ ایہ جدوں دا جوان ہو یا سی نکیاں وچھیاں آتے چڑھدا پھر دا۔ پتا نہیں اوہنوں کیہ تکلیف پہنچی کہہ اصد ماہو یا یاں اوہدے دل وچ کیہ آئی اوہنے کلے ججی کئی نون ڈھڈ کڈھ ماری۔ کئی نون سٹ واہوا اوہری لگی۔ اوہ لتاں بانہواں مار دیاں ہو یاں ترفن لگ پئی۔

ایہناں اوہنوں حلال نہیں کیتا۔ ایہناں سوچیا آپے ای سچ سچ جاوے گی۔ جدوں ویکھیا کئی بچو کوئی نہیں تاں چھیتی نال اوہنوں چھری پھیر دتی۔ میرا خیال ای نہیں مینوں پک اے ایہناں مردا کئی نون چھری پھیری ہووے گی۔

چلو جو وی ہو یا۔ ہن ارج دا جہڑا گوشت ہوندا اے سارا آپ تاں نہیں کھائی دا۔ اوہنوں ونڈی دا اے۔ اوہ بھلا کویں ونڈی دا اے؟

ایہ وی سن لو۔ پنڈ وچ ایہناں توں پہلوں ماسٹر قربان دی ججھ ہمار ہوئی۔ لکھ سوا لکھ دی ججھ سی۔ اوہ سکدی ای جاوے۔ اوہناں ڈاکٹراں نون وکھایا۔ دیسی علاج جہڑا کسے دیا اوہ وی کیتا۔ مجھ نون ارام نہ آیا۔ وچاریاں غریباں دا اٹھد دس ہزار رپیا لگ گیا۔

جدوں اوہناں ویکھیا مجھ تاں سکدی لگی جاندی اے تے کسے دن مر جاوے گی۔ اوہناں مجھ حلال کردتی۔ مجھ دے اندروں اک تاں نائیلون دا لٹرنکلیا۔ نائیلون دا لٹرساریاں نون پتا اے نہ لگدا اے نہ ڈھلد اے۔ مجھ وچاری بے زبان حیوان۔ اوہنوں کیہ پتا کہہدی شے کھانی اے کہہدی نہیں کھانی۔ اوہ کھان شے دے بھلاوے نائیلون دا اوہ لٹر کھا گئی ہووے گی۔ اوس لٹرتوں علاوہ مجھ دے ڈھڈ وچوں چھے سست لوہے دے کل وی نکلے۔ لٹر تے لوہے دے کلان مجھ نوں ہمار کیتا ہو یا سی۔

بہر حال ماسٹر قربان نے لکھ زپے توں ودھ دی مجھ حلال کر کے اوہدا گوشت سارے پنڈ وچ ونڈیا چاہے کوئی ماسٹر داسکا سی یاں نہیں ہر اک نون اکو جتا گوشت دتا۔ ماسٹر قربان دا تاں ایہ حوصلہ سی۔

ایہناں دی کرتوت وی سن لو۔ ایہناں کئی دا ادھے نالوں زیادا گوشت تاں اپنے گھر وچ

رکھ لیا۔ جہڑا باقی بچیا اوہ چار چار بوتلیاں اپنے نیڑے دے ساکاں نون گھلوانیاں۔ پنڈ وچ کسے غریب نون گوشت دادیداروی نہ ہون دتا۔ ایہ فر اللہ واسطتاں نہ ہو یا۔ ایہ تاں ایہناں سکیری پالی۔

کوئی نہاڈے گوشت دا بھکھا نہیں ہوندا۔ سارے اپنے گھروں ای کھاندے نیں۔ کوئی وی ایہناں دے گوشت تے نہیں بیٹھا ہو یا۔ پر ایہ اک رسم اے رواج اے اک چنگی ریت اے کہ اللہ واسطے کوئی شے ونڈ وتاں بھوایں تھوڑی تھوڑی دیو سارے غریب غر بانوں دیو۔ کیہ سی جے ایہ حصے آندا گوشت پنڈ دے سارے گھراں وچ گھلدے پر ایہ اپنے چنگے کتھوں؟

میں تاں ہن نال دے پنڈ زنی آں۔ ایہناں دے گوشت دی بھکھی نہیں آں۔ اپنا چنگا کھانی آں تے چنگا پانی آں۔ میں تاں جدوں پہن پچر کے بن پھب کے باہر نکلیں آں تاں شریکینیاں دے مونہ نڈے رہ جانداں نیں۔ بہر حال مینوں وی ایہناں ادھ کلوتن پاء گوشت گھلوانیا۔ میں آکھیا سوا من گوشت وچوں اینا زیادا گوشت بھجوان دی کیہ لوڑ۔ ایہ وی آپ ای کھا لو آیاں کسے زیادا سکے گھر گھل دیو آ۔

میں تاں نہیں ساں رکھدی اوہ گوشت پر میرے سائیں میری منت کیتی کہ رکھ لینے۔ اوہ وی تاں اوہناں دا ای پتر اے ناں۔

میری اکو اک دھی اے۔ بڑی لاڈلی اے۔ اوہدی اک عادت اے۔ عادت کیہ ہونی اے ذرا پیار خوری اے۔ اوہ مینے وچ اک دوواری اپنے داد کیاں تے جاندی اے۔ فرداد کے کہہوے ذور نیں۔ آہ نکلی نہر پٹوتاں ذو جے پاسے مر بے پنڈھ تے میرے سوہرے رہندے نیں۔ اوس دن اوہ اپنے دادے گھر رہن گئی تاں اوہدے دل وچ اپنی پھمھی دے بالان داموہ جاگ پیا۔ پھمھی وچ کے تاں ذو جے پنڈ گئی سی پر اوہ اپنی تیزاے کہ تھوڑے ای دنوں وچ اوہنے اپنے سائیں نون اپنے ہتھوں تے پالیا۔ پہلوں تاں اپنے سوہریاں نالوں وکھری ہوئی فر کوئی ایسا جادو مٹر کیتا کہ سائیں نون لے کے اپنے ماپیاں دے پنڈ آگئی۔ اتھے ہن اوہ اپنا سکا پئی چلاندا اے۔

تے میں دسدی پئی ساں کہ میری دھی دادے دادی کول گئی تاں اوہنوں پھمھی تے اوہدے بالان دے پیار محبت نے مجبور کیتا۔ اوہ اوہناں گھر چلی گئی۔ اوہرا اوہنوں شام ہو گئی۔ اوہنے سوچیا ایدھر ایہناں گھرای سو جانی آں۔ اوہ تھے اوہدی پھمھی دی اک دھی وی ہیگی سی جہڑی اوہدے ہان دی

اے۔ ہان نوں مُڑ ہان پیارا ہوندا اے۔ اگوں اوہ گڑی بڑے نخرے نال آکھدی اے۔ ”میں تاں تینوں اپنے نال کوئی نہیں سوانا۔“

دھی میری ہکی ہکی بھئی ایس پھہھی دی دھی نے کہڑی کیتی میرے نال۔ اوہ دُبارا آکھن لگی ”بھائیں غصا کرتے بھائیں رنج ہو میں تینوں اپنے نال نہیں سواں سکدی۔“

”اوہ کیوں؟“ میری گڑی پچھیا۔

”اوہ ایس پاروں کہ تینوں پئی ہوئی اے گھرک۔ جے توں میرے کول سوں گئی تاں مینوں وی گھرک پے جاوے گی۔“

”پر میری گھرک تاں ہُن مک گئی اے۔ میں بچ گئی آں ہُن تاں مینوں گھرک بلکل نہیں اے۔“

”کیہ پتا حالے وی تینوں گھرک ہووے۔ ایہ بڑی نحس ہماری اے۔ چھیتی کیتیاں کدوں جاندی اے۔ نالے تینوں جو واں وی پیناں ہو یاں نہیں۔ آپاں دوں اکھیاں سواں گتیاں تاں اوہ تیرے سروچوں نکل کے میرے سروچ وڑ جاوَن گتیاں۔“

”چلو میں دکھری منجی تے پے جانی آں۔“ میری بھولی دھی آکھیا۔

”ساڈے گھر تاں واہو منجی ای نہیں اے۔“ اوہنے جواب دتا۔ میری دھی نمودجانی ہو کے اپنے دادے دادی گھر سون چلی گئی۔

سویرے آکے ساری گل اوہنے مینوں سُنائی۔ مینوں تاں چڑھوٹ گیا۔ گجھ دناں بعد میری اوہ سے ننان دے وڈے مُنڈے داویاہ ہووے۔ اوہناں سانوں رات نوں چنن گاؤن داسدا گھلیا۔ اگوں میں آکھیا بھیناں سانوں گھرک اے اسیں کوئی نہیں آونا۔ جے اسیں آئے تاں تہانوں وی گھرک پے جاوے گی۔

اوہناں نوں گھرک گئی۔ پے کچے تے شرمندا ہون، میری ننان منگے معافیاں۔ آکھے ساڈی تاں ایس گڑی نوں عقل موت ای نہیں اے۔ ایہ گڑی اپنے دادکیاں تے گئی اے۔ بڑی زکھی اے۔ ایہوں بولن چلن دی تمیز ای کوئی نہیں اے۔

سارا ملبا اپنی دھی تے پاؤ تو نہیں۔ حالانکہ مینوں سبھ پتا اے ایہ سارے آپ ایہو جے

نیں۔ جھو جھمی کوکو اوہو جے بچے۔ جھو جھے آپ نہیں اوہو جھے ایہناں دے بچے نہیں۔ نالے بچے وڈیاں توں ای سکھ دے نہیں۔ اک واری گل اے ایہ ساڈے گھر آئے۔ میرا مطلب اے میری ننان تے اوہدایاں دھیاں۔ اوہناں نال ایہ دھی وی سی۔ مینوں یقین اے اوہنوں ایہ گھروں ہر گل سکھا کے لیائے سن۔

اوہ بڑی پاڈی بن کے آکھن لگی۔ مامی میں تاں بریانی کھانی اے۔ ہُن تہاڈے گھر کوئی آوے۔ بڑے لاڈ نال اپنے مونہوں کوئی شے منگے تاں کیہ تُسیں نانہ کرو گے؟ ہوون گے کوئی لوک جھڑے نانہ کر دیندے ہوون گے۔ اسیں تاں اپنے کمینے نہیں آں۔ ایہ تاں مہمان نوں سوچنا چاہیدا اے نال کہ میں اپنا مُنہ بند رکھاں۔ سیانے ایویں تاں نہیں کہ گئے کہ پروہنا بے زبان ہوندا اے۔ ایہ آپ تاں بے زبان بن گئے۔ گڑی نوں اگے چاکیتو نہیں۔

میں جی بھجیا اپنے وڈے پُتر نوں۔ اوہ گوشت لیا یا ڈپہر ویلے میں مُڑھکو مُڑھکی ہو کے ایہناں نو انبیاں واسطے بریانی پکائی۔ بریانی کھانداں نال اُٹھ کے ٹر پیناں۔ مینوں بڑا قہر چڑھیا۔ ایہ تاں فر صرف چاول کھان ای آیاں سن۔ فر میں سوچیا چنگا اے دفع ہوون۔ مگر وں لہن۔ میں ایہناں نوں سٹھا کے ایہناں کولوں کہڑا مُٹھیاں بھروانیاں نہیں یاں فیر دھائیں چھڑاؤنے نہیں۔

ہو جھ پُنے اُتے ندیدے پن دی انتہا اے ایس خاندان وچ۔ میری سس دی بھین دے دو پُتر جھڑے ایہتوں واہو اوڈور رہندے نہیں اک واری ساڈے گھر آئے۔ اوہناں دے نال اوہناں دیاں بیویاں تے وگ گوبالاں داوی سی۔ اصل وچ اوہ ایہ ساڈے نیڑے ای اپنے بھائی چارے دے ویاہ تے آئے سن۔ اوہدھروں ویلھے ہوئے تاں اوہناں ایہدھروں مُنہ چُک لیا۔ آندیاں ای وڈا مُنڈا بڑا شوخا بن کے اپنے مونہوں آکھن لگا۔ ”اسیں ددھ سوڈا پینا اے۔“

پہلوں تاں اوہدی ایہ گل سُن کے مینوں غصا آیا۔ فر میں سوچیا چلو کوئی گل نہیں واہو سالان چکھوں آیا اے۔ میں سوئی طرحاں مجھ دے چار کلو خالص ددھ وچ وڈی سوادو لیٹروالی بوتل پا کے ددھ سوڈا بنایا۔ اوس توں بعد میں کمرے وچوں جتھے اوہ بیٹھے ہوئے سن شوکیس وچوں کچ دے گلاس پھڑن لگی تاں اوہنے دُبارا مُنہ ماریا۔ ”ایہناں بکیاں کچ دیاں گلیاں نال ساڈا کیہ بننا ایں۔ اسان تاں ددھ سوڈا پینا اے تے رنج کے پینا اے۔“ مینوں بڑا غصا چڑھیا۔ اسیں تاں کدی وی

میری ننان آکھن لگی۔ چاہ بناون دی ایڈی کوئی لوڑ نہیں، میں چاہ دی عادی کوئی نہیں۔
میں فر بہ گئی۔

ہُن سس میری اُسل وٹے لین لگ پئی۔ آخر جدوں اوہدے کولوں نہ رہیا گیا تاں آکھن لگی
، ”آہ میری دوہتری واسطے چاہ بنا دے۔ ایہدے سرنوں پڑاے۔“

”سوا چارو جے ہتی آوے گی تاں چاہ بنا دیواں گی۔“ میں جواب دتا۔ میری ننان اک وار فر
بول پئی، ”نہیں تئیں تکلیف نہ کرو گڑی دے سردی پڑا پے لہ جاوے گی۔“

اصل وچ میں سبھ گھ کر سکدی ساں تے بعد وچ میں کیتا وی پر مینوں غصا ایس گل داسی کہ
اپنے مہمان سدھے ساڈے گھر لیاون دی کجھ تاں سزا سس نوں دیواں۔ اُنج بعد وچ جھڑی میں خدمت
کیتی اوہد مینوں فایدا کوئی نہیں ہو یا۔ ماواں دھیاں کھاپی کے وی لگیاں نالے اوہناں مینوں تھان تھان
بھنڈیاوی۔ بھنڈ دیاں بھرن میں کوئی کسے کولوں دانے لے کے کھانی آں یاں کسے دی کانی آں۔ گلان
کر کے اوہناں کہرا میرا اٹاگا کیتی توں ہوا لیا۔

بچ ایس توں پہلوں دی گل تاں میں دسی ای نہیں۔ اک واری میری سس آئی تاں میں کوئی
ایڈی گرم جوشی تاں نہیں دکھائی پر رکھی وی نہ بولی۔ میں ویڑھے وچ اک وڈی ساری کیاری وچ تھوم بیجے
ہوئے سن۔ جدوں میری سس جاون لگی تاں میں دل وچ سوچیا اوہ جانے آخر فر وی میری سس اے۔
میں اوہنوں تھوماں دی اک وڈی ساری گٹھی دتی۔ گٹھی لے کے آکھن لگی ”اک ایڈی گٹھی اپنی ننان
واسطے وی دے“ میں آکھیا ”میں کوئی تھوم دا کیارا نہیں بچیا ہو یا۔ اک نیکی جہی کیاری سی اوہدے وچوں
حصے آندے تھوم تینوں دے دتے نیں۔ جے توں اپنی دھی نوں دینے میں تاں ایہناں وچوں دے
دیویں۔“ مینوں لگا اوہ میری دتی ہوئی گٹھی سٹ کے جاوے پر اوہدا ایڈا دل رکھوں؟ چُپ کر کے ٹر گئی۔
ایہناں نوں پتا ای نہیں کسے دے گھر کسراں جانی دااے؟ یاں فر اُنج ای کمینے نیں۔ صرف
کھانا جانداے نیں کھوانا نہیں۔

ساڈا اک بھائی چارے والا گھراے۔ اوہ جدوں ساڈے گھر آندے نیں۔ وڈی بوتل تے
کوئی پھل فروٹ لے کے آندے نیں۔ تے تھوڑا بیہتا نہیں وادھو لے کے آندے نیں۔ فر اوہ آپ
نہیں کھاندے۔ چھیتی کیتیاں روٹی وی نہیں کھاندے اک اک چاہ دا کپ پیندے نیں۔ اک دن

اسیں اوہناں گھر گئے۔ اوہناں ساڈی ایبنی عزت کیتی ایبنی عزت کیتی گجھ نہ چکھو۔ پہلوں جانداں
بوتلاں بیانیاں۔ فر بریانی پکائی۔ اس توں بعد خالص دُدھ دی ودھیا کھیر کھوائی۔ تندوری روٹیاں تے
ککڑ دا گوشت۔ اُتوں فر بوتلاں۔ حالاں اسیں اوہناں لئی گجھ دی نہیں ساں لے کے گئے۔ ایہناں
نالوں تاں فراوہ بھائی چارے والے ای چنگے ہوئے۔

گجھ دن پہلوں دی گل اے میرے سائیں دے بھنیویں داویاہ سی۔ مطلب میرے
سوہرے دے دوہترے داویاہ۔ برات نال جاون لگیاں ایہناں اک نویں مصیبت پادتی۔ اکھے نوکھاں
دل جج ڈھکنا اے۔ چھنے جانا اے اپنی کار لے کے جاوے۔ اسیں بس کوئی نہیں لے کے جانی۔ ہُن پیتی
سو، چار ہزار کرایا بھر کے کار کون لے کے جاوے؟ اسیں وی جانا سی سانوں تاں پے لگی مصیبت، سوڑا
سٹھ سی۔ رہ وی نہیں ساں سکدے۔ ساڈا اوہو بھائی چارے والے گھر دی جہناں دا میں پہلوں دسیا اے
اپنی کاراے۔ اوہنے وی برات نال جانا سی۔ میں اوہنوں آکھیا، سانوں وی نال لئی جاویا جے، ”ضرور
ضرور“۔ اوہنے آکھیا توجی ساڈا کم بن گیا۔

اسیں سارے اوہدے نال اوہدی کار بچ بہ گئے۔ اوہنے ساڈے کولوں ادھ دا پٹیرول وی نہ
پوایا۔ سگوں اوہنے کار وچ لُونے تے مٹھے بسکٹاں دے پیکٹ تے وڈی بوتل وی رکھی ہوئی سی۔ ساڈے
بالاں تے اسان اوہ بسکٹ وی کھا دے تے بوتل وی پیتی۔ راہ وچوں لنگھے تاں اوہ دُبارا آکھن لگا، گجھ
کھانا جے تاں ایہتھوں لے لواں۔“ میں تاں کیہ بولنا سی بال آکھن لگے۔ اسیں مٹھی بوتل پینی اے۔ اوہ
اک وڈی بوتل مرٹا دی لے آیا۔ دس گومیل ہو گئے تاں اوہنے بغیر ساٹھوں چکھیاں ای اوٹھوں مرٹا
دی بوتل ہو لے آندی۔

گڑی آلے گھر اپڑے تاں اوہتھے گڑی آلیاں کھاون پیون دا ودھیا بندوبست کیتا ہو یا سی۔
اوٹھوں رچ چُج کے نلکے تاں مینوں خیال آیا کہ ایہتھوں تھوڑا جہیا ہٹواں ایویں تن چار کلو پنڈھ تے میری
ماسی دے پُتر دا گھراے۔ رب سبھی آئے آں تاں اوہنوں وی ملی چلیئے۔ اسیں کار او دھرنوں کر دتی
۔ میرا سائیں کہن لگا ”آئس کریم کھانی اے۔“ میں قہر بھریاں اکھاں نال اوہدے ول ویکھیا۔ آخر ایہ
وی تاں اوہ سے خاندان دا جی اے ناں۔

مینوں غصے وچ ویکھ کے کچا جہیا ہو کے دندیاں کڈھن لگ پیا۔ کیہ کراں میں بڑی پھس گئی

آں۔ میں اودوں بالٹری ساں، میرا ویاہ ایہناں ول ہو گیا۔ جے میں سیانی ہوندى تاں بھاویں میرا
 سائیں میرے وڈے تائے دا پتر اے میں ایہناں ول کدے وی ویاہ نہیں سی کروانا۔
 میں تاں ہُن وی..... چھڈ ای دیواں پر پنج بال ہو گئے نیں اوہناں دے موندنوں صبر کیتی
 بیٹھی آں۔

زوال

ہاشو بھر جوان سی جدوں اوہ بارہاں تیرہاں سالوں دی شمی نوں زبردستی چک کے لیا یا۔
 اودوں ہاشو دے سروچ دن لہندا سی۔
 لمیاں بانہواں، ضرورت توں ودھ لمیاں ٹنگاں والا اچا لہا ہاشو کسے نوں بانہ تے نہیں سی پاندا
 ۔ اوہناں دناں وچ جدوں لوہاراں دی بنائی ان گڑھت دیسی کاربن کسے ور لے وانجے بندے کول
 ہوندى سی۔ ہاشو کول رابفل سی۔ تے اسلحا تاں بندے نوں دُون سوا یا کر دیندا اے۔
 شمی نوں زبردستی چک کے لیا ندىاں تیرہ لگھ گئے سن۔
 ہاشو دا پوچا سو ما پیاں دا اگلا اگلا پتر۔ اگوں ہاشو وی چونہ بھیناں دا اک بھرا۔
 قاسو بھاویں وڈا مالک نہیں سی پر ہے سی بھوئیں بھانڈے والا۔
 اوہنے کدے آپ واہی نہ کیتی۔ ٹھیکے تے چاڑھی رکھدا۔ زیاد لوڑ پیندی تاں گھا دو کتے
 گہنے دے دیندا۔ کچھ لوکاں دی قسمت وچ ول پھیر ہوندا اے یاں اوہ خدای اپنا مقدر خراب کیتی
 رکھدے نیں۔ اوہناں نوں اللہ ولوں ای کوئی ماروگی ہوندى اے۔
 قاسونوں وی تئیں اوہناں لوکاں وچ شمار کر سکدے او۔
 اوہدا اٹھن پٹھن ٹرن پھرن لے دے علاقے دے چوراں بدمعاشاں نال کیہ ہو یا اوہ کھیتی

باڑی کرنا ہی بھل گیا۔

جہوجہی واسی اوہوجہی گھاسی۔

دھولے کول کالا بچھے رنگ نہ دتاوے تاں صحبت ضرور ونا ندا اے۔

قاسوی اوہناں دے رنگ وچ رنگیا گیا۔

ٹھیکے والے یاں گہنے چاڑھی پیلی والے پیسے کنا گوچر کڈھ سکدے نیں۔

چوریاں یاریاں کرن لگ پیا۔ پلساں مگر لگ گئیاں۔ ہاشودی اپنے پیودی لہ تے ٹریا۔ سگوں اوہ بیونوں وی کٹ گیا۔ جداوہنوں گجھ چوریاں تچ گئیاں تاں اوہنے اپنے کجھ ساتھیاں نال رل کے اک تگڑے گھر ڈاکا ماریا۔

تگڑے گھر والیاں پلس نوں پیسے لائے۔ پلس نے اوہنوں گرفتار کر لیا۔ مقدا ما چلیا تے ست سال قید بول گئی۔

تانگا آ گیا کچھریوں خالی تے سجناں نوں قید بول گئی۔

جیل وچ کئی اچے جوڑاں نال ملاقاتاں ہونیاں تے یاریاں لکیاں۔ رہا یاں پا پو کے ست سال توں پہلوں ای جیلوں باہر آ گیا۔ ہُن اوہ پکروٹ ہو گیا۔ راجے وی دُور دُور تائیں ہو گئے ساہو۔

چوریاں کردا، ڈاکے ماردا۔ قبضیاں تے جاندا۔

لوک آکھدے نیں قاسو ڈاکا مارن گیا سی۔ نال دے ساتھی قیمتی شیواں تے نقدی لُہدے رہے ایہ اوہنوں شی نوں چک لیا یا۔

شمی جہڑی حالے مساں بارھاں تیرھاں سالوں دی تیلی پتنگ گڑی، جہدار وندی داک وگدا ہوندا۔

تے جہڑی ہاشونوں واروار کہندی رہندی۔

”چا چاٹوں مینوں گھر نہ جاو ن دتا تاں آپے اللہ سوہنا تینوں مارے گا“

ایس گل نوں ہُن تیرہ ورھے لنگھ گئے سن۔

ایہ ڈاکا مارن گیاں شمی نوں زبردستی چک کے لیاو ن والی گل پتا نہیں کہنے دھادتی ہوئی اے۔ ہاشو کوئی ہور گل سنا نندا ہوندا۔

میری وڈی بھین نظر بی بی راضی آباد ویا ہی ہوئی سی۔ جتھے اوہدے گوانڈھ وچ جٹاں دا اک گھرسی۔ سانوں انوکھ سن۔ بھین میری نے آکھ ویکھ کے شمی نال میرا منگنا کروادتا۔ نہ گڑی مینوں ویکھیا نہ میں گڑی نوں۔ اوس ویلے انج ای ویاہ ہوندے سن۔ لاٹراوہٹی سہاگ رات نوں ای اک دو بے نوں ویکھدے سن۔

جدوں میری بھین مشہوری ہوئی تاں اوہ ویہر گئے۔

اکھے مُندا کوئی کام کار نہیں کردا۔ چور بد معاش اے۔ رنگ دا کالا عمروں وی وڈا اے۔ کوئی بان ای نہیں اے۔ اسان نہیں دینی اپنی مشوم باڑی ایہنوں۔ بندا چکھے ایہناں گلاں دا تہناں نہیں سی پتا۔

آکھدے نیں ”اسیں تاں بھین نظر و دیاں پھڑ پھڑیاں سُن کے پھس گئے سناں۔“

”فیر دنیا جان دی اے جٹ ویاہ کے چھڈ دیندا اے منگ (منگیترا) نہیں چھڈدا۔ میں اپنی مجھ کوں نوں کردا۔ میں اپنے یار بلی اکٹھے کیتے۔ میں اک گڈی کرائے اُپڑی تے سدھاسوہریاں گھر جا ٹھکا۔“ اوہنوں روندی گرانندی تاں بانہواں مار دی شمی نوں چک کے گڈی وچ ماریا تے پٹڈ لے آیا۔ اتھے آکے میں نکاح کر لیا۔

”فیر کیہ ہو یا۔ سائیاں پچھا کیتا کہ نہ؟“ کوئی پچھدا۔

”پچھا کیتا تے وچ گج کے کیتا۔ میرا بھنویا پھڑ وادتا۔ میرے مگر وی پلساں لگ گئیاں۔

میں بیلیاں سجناں کول لُہد اپھر یا فیر معاملا عدالت وچ چلا گیا۔

وکیلاں سانوں پٹی پڑھائی۔ اسان آکھیا گڑی میری منگیترا سی۔ ایہدے ما پے سال پورا سانوں کھاندے رہے۔ بعد وچ رشتاد یون توں انکاری ہو گئے۔

گڑی راضی رونی میرے نال آئی اے۔ اسان شرع شریعت دے مطابق حق نکاح کیتا اے۔

شمی دی ماں رولا پادتا۔ آکھن لگی شمی نوں عدالت وچ پیش کرو جے اوہ اپنے مونہوں کہ دیوے تاں میں کیس واپس لے لوں گی۔

ایسراں گل شمی دے بیاناں تے مُکھی سی، فیصلا ہوناسی۔ سانوں پتاسی شمی کدے وی ساڈے

حق وچ بیان نہیں دینا۔ اسیں مل ملا کے تے پیسے لاکے بیان اپنے حق وچ کروالے،

”اوہ کسراں؟“

”اگلی تریک تے میری نکلی بھین مکھو برقع پاکے عدالت وچ پیش ہوئی۔ اوہنہ شی بن کے

ساڈے حق وچ بیان دے دتا۔“

”تے شی دی ماں نے اوہنوں سیہا نیانہ؟“

”اودوں وی بہت کجھ ہو جاندا سی۔“

”اج وی بہت کجھ ہو جاندا اے،“ کوئی لہما دیندا

”اج وی لُچا سبھ توں اُچا اے،“ کوئی مخالف بڑا اندا۔

شمی دے ماپے واہوا چرو بھڑے رہے۔

فرشی دے بھرانے اک زانی اُدھالی تاں اوہنوں ہاشوتوں سوا کسے نہ جھلیا۔

انج اوہناں دی ہاشونا صلح ہوئی۔ ہاشودا اوس ویلے تک اک ناں بن چکلیا سی۔ دُور دُور

تائیں اوہدیاں ڈھماں سن۔ شریکا سڑا سی تے یاریلی اوہدے تے مان کر دے سن۔ ہُن اوہ چودھری ہاشوعلی سدا وندا۔

ہُن اوہ نہ چوریاں کرداتے نہ ڈاکے ماردا۔ ہُن اوہ صرف قبضیاں تے جاندا۔ پیلپیاں

دے قبضے۔ پلاٹاں دے قبضے تے کوٹھیاں دے قبضے بہت گھٹ لڑائی دی نوبت آندی۔ نیکے موٹے لوک

اوہداناں سُن کے ای لگیاں کر جاندا۔

شمی دے ماپے، بھینناں بھرا بھرا اوس ملن گلن لگ پئے سن تے اوہناں جو کجھ ہو یا سی بھلا

دتا۔ لیکن شمی اج وی اوہو بارہاں تیرہاں ورہیاں دی شمی سی جہدے اُتے اک راتیں ظلم ہو یا جہوں زبردستی چک کے لیا ندا گیا۔

شمی واسطے اوہ ویلا انج دا انج اوویں دا اوویں رُکیا ہو یا سیرہیا۔

اج اوہدے دو جوان پُتر تے تن دھیاں سن۔ اوہ اج دی آکھدی اے کہ عدالت وچ

اوہنہ نہیں سگوں ہاشودی بھین مکھو نے شمی بن کے بیان دتا۔

چودھری ہاشم علی دے دیکا ٹریاں تے رُعب شمی نوں تیرہاں ورھے تھلے رکھیا۔ اوہنے

اوہدے بال وی جھے سن پراوہ شمی کولوں اپنے حق وچ اج تائیں بیان نہیں لے سکیا۔

گزرے ویلے وچ اوہناں دوواں جنیاں دے درمیان کئی جھگڑے جھپڑے ہوئے سن۔

چودھری ہاشم علی دے ہتھ چلے سن تے شمی دی تھوڑ بہتی رُبان۔

تیرہ سال بعد اج فر اوہد شمی نال جھگڑا ہو یا۔

اوہ اپنے آپ نوں پہلے نالوں زیادا طاقتور سمجھدا ای نہیں اوہ واقعی ہے وی سی۔ حالے کل

ای اوہ اک قبضے توں واپس آیا اے۔ اوہ تھے اوہنے مخالف پارٹی دے لوکاں نوں سدھے فائر کر کے بھجایا۔

اوہدیاں بانہواں وچ حالے وی اج کل دے کنیاں جو اناں نالوں زیادا ساہست موجود اے۔

اوہدا حوصلہ اج دُگنا جوان ہو گیا ہو یا اے۔

اوہدے واسطے شمی اج وی اوہ پُرانی شمی سی۔ بے تو قیر پیردی جُتی۔

جد شمی اُچی اواز وچ بولی تاں چودھری ہاشم علی نوں اوہدی جرئت تے حیرانی ہوئی۔ اوہدی

بدمعاشی دے گھمنڈ نے چھیتی ای اوہدی حیرانی نوں غصے وچ بدل دتا۔ اوہنے شمی نوں تھپڑ کڈھ ماریا۔

فیہ بھوئیں اُتے ڈگی پئی شمی نوں ٹھڈا ماریا۔

ایہ کوئی نویں گل نہیں۔ شروع دن توں انج ای ہوندا آیا۔ پراوس دن نویں گل ہوئی۔

اوہ اک نواں دن سی۔

اوہدیاں اکھاں کھول دیوں والادن۔

اوس دن چودھری ہاشم تے بڑے انکشافات ہون والے سن۔

اوس دن اوس گھر وچ کسے دازوال تے کسے دوسرے دا عروج شروع ہوون والا سی۔

چودھری ہاشم، شمی نوں اک ہور ٹھڈا نہیں مار سکیا۔

اوس توں پہلے ای اوہدی وڈی دھی اوہدے ہتھیں پے گئی۔ اوہ ان دن چودھری ہاشم تے

گئی۔ بس رنگ ذرا گھٹ کالا رہیا۔ چودھری ہاشم حالے حیرانی دے حملے توں سنہلیا نہیں سی کہ دوجیاں

دوویں دھیاں وی ماں دا چڑنبا چودیاں ہو یاں وڈی بھین نال آ رہیاں۔

اوہ تہو اوہنوں چہنڑ گنیاں۔

اوہنے اوہناں نوں وگاہ کے پرائے سٹن دی کوشش کیتی۔ اوہ تن سن تے اوہ اکلّا۔

نہا وہ کسے قبضے تے سی تے اوہنوں ڈھاوون والیاں اوہدیاں اپنیاں دھیاں سن۔
 اج باہر دے ہیر و دا گھر وچ زیرو ہون دادن سی شاید اوہنے نموشی توں پکن لئی ہتھ پیر
 چلائے۔ گڑیاں چکیاں۔ فر بھیناں دی مدد لئی دوویں بھراوی میدان وچ کد پئے۔ چودھری ہاشم
 بھوئیں اُتے رگدیا جا رہیا۔ پتا نہیں کدوں دی نفرت بالاں وچ پروان چڑھدی رہی ہوئے گی جہڑی اج
 تناور درخت بنی۔ بال چیکدے پئے سن۔ روندے پئے سن تے ہاشم نوں بھوئیں اُپر ڈھاء کے مکلیاں
 مار دے پئے سن۔

بالاں چودھری ہاشم نال اوہ کیتی جہڑی کیہڑیاں کھا دے گئے نال لوک کر دے نیں۔
 اوہناں اوہدی اک نہیں چلن دتی۔
 آخر اوہ تھک گیا۔

فر اوہ تھیوں ہفیا تھکیا تے ٹٹیا ہو یا بولیا۔ ”بڑی ہوگی اے۔“ تھیرا گندا ہو گیا آں۔ ہُن
 مینوں چھڈ دیو۔ چھڈ مینوں حرام دیو، او دوں چھڈ وگے جدوں سارا پنڈ میرا تماشا دیکھن آ جاوے گا۔“
 گجھ لوکاں دا اکھنا اے اوں دن توں بعد شی نے ہاشو دے حق وچ بیان دے دتے سن۔
 ایہ عورت نوں وی کوئی نہیں سمجھ سکیا شاید۔

☆.....☆.....☆

جینوئن لکھاری

اک جگت پدھر دا اکھٹی۔

جگت پدھر دے لکھاریاں دے اکھ وچ اک دو بے نوں جانن دا بہت موقع مل جاندا
 اے۔ ہر لکھاری اک دو بے نوں جاندا اے دو بے دے لکھے نوں مان دیندا اے ایس نال بہت کجھ نویں
 وچا رویہ سا بنجھے ہوندے نیں تے سکھن نوں وی بہت کجھ مل جاندا اے۔ پراساڈے ایستھوں دے
 لکھاریاں دی اپنی ای دنیا ہوندی اے جہدے وچ ’ہوراں‘ واسطے گھٹ ای کجھ ہوندا اے۔ اتھھے دے
 لوکاں دے مسئلے ای ایسے نیں کہ لکھاری آپ وی اُلجھیا ہو یا لگن لگ جاندا اے۔ کھان پین دے وقفے
 وچ سبھا کٹھے ہو کے بیٹھے سن۔ وڈی ساری میز دے اک پاسے نئے شہروں آیا لکھاری دو بے نوں اپنیاں
 کتاباں بارے جانکاری دیندا پیتے دو جاوے نوں چو بھالاندیاں ہو یاں وڈے شہر دی وڈی نوکری دا
 رعب پاوون دا جتن کرن لگا۔

”میری کتاب تے بھارت وچ وی چھپ گئی اے“

”میرے کولوں وی اگلیاں کہانیاں منگوالنیاں نیں“

دوویں اک دو بے تے برتری لین واسطے ودھا چڑھا کے بیان کر رہے سن۔ دوواں دیاں

گلاں سُن کے پتا چل رہی تھی کہ انعامی مقابلیاں واسطے دوویں سر جوڑ کے بیٹھے نہیں۔
 اک ہور ناول نگار جنہوں الیس وار انعامی مقابلے وچ پہلا انعام دتا گیا، اپنے سردے
 تھوڑے جے والاں نوں سیٹ کر دیاں آکھیا۔ ”الیس سال فیر کھدی کھدی کتاب آرہی اے؟“
 میری وی، ”نکے شہرتوں آئے اک لکھاری نے آکھیا۔
 میری تے پرلیس وی جا چکی، فلاں حکومتی ادارا چھاپ رہیا،“ وڈے شہر وچ رہندے وڈی
 نوکری والے نے آکھیا۔
 ”جے تہاڈی دوواں دی چھپ رہی اے تے میں نہیں چھپواندا“ اوس نے گلاس وچ پانی
 پاندیاں آکھیا۔

دوواں نوں قہقہا ماردیاں سنایا ”الیس وار تہاڈے لئی میدان خالی اے۔۔۔“

اوہ دوواں نوں ساندیاں ڈولدا اگانہ گیتا تے اک لمحے دی خموشی توں بعد وڈے شہر والے نے
 جیوں نکے شہرتوں نیوں کے آکھیا، ”میرے تے تاں پٹیا لایونیورسٹی وچ ایم فل دا تھیسز وی لکھیا گیا
 اے“

واہ، ”دو جے پاسیوں وی ہاسا ڈلھیا“ اتھے دیاں دوویں نیورسٹیاں وچ میرے تے ایم فل تے
 ایم اے دے مقالے لکھے جا چکے نہیں۔۔۔“

دوواں نے مقالے لکھن والیاں دے ناں تے مقام نوں اک دو جے نال ستر کرنا شروع کر
 دتا، اک دو جے دے کول ہوندیاں اک گرسی تے بیٹھے ہور لیکھک دے کولوں لنگھدیاں دوواں
 نے سوال بنایا ”تہاڈیاں لکھتیاں تے کوئی کم نہیں ہو یا؟“

”جینون لکھاریاں نوں کدوں کوئی گولھدا اے؟“

جدوں اوہناں نے جواب سنیا، دوواں دی دبی دبی مسکراہٹ گواچ گئی۔

☆.....☆.....☆

جن

”ایہ تصویر کھدی اے؟“

اک دن میں ہمت کر کے اوس کولوں چھڑھ ای لیا۔ میں اتھے کئے ای مہینیاں توں آرہی آں
 تے جدوں وی بوہے توں اگانہ لنگھدی آں، ڈرائینگ روم ول جاندیاں اک دیوار تے گھر والیاں
 دیاں ٹنکیاں ہو یاں تصویراں ویکھی لنگھدی ہاں، ایہ تصویراں نوں میں سبھاندی آں سارے گھر والیاں
 دیاں تصویراں نہیں جو گھر وچ ای رہندے نہیں، ہاں پردا داجی مہینے وچ اک دو دناں واسطے آندے نہیں
 ۔۔۔ ہین تاں اوہ گھر دے ای جی نا۔ اوہ مہینے وچ دو دناں لئی اتھے ر ہندے نہیں نہیں تاں اوہ اپنے
 وڈے پتر کول لاہور ای جا کے رہندے نہیں اکھے شہر لاہور نوں اپنے اندروں کڈھنا بہت اکھا
 اے۔ دادی جی نوں وی اوہ اپنے نال ای لیاندے تے اوہ دوویں حدوں ودھاک دو جے داساتھ
 دین والے سن۔

”میںوں ایہ تصویر پورگی لگدی اے۔“ میں سوچدی ہاں۔

میں جدوں وی اوس تصویر کولوں دی لنگھدی ہاں میںوں لگدا اے اوہ تصویر میںوں گھوردی
 اے، موٹیاں اکھاں نہیں تے داڑھی دے کھلے جے وال نہیں پر اوس نے ہرے رنگ دی اچی ٹوپی سر
 تے پائی ہوئی جس دے پٹھاں چوڑے متھے تے کوئی ادھی گوانچ دا گول نشان بنیا ہو یا اے اکھاں

اک وارتاں انج لگا جویں کرن لئی ساڈے کول کوئی گل نہیں رہ گئی اے۔ پُر انیاں تے نویاں اوہ ساریاں گلاں مک گنیاں جو اسیں اک دو بے نال سا بھیاں کرسکدیاں ساں۔

----- کافی چراسیں دوویں چُپ ای بیٹھیاں رہیاں۔

اوبدی کم والی آگئی ہوئی سی اوہ اوس نوں اُٹھ کے میلے کپڑے دھون واسطے دین لئی چلی گئی تاں میں ایدھراودھر دیکھن لگ گئی۔ اک وار فیروزی نگاہ فریم وچ ٹنگے اوس فریم تے جا پئی۔

ہن جدوں کہ اسیں واہوار چُچ گنیاں آں، دوستی وی گُوڑھی ہوندی جاندی اے۔ کسے حد تک اسیں اک دو بے نال کھلھ کھلھ گنیاں آں تے اک دو بے نال شاید کدے راز وی سانجھا کر سکدیاں آں۔ میں اوبدے گھر وچ ٹنگی نوٹو بارے وی سوچدی آں۔ ایسے ای سوچن والی حالت وچ میرے مونہوں نکل جاندا اے ”ایہ تصویر کھدی اے؟“ اوہ اوس ویلے میلے کپڑے کم والی نوں پھڑا کے اپنے ہتھاں نوں صابن نال دھو کے، ٹٹو نال ہتھ صاف کردی میرے دل نوں ای آرہی ہووے۔

جواب دین دی تھان اوہ میرے دل دیکھن لگ جاندی اے۔

کجھ چرچ چرچ چاپ سوچدی رہندی اے۔

ایس سوچن دے دوران میں اوس ول دیکھدی آں۔ رب نے رچ کے سونہ بنایا اے بھورا جہیا رنگ تے کیریاں اکھاں نال سارا حسن ودھ گیا اے۔ انج ہولی ہولی ٹردی اے جیوں کسے نال شرط لاکے اپنی کوئی کرامت دکھاندی پانی اُتے ٹر رہی ہووے۔۔۔۔

اک بھید بھری مسکان اوبدے بکھاں تے کھل گئی۔

”ایہ توں کیوں پچھیا اے؟“

”ایہ تہاڈے کسے گھر دے جی دی وی نہیں تے کوئی رشتے دار وی نہیں لگا کیوں جے ایہدے نین نقش تہاڈے کسے جی نال وی نہیں ملدے۔۔۔۔۔“ میں حالے اگے کجھ بولنا ای چاہ رہی ساں کہ اوہ کہن لگی:

”ہاں! ساڈے گھر دے کسے جی دی تاں نہیں۔ نہ ای ایہ ساڈا رشتہ دار اے“ حالے اوہ وی

شاید کجھ ہور کہنا چاہندی سی تے میں دن لگی ”میرا وی ایہ ای خیال سی۔۔۔۔“

”تے فرتیرے خیال وچ ایہ کون اے؟“ اوس پچھیا۔

”میرا خیال نہ پچھ!“

”کیوں؟“

”تینوں بُرا لگ جانا اڑیے“

”بُرا کیوں لگناں۔۔ نی“

”میرے مونہوں سچ نکل جانا اے تے بکھے شاہ نے آکھیا اے سچ آکھاں بھانجڑا

اے۔“

”بھانجڑا اے تاں پیا چمچے، توں دس ایس تصویر بارے تیرا کیہ خیال اے؟“

”دس دیاں؟“ میں اوس ول سوال پیا نگا ہواں کیتیاں۔

”ہُن دس وی۔۔۔“ اوہ جیوں تھوڑا جھجھن لگ جاندی اے۔

”مینوں لگدا اے“ میں اوس نوں دس دینا چاہنی ہاں ”تینوں بھیرا لگ جانا تے توں

میرے توں رُس جاویں گی جو مینوں گوارا نہیں۔۔۔“

اوہ وی شاید رچ ہو کے ای ہُن آکھن لگی ”ہُن جے توں نہ دسیا تے میں رُس جاواں گی۔“

”تے فیروزی مینوں تاں ایہ کوئی گیدری مار لگدا اے“ میں ہس کے آکھیا۔ ہسن دا مطلب

اوس نوں ایہ دکھانا سی کہ اوہ غصا وی کرے تاں میں آکھ سکاں کہ میں سچے مچی تھوڑی آکھیا ایویں ہاسی ہاسی وچ گل کیتی اے۔

”ہائے نی توں ایہ کسراں آکھیا؟“ اوہ جیوں میرے کولوں ایہ توقع نہیں سی کر رہی، اوہ بکی

بکی رہ گئی۔

”ایہدا کالا ڈھوت رنگ، بولھی دے مونہ ورگا وڈا مونہ، حدوں ودھ کھلریاں تے ودھیاں

مُجھاں، پکورا نک، لال اکھاں، تے ماتا دے داغ، ایہناں ساریاں شیواں توں تے گیدری ماردا ای

گو بیڑا یا میں۔“ میں اوس دے سا بہنے تھوڑی ہمت دکھاندی ہاں۔

”نہیں نی ایہ بہت کرامتاں والی ہستی اے“

حیرانی نے مینوں اپنے کلاوے وچ لے لیا۔

”ایہ شاہ صاحب اے“

لاکے تہانوں دس دیندا کہ ایہ ویہ توڑ کوئی نہیں چڑھنا، ’اسیں رل مل کے کوئی ہو رگھر وکھ لیندے‘۔

”انج آکھیا تہاڈے مُرشدان نے؟“

”ہاں۔ ہو رکیہ، اوس نے جیوں اپنی غلطی مٹی سی۔“

”ایہ لوک اپنا گناہ کدوں من دے نیں۔ ہمیش سوالی دا ای قصور کڈھ دے نیں۔“

”آکھدی تاں توں ٹھیک ایں پر خُندوں سچا ثابت کرن لئی اوہنے اک انڈین اداکار دا واقعا

وی سنایا“

”کیہو جیہا واقعا؟“ میں حیران ہوئی ساں۔

”اوہ سنان لگتا سی کجھ ایوں انڈین مس ورلڈ رہی ایکٹریس نے جدوں اک اداکار نال ویہ

کروان واسطے اک پنڈت نال چنگی گھڑی واسطے مہورت کڈھوانا چاہیاسی تاں۔۔ اوس پنڈت نے

ساریاں جتم پتریاں، ملاپ پتریاں وکھ کے زائچے بنائے پر دوواں داملاپ نہیں سی ہوسکدا۔ ایہناں

دوواں دے ستارے آپس وچ میل نہیں سن کھاندے پئے۔ دوواں دے ستاریاں نوں ملان لئی ساری

واہ لائی گئی پر گل نہیں بنی۔ آخر اک وڈے پنڈت نے اک راہ کڈھی۔ اوس ایہ راہ کڈھی، ایس گڑی دا

ویہ پہلے کسے ہو رنال ہو جاوے تے بعدوں اوہدے کولوں طلاق لے کے ایس اداکار نال ویہ کیتا

جاوے جتھے اوہ کروانا چاہندی اے، تاں سبھ کجھ ٹھیک ہو جاوے گا۔

سارے پنڈت فیر سر جوڑ کے بیٹھ گئے۔ راہ ایہ کڈھی گیا کہ ایس کتیا دا ویہ کسے رُکھ نال کر

دتا جاوے۔ اک رُکھ تھلے ’اگنی منڈپ‘ بنایا گیا۔ رُکھ دے چار چھیرے اکلی اداکار نے ست پھیرے

لئے۔

رات رُکھ پیٹھ، رُکھ نال، رُکھ کول گزار کے سویرے اوہ اپنے مایاں گھر چلی گئی۔ بعدوں اوہدا

ویہ اوسے اداکار نال کیتا گیتا تے اوہ اپنے سسرال چلی گئی۔ ہُن اوہ خوش وسدی پئی اے۔ اوہدے گھر

ہُن اولاد وی اے، اوہناں گل سنا کے ساڈے ول ویکھیا۔

”جی انج ای ہوندا ہونا۔۔ اسان کدے نہ ویکھیا نہ سنیا۔“ میری ماں دسن لگے۔

”توں نہیں سنیا ہووے گا پر ہوندا انج ای اے تے ہو یا وی انج ای سی۔“ اوہ پورے یقین

نال سنان لگ گے ہن۔

اسیں دوویں ماواں دھیاں نموجھان سر جھکا کے پٹھیاں ساں۔

جھٹ گوتھہر کے مُرشد ہو ریں فرمان لگے سن ’دل چھوٹا نہ کرو۔ ایہ جو کجھ واپری اے ایہ

قسمت دی کھید ہونی اے۔ دُھر درگا ہوں ای انج لکھیا ہوندا ای ساڈے نال واپر جاندا اے۔ ایہ اپنی اُچی

میری حالے پہنچ نہیں ہوئی۔

”ویسے ایسے طلاق وچ تیری بھلیائی لکھی ہوئی اے۔ چنگا ہو یا تیری اوس گندے گھروں

جان چھٹ گئی اے۔“

اوہ آپے ای چنگی خبر سنان لگدے نیں، ”تینوں پہلاں نالوں چنگا گھر لیکھے گا۔ بس توں

ساڈے کول حاضری بھردی رہیا کر“

میں وچوں ای ٹوک دتا۔

”تینوں طلاق ہوئی نوں واہو چر نہیں ہو گیا؟“

”تیجا سال چڑھ پیا اے۔ ایہ انج وی فرماندے نیں کہ رب دوارے دیر اے انھیر نہیں

اے، جلدی ای کوئی سبب بن جانا اے سبب وی اچھا کہ لوکاں دیاں مونہاں وچ انگلاں پے جان

گئیاں۔“

میں چُپ کروانا چاہتی آں اوہنوں:

”چھڈ ایس بابے بارے گلاں اسیں ایہناں چوں کیہ لینا دینا۔ میں ہُن چلنی آں۔ بڑی دیر

ہو گئی اے استھے بیٹھی نوں، ایہ آکھ کے میں اُٹھن لگدی ہاں تاں اوہنے مینوں بانہوں کچھ کے بٹھالیاتے

آکھن لگی۔ ”اک گل ہو روی دینی اے۔“ اوہدا انداز ہو رویں جہیا سی۔

”اوہ کیہ؟“

”لوکیں آکھدے نیں شاہ جی کول جنن نیں۔ اوہنے جنن قابو کر کے تاڑے ہوئے نیں۔ جنن

اوہدے ہتھ بدھے غلام نیں۔“

”ایہ کہڑی اچر ج گل اے، ایہناں پیراں مُریداں نال انج دیاں کئی گلاں مشہور ہوندىاں

نیں۔“

”سُن تاں سہی جدوں اسیں ماں، دھی او تھے گئیاں تاں او تھے اسیں اک لئے قد والا تے

حاجی تے حاجن

دُپہرا دا ویلا پُورے جو بن تے ہووے.....

حاجی ہدایت اللہ جامن دے درخت دی چھاویں ڈٹھی منجی اُتے لے پئے ہوئے سن۔

ایس سال موسم دی شدت پاروں گرمی بہت زیادا سی۔ اوہناں گڑتالاہ کے سرہانے تھلے رکھیا ہویا۔ گل بغیر بانہواں والی بنیان۔ تیز اوہناں لنگی بدھی ہوئی۔ اوہناں دی داڑھی وچ مُڑھکے دی سرسراہٹ تے خارش کیتی تاں اوہ اپنے سجے ہتھ دیاں اُنگلاں نال داڑھی وچ خلال کرن لگ پئے۔ سر دے سختی والاں وچ مُڑھکا ہرل ہرل کردا پھر دا ہووے.....

ایہ مُڑھکا پک نال اوس ٹھنڈی تیچ پیتی لپی پاروں سی جہڑی حاجی صاحب جھٹ پہلوں پیتی۔ ڈھڈ بھر گیا پر سکدے ہوٹھ دسدے سن تریہ کوئی نہیں نکھی۔

”پتا نہیں ایہ بہت زیادا گرمی پاروں اے یاں کوئی بیماری اے۔“ حاجی ہوراں سوچیا۔ روزیاں دا مہینا اے۔ ایس واری روزے جولائی دی سخت گرمی وچ آئے سن۔ حاجی صاحب نے اپنی جوانی وچ جُون جولائی دے روزے رکھے ہوئے سن۔ اودوں اوہ اعتکاف وی پٹھدے ہوندے سن۔ پرئیں اوہ روزا نہیں رکھ سکدے۔ روزا ہن اوہناں کولوں بھدا ای نہیں۔ اوہ روزا نہیں سن رکھدے پر لوکاں نوں ایس گل دا پتا نہیں لگن دیندے سن۔ اودوں اوہ لوک ایہ ای سمجھدے سن کہ حاجی

صاحب جہڑے تیچ وقت نماز پڑھدے نیں۔ تراویحیاں وی پڑھدے نیں۔ جہناں دے بھگ گل کردیاں تریہ پاروں سکدے اوہ اکثر روزے نال ای ہوندے نیں۔

نالے حاجی صاحب روزا چھڈ دیوں ایہتاں ہواوی نہیں سکدا۔
ایہ لوکاں دا یقین سی۔

حاجی صاحب لوکاں دے ایس یقین ایس بھروسے نوں قائم رکھن دی ہر ممکن کوشش کردے سن۔ لوکاں دے ایس یقین نوں توڑنا اوہناں دے نزدیک کُفر دے برابر لگدا۔

اوہ تراویحیاں وی پڑھدے سن تے افطاری ویلے دوجے پنڈ لوکاں وانگوں اپنا کھانا نالے کے مسیخے وی اپڑدے سن۔ روزا اوہ صرف دو کھجوراں تے اک گلاس شربت یاں سادا ٹھنڈے پانی نال افطار کردے سن۔ اوہناں دالمی اندا سوادا کھانا دوجے روزا داراں دے کم آندا۔ روزا دار جدوں اوہناں نوں صرف دو کھجوراں تے اک گلاس شربت نال ”افطاری“ کردے دیکھدے تاں اوہناں دی عقیدت دُگنی ہو جاندی۔

”حاجی صاحب ای ”صحیح“ حاجی نیں۔ کئی لوک تاں مکے خانہ کعبہ نوں ہتھ لاوون ای جاندے نیں۔ اوہناں دا حج کوئی نہیں ہوندا۔ کیوں جے اوہناں وچ حاجیاں والی گل ای کوئی نہیں ہوندی۔ سگوں کئی تاں پہلوں نالوں وی زیادا گوتھرے ہو کے پلٹدے نیں۔“ لوک تعریف کردے۔ اوہو حاجی صاحب دہی دی گاڑھی تے سنگھنی لسی رنج، پی کے جامن دے درخت تھلے لے پئے اُنگھلان دے پئے سن۔

حاجی ہدایت اللہ دی بیوی داروڑا سی۔ اوہ اندر کوٹھے وچ سُتی پئی سی۔ بجلی دا شیڈول گھنٹے گھنٹے والا سی۔ بجلی والے اپنے اعلان دے برخلاف دو تے کدے تیناں گھنٹیاں بعد اک گھنٹے لئی بجلی پئے گھلدے سن۔

اوہناں دی بیوی نوں بجلی دے آون جاوون نال کوئی خاص فرق نہیں سی پیندا۔ اک واری جد اوہ کوٹھے اندر جا کے سوں جاندی تاں فی بجلی ہووے یاں نہ اوہ نیندر پوری کر کے اٹھدی۔

”پتا نہیں ایہ ایسے ہُسر وچ کویں کمرے وچ سُتی رہندی اے۔ میرے کولوں تاں بجلی توں بغیر اک منٹ وی کمرے وچ نہیں ٹکیا جاند۔“ حاجی سوچیا۔ ”شاید عورت تے مرد دے جسم دی بناوٹ

وگھو دکھ اے۔ عورتوں شاید گرمی گھٹ لگدی اے۔“

اک گل تاں حاجی صاحب چنگی طرحاں نوٹ کیتی سی کہ جدوں گرمی وچ اوہ ایویں ویلھے چھاویں بیٹھے ہسڑے پئے ہوندے نیں۔ اوہناں دی بیوی اوہناں واسطے چاہ پکاوان یاں کھانا پکاوان دا کم تپدی ڈپہرو وچ کردی اے۔ چلھے وچ بلدی اگ اگے بیٹھی بیوی نوں ویکھ کے ای حاجی صاحب دادم گھٹن لگدا۔ اوہناں دی طبیعت کالھی پے جاندی۔

بیوی مہلکومدھکی ہوئی ارام نال سارے کم کیتی جاندی۔

حاجی صاحب نوں بیوی تے ترس آندا۔ اوہناں دادل کردا اوہ اپنی بیوی دی تعریف کرن۔ ویسے اوہناں نہ کدے بیوی دی تعریف کیتی تے نہ ای اوہدے بارے اپنے ترس بھرے خیال دی دس پائی۔ اوہناں نوں پتا نہیں کہ بیوی دی تعریف کیتی جاوے تاں اوہ چھلے اُتے چڑھ جاندی اے۔

نالے اُنج دی اوہ بیوی نال ذرا ناراض رہندے سن۔

اوہناں دی بیوی جوانی وچ مناسب جسم دی مالکن رہی۔ موٹی نہ بہت زیادا پتلی۔ چاردن سٹھرے لنگھے۔ ہُن تاں شادی دے تہاں سالوں بعد اوہ اصلوں ہڈیاں دی مٹھی بن گئی۔

حاجی صاحب ناراض سن کہ لوکاں دیاں بیویاں پچھلی عمرے موٹیاں ہوندیاں نیں۔ اوہناں دی بیوی سُنک کے تیرا ہو گئی اے۔

اوہ اپنی سُنکی سڑی بیوی تے لوکاں دی پچا ہویاں بیویاں نوں ویکھ ویکھ کے گڑھدے۔ موٹیاں بیویاں بھدیاں تے بے ڈول نیں پر اوہناں تے ماس تاں اے۔ میرے والی دے پنڈے توں تاں کاں نہیں رجدا۔ نیڑے..... جاؤ تے ہڈیاں وجدیاں نیں۔“

بیوی بارے سوچ کے اوہناں دامونہ ونگا ہو جاندی۔

دو جا حاجی صاحب دانواں نواں جوان ہوندا پیا مُنڈا اسی۔ اک دھی تے اک پُتر اوہ ویاہ چکے سن۔ ایہ ہُن اک مُنڈا ای رہ گیا۔ ایہ مُنڈا گھر گھٹ رہندا۔ باہر زیادا زلدار رہندا۔

حاجی ہوریں اوہنوں بھیرٹی بہنی توں روکدے سن۔ نصیحتاں کردے سن۔ زما نا بڑا خراب اے۔ پتا نہیں کہڑا سجن ایہنوں کہڑے ویلے کہڑے بھیرے کم وچ پھسادیوے۔ اوہ کہندے۔

مُنڈا اک کتوں سُن کے دوجے کتوں کڈھ دیندا۔ ”ہڈھا پاگل ہو گیا اے۔ آپ حالے وی اپنے چنگے مندے بیلیاں نال بھردار ہندا اے پر مینوں ہنگد اے۔“ ایہ مُنڈے دی سوچ سی۔ مُنڈے دا گھر وچ لکن دا بجلی وانگوں کوئی شیڈول نہیں سی۔ اوہ اک منٹ پہلاں گھر وچ دسداتے جدوں حاجی صاحب سمجھدے کہ اوہ کمرے وچ سٹا پیا اے۔ کمپیوٹر لائی بیٹھا اے۔ کوئی کتاب پڑھدا پیا اے۔ اوہ باہر بیلیاں سناں نال زلدار پیا ہوندا۔

ہُن جد حاجی صاحب جامن دے رُکھ تھلے لٹے پئے سوچاں دے ویہن وچ ویہندے جاندے سن۔ ایہو سمجھدے پئے سن کہ اوہناں دا پُتر وی اپنی ماں وانگوں بجلی نہ ہون دے باوجود کمرے وچ رہن داہل گیا۔ اوہدی حاجی صاحب نال گھٹ ای بندی۔ اوہ گھٹ توں گھٹ اوہناں دے سامنے آؤندا۔

اچانک حاجی ہوراں دی ہک تے اک موٹا رسیا ہو یا جامن ڈگا۔ کسے پکھیر و دی کارستانی سی یاں فیہر جامن ای ایٹا پک گیا کہ اپنے آپ اوہناں دے سینے اُتے آڈگا۔

بہت زیادا پکیا ہو یا پھل کسے نہ کسے جھولی وچ ڈگن لئی آ رہا لدا اے۔ جھولی نہ لکھے تاں بھونیں اُتے ای ڈگ پیندا اے۔

حاجی ہوراں حویلی دے وڈے گیٹ ول ویکھیا، دروازہ بند اے۔ اوہناں سوچیاں اوہناں خُدا ای تاں بند کیتا اے۔ اوہناں اوہ جامن پھڑکے اپنے مُونہ وچ پالیا۔ جامن سوادی لگا۔ حالے اوہ جامن دا سواد ای لیندے پئے سن تے سوچدے پئے سن کہ تھوڑے جے ہور جامنوں کھانے چاہیدے نیں جد اچان چک باہر لے گیٹ دی نکلی باری کھلی تے مائی بھاگاں حویلی اندروڑی۔ حاجی ہوراں تر بھک کے گیٹ ول ویکھیا ایہ باری کھلی کویں رہ گئی؟ ضرور اوہناں دار لیٹ پُتر کسے ویلے داء لا کے نکل گیا ہونا۔

اوہناں دے متھے اُتے وٹ پے گئے۔ اوہناں لنگھ سمیت جامن سنگھوں تھلے لنگھالیا۔ ”ایہناں لوکاں نوں ڈپہراں ویلے وی ارام نہیں اے۔ ایویں گواچی گاں وانگوں زلدے پھردے نیں، لوکاں گھر جھاتیاں مار دے پھردے نیں۔“ اوہناں غصے نال سوچیا۔

اوہ مائی بھاگاں سامنے ایگل لگانا چاہندے سن کہ وہ بے روزا نیں۔ مائی بھاگاں تاں لوکاں

وچ اوہناں دا گڈ انہہ دینا سی۔ اوہناں دا خیال سی اوہ رگک سمیت جامن نکل کے اپنا پردا رکھن وچ کامیاب ہو گئے نیں۔ اوس ویلے اوہناں نوں ایہ گل بھل گئی کہ اوہناں دی نیلی ہوئی جیہہ اوہناں دی چوری ظاہر کر دیوے گی۔

مائی بھاگاں اوہناں نوں کڑتے توں بغیر وکھ کے اپنے پیر ملے۔ حاجی ہوراں پھیتی نال کڑتا پالیاتے تنگی چنگی طرحاں سنبھال لئی۔

مائی اوہناں کول آئی اوہ اپنے بے وقت آون تے شرمندہ شرمندہ نظر آندی سی۔ سہی ہوندا پیا سی کہ ایہوں کوئی مجبوری حاجی ہوراں کول لیائی اے۔

مائی بھاگاں وڈیری عمر دی زنائی سی۔ اوہ بیوارن سی۔ اوہ محنت مزدوری کر کے تے حکومت دے امدادی پروگراماں وچوں پیسے لے کے اپنی گزر بسر کر دی۔ لوک وی اوہنوں صدقا خیرات دیندے سن۔ کجھ سال پہلوں جدوڈے چودھری نے اپنے وڈیری عمر دے ماں پیوں عمر اکرن لئی گھلویا، تاں مائی بھاگاں نوں اوہناں دی وکھ رکھ تے خدمت لئی نال ای بھجویا۔

ہُن اوہ وی چودھراں دا ونگوں حاجن ای اکھاندی۔

لوک بڑا ونگرا کر دے سن۔ وڈے چودھری دے پیوںوں حاجی صاحب تے ماں نوں حاجن مائی حاجن مائی آکھیاں مونہ سکدا نہیں سی۔ مائی بھاگاں نوں حاجن آکھن لگیا تک مونہ وندے۔ حالاں تیناں اکھیاں ای عمر اکیتا تے مائی بھاگاں دا خیال سی اوہنے زیادہ صحیح عمر اکیتا اے۔

مائی بھاگاں بڑی تیز رنگی۔ دو سال پہلوں اوہنے اپنے نکلے تے آخری پتر داویاہ کیتا تاں پتا نہیں اوہنوں کوں پتا لگ گیا کہ اوہدی نوہ پہلوں ای ”چلی“ ہوئی اے۔

پہلوں تاں اوہنے نوہ دے ایویں ای پیکیاں کول جاون تے پابندی لائی۔ بعدوں جدوں اک واری اوہدی نوہ ذرا لپٹا پروگرام لے کے اپنے پیکیاں تے جاون لگی تاں اوہنے بڑی بے رحمی نال آکھیا ”سر پاک کر کے جاویں تے واپس اتھے آ کے سر پاک کریں۔ اسان کوئی لوکاں دے بال سانہنے نہیں کیتے ہونے۔“

اوہدی نوہ بڑا تملائی تے اوہناں دوواں دی ٹھیک ٹھاک لڑائی ہوئی۔

دو جی گل بھاگاں حاجن ایہ محسوس کی کہ اوہ اپتر انجان تے نکا اے۔ گڈی تیز تے وڈی اے۔

ڈر یوردے پیر کلج تک نہیں اپڑدے۔ مائی اپنے تجربیاں توں انداز لایا کہ اوہدی نوہ ضرور اتھے کسے نہ کسے نال یاری لالوے گی۔ فیروہدا کوئی چاہن والا اوہناں دیاں کندھاں ٹپے گایاں اوہ کسے نہ کسے تچ اپنے یارنوں ملے گی۔ اوہناں دی عزت دا جنازا کڈھے گی۔ لوکی تماشا دیکھن گے۔

مائی بھاگاں دا جوانی اوہنوں بہت پیارا لگے اوہ اوہدی بھین دا پتر جوسی۔

مائی نے اپنی نوہ نوں حدوں ودھ پیار کرنا شروع کر دتا۔ ”اسیں نوہ“ سس نہیں

سہیلیاں آں۔“ اوہ دو جیاں زانیاں نوں دسدی۔

فیوجد اوہنے سمجھیا کہ اوہدی نوہ اوہدی کچی سہیلی بن گئی اے تاں اوہنے موقعاً وکھ کے اوہدے اگے اک تجویز رکھی۔ اتھے اوہ دھوکھا کھا گئی تے خطا کر گئی۔

اوہدی نوہ تاں سر اُتے آسمان چک لیا۔ ”میںوں آکھدی اے توں زیادہ ہسٹاں میں تاں میرے جوانی نال سوں لیا کر۔ میں کرنی آں ایہدے جوانی، چھو ندر دے مونہ آ لے دے سر اُتے ڈھائی ہنڈاں بول، جہڑا چوٹی توں لے کے پیراں دیاں اڈیاں تک روڑھدا جاوے۔ نوہ نے گوانڈھن نوں دسیا۔ ایہناں وچ ایہو جیہا رواج ہووے گا۔ اسیں عزت دار لوک آں۔ نوہ نوہ واپس موقعاً لگیا۔ اُنج آکھدی اے میں مکہ مدینہ دیکھیا اے۔ حاجن آں، حاجناں ایہو جیہاں ہونداں نیں۔“

بھاگاں دی بڑی مٹی پلینت ہوئی۔ نوہ دا انگوٹھاوی اوہدی شہ رگ اُتے آ گیا ہووے۔ اوہ پورا زور لاندی رہی۔ اوہنوں ایہ موقعاً بھاگاں خد دتا۔

کدے وڈیاں وڈیاں کولوں اندازے دی غلطی ہو جاندی اے۔

نوہ نے اپنے سائیں نوں گل دتی۔ اوہ ہتھے توں اُکھڑ گیا۔ اوہ بھاویں آئیوں کھوناسی ایہو جیہی گل کسراں برداشت کر سکدا۔ اوہنے ماں کولوں چُکھیا تاں اگوں بھاگاں آئیں بائیں شائیں کر کے رہ گئی۔

”میں انج نہیں آکھیا۔ میرا ایہ مطلب نہیں سی۔ میں تاں تیرے علاج دی گل کیتی، ایہیں چُکھی پائی۔ بھاگاں جھیرے پیراں انج دی کوشش کیتی پراوہ نوہ کولوں شکست کھا گئی۔ نوہ کول زیادہ تیز دھار

تھھیارن۔ نوہ اوہدا پتر لے کے اپنے پیکیاں تے جاوے۔

ایس گلوں میرے تے الزام لایا سی اوہنے۔ میرے پترنوں میتھوں وکھ کرنا سی یاراں جوسی

نے۔ لے جاندی میرے پترنوں پر مینوں بھنڈ دی تاں نہ۔“ بھاگا ہر زنائی اگے جھورا کیتا۔
کسے منیا کسے نہ۔

لوکاں چاردن اوہدے توں نفرت کیتی فیر جویں کہ عام دی عادت اے لوکی گل بھٹل بھٹلا
گئے۔

بھاگاں ہُن اکلے رہندی سی۔

حاجی ہدایت اللہ نوں بھاگاں دا ارنج موئے چک کے دُپہراں ویلے آوناتے اوہناں دی
تہائی وچ خلل پانا اگا چنگا نہیں سی لگا۔

”سلا ما علیکم حاجی صاحب“ بھاگاں بڑی مٹھی ہو کے بولی۔

”وعلیکم۔ ٹھیک اے دُپہراں ویلے کدھر.....؟“ آکھنا تاں حاجی چاہندا سی دُپہراں
ویلے کدھر کھلا پٹائی پھرنی ایں۔ اوہ موئے نپ گیا۔

بھاگاں اوہدے کول بہ گئی۔

”حاجی صاحب دوسو روپے دی لوڑ پے گئی اے۔ جویں ای پیسے کتھوں میرے ہتھیں آئے
فورن موڑ دیاں گی۔“

”پیسے تاں بھاگاں بی بی کوئی نہیں نیں۔“ حاجی فورن ای نانہ کر دتی تے اڈیکن لگ پیا کہ
بھاگاں اٹھ کے چلی جاوے گی۔

بھاگاں بیٹھی رہی۔

”ویلے ویلے دی گل اے حاجی صاحب۔ کدے ساڈے تے ویلا ہوندا سی تاں اسیں ہر
بھین بھرا ہر پنڈ والے دے کم آندے ساں۔ اج گلیاں دے لکھ بھارے نیں تے میں ہولی آں۔“

حاجی کوئی جواب نہ دتاتے اُپر جمواواں ول دیکھن لگ پیا۔

بھاگاں ڈھیٹ بنی بیٹھی رہی۔

”وقت بڑے رنگ دکھاندا اے حاجی صاحب، ہُن میرے تے ایہ ویلا آ گیا اے ہاشودا پتر
عرفانی آکھدا اے میری گل بی بی رانی نال کروادے جو منگیں گی دیواں گا۔ ٹھیک اے پنڈ دیاں جوان
گڑیاں میرے نال دل دی گل کر لیندیاں نیں۔ پر ایہدا ایہ مطلب تاں نہیں کہ میں لوکاں دیاں

یاریاں لواندی پھردی آں۔“

حاجی چونک کے ارنج سدھا ہویا جویں اوہدی لنگی وچ ڈیکھو (بھڑ) وڑ گیا ہووے۔

”بی بی رانی، اوہدے موئے ہوں نکلیا۔“ کہڑی بی بی رانی؟“ اوہنے پچھیا۔

اوہ بھتے..... دی وہی جہڑی دساں بارھاں سالاں دی جوان بیٹھی اے۔“

بی بی رانی دے گدرائے ہوئے پنڈے داسوچ کے حاجی دے موئے وچ پانی آ گیا۔

گجھ چرچپ رہی۔

حاجی نے گھٹ سنگھوں لنگھایا۔

”کیہ توں آکھیں تاں بی بی رانی.....؟“ اوہ چپ کر لیا۔

بھاگاں ارنج مسکائی کہ انجان بندا وی مُسکان وچ لگیا بھیت جان سکدا سی۔ حاجی نوں ارنج

لگا جویں بھاگاں آکھدی پئی ہووے۔

”حاجی صاحب تئیں حالے دیکھیا ای کیہ اے؟“

حاجی گجھ چر سوچدار ہیا۔ اوہنے چوری جہیا کوٹھے اندرستی پئی بڈیاں دی مٹھا اپنی بیوی ول

نظر ماری فیر بھاگاں ول دیکھیا تے فورن ای نظر چڑائی۔

اوہدے متھے تے تریلی آگئی اوہنے بڑی مشکل نال سنگھ پٹھاں تھک لنگھائی۔ گڑتے دی

سائیڈ والی جیب وچوں بڑی احتیاط نال بیچ سودا نوٹ کڈھ کے بھاگاں ول دھایا، اوپری جہی آواز وچ

آکھن لگا ”ایہ بیچ سوڑ پیا رکھ۔ ہوروی لوڑ ہووے تاں ددیں۔ اوکھے سوکھے ویلے ضرورت مند دے کم

آون دا بڑا ثواب اے۔ اج کل روزیاں دامہینا اے۔ ایس مہینے بہت زیادا ثواب ملدا اے۔“

”حاجی نے اک واری فیر ایہدھر اودھر دیکھیا تے ہولی جہی آواز وچ بولیا۔

”جے بی بی رانی..... نوں..... وی..... لوڑ..... ہووے..... تاں..... ددیں..... میں.....“

☆.....☆.....☆

کارستانی

”بھراوا ذرا میری گل تاں سنیں“۔ میں اپنے گھرنوں جاو ن والی داموڑ مڈن ای لگا ساں

جدوں رو بی مینوں ہو لے جہی اواز ماری۔

اوبدا انداز عجیب..... مشکوک جہیا۔ اوبدے جو بن وچ جو یں کوئی راز لگیا ہویا۔

شام ہوندی پئی۔ دن بھر دے تھکے ہارے پنچھی واپس اپنے آکھنیا ول پرتدے پئے سن۔ اسان اُتے اُڈدے پنچھی ڈاڈھے سوہنے بنے لگدے سن۔ گھراں وچ رات داروٹی ٹکر پکاون دے آہر پاہر کرن پاروں و نوون کھانیاں دی خشبوئی کھلری ہوئی۔ چلھیاں وچوں نکلدے مڈھی دھوئیں نے فضا نوں گھسیلا جہیا کردتا۔ باجی رو بیہ مینوں میرے گھر دے بُو ہے توں ایویں دو تن کرناں دُور روک لیا تے اپنی گل سنن لئی آکھتا۔

اوبه طلاق ہوئی عورت اے۔ بھرا دی بیوی طلاق لے لئی تاں وٹے سٹے دی وجھا کر کے

اوبه نوں وی طلاق لینی پئی۔

ذرا پچھے جاواں تاں میں رو بی نوں اوس ویلے توں جاندا آں جدوں اوبه تے اوبدے نال دیاں ہور دو تن گڑیاں سکولے پڑھن جان دیاں ہون دیاں سن۔ اوس ویلے میں سکول پڑھدا ساں تے اوبه وی۔ رو بیہ دارنگ اینا چٹا، اسیں تے چارے مڈھے جہڑے سکولے پڑھن جان دے ساں دل ای دل

وچ اوبه نوں ”انگریزی“ سد دے ساں اوبدے مونہ تے کہن دی سانوں ہمت نہ رہندی۔ اوبدے رُور و سا نوں کسے قسم دی گل کرن دی کدے دی ”جُرئت“ نہیں سی ہوئی۔

اوبه بہت زیادا مونہ نہ پھٹتے شکایتل جہی گڑی سی۔ اسیں چارے سکولی مُنڈے دل ای دل وچ اوبه نوں پسند کر دے ساں نالے اوبدے اُتے عاشق ساں ایہ گل اوبه نوں دسن دا اوبہنے سانوں کدے دی موقعانہ دتا۔ سگول اک واری ایویں ای اوبہنے ساڈے ٹیچرا گے ساڈی شکایت لادتی۔ ایہ ٹیچر پچھوں کسے پنڈ وچوں آندا اوسے راہ اُتے سائیکل چلانا سکول جاندا سی جہڑے راہ اُتے تڑدے اسیں سکول جان دے ساں۔ اوس ٹیچر بھادیں خد عشق کر کے اک اُستانی نال دُوجا ویاہ کیتا ہویا اے۔ پر اپنے شاگرداں دی اخلاقی حالت بارے اوبدے روٹیا بڑا سخت اے۔ پڑھا کوواں دی آپسی ”چھیٹر چھاڑ“ اُتے اوبه باز واگلوں نظر رکھدا اپنے بارے اوبه عُتر نوں کر دے کبوتر ہار ہو جاندا۔

اوس ٹیچر جدی شکایت ایہ مُنڈے سا نوں گڑیاں نوں اکھاں مار دے نیں تاں جو یں کہ دستور اے ایہو جہے معاملے وچ عورت نوں ای ہمیشہ سچا بھجیا جاندا اے۔ اوبہناں یقین کر لیا تے سا نوں صفائی دا موقع دتیاں بغیر ساڈی دھلائی کردتی۔ اوس توں بعد ساڈے دلاں وچ رو بی دے بارے اک نفرت تے غصا جہیا پیدا ہو گیا تے اسیں فر اوبه نوں نظر انداز کرنا شروع کردتا۔ اوبه نوں رو بی دی بجائے فنجی کر ٹیجی بلاون لگ پئے۔

رو بی ہونڈر تیل سی۔ پنچویں جماعت وچ ای بوتے جڈی اُپتی تے دُبنے واگلوں پھٹی ہوئی سی۔ پوری رن لگدی۔ شاید ایسے پاروں ایدھر اوبہنے پنچویں دا امتحان دتا اوبدھر اوبدے پیوا ہون سکولوں اُٹھالیا۔ فر اوبه تھوڑی ہور وڈی ہوئی تاں پنڈ دے ایویں گٹھ مٹھینے جہے مُنڈے نال اوبدے پھسن دی خبر آئی۔ (ایہ گل اوس مُنڈے آپ ای اپنے کسے بیلی نوں دی سی)۔ اوس مُنڈے وچ ایس توں علاوا ہور کوئی خوبی نہیں سی کہ اوبدے رنگ وی کسے انگریز واگلوں چٹا ہووے۔ اوبه رو بی دے دُور دے چاچے دا پتر سی تے اوبدے اوبہناں دے گھر کھلھا ڈلھا آون جاو ن سی۔

اوبه وگل کہ عورت اوبه کبوتری اے جہڑی سبھ توں پہلوں دسن والی چھتری اُتے بہ جان دی اے۔

رو بی دی دوستی دی ماٹی جہی مشہوری ہوئی تاں اوبدے پیونے اوبه نوں اوبدے بھرا دے

وٹے تے ویاہ دتا۔

ہُن تاں اوہدی طلاق ہوئی نوں وی پندرہاں سولہاں ورھے ہو گئے سن۔ اوہدا پٹارنگ دھواکھیا گیا۔ ویلے نے اوہدا گولامو نہ پتھر کر دتاسی۔ اوہ پکی پیڈھی تے پنکاراں ہو گئی سی۔

رُوہی دی اک دھی تے اک پتر اے۔ ایہ دوویں اوہدے کول ای سن۔ دھی اوہنے ٹایوٹا ایم ویاہ کے پلے لادتی۔ پتر اوہنے پچھلے سال ویاہیاسی۔

سُنیا اے جدا اوہنے پتر ویاہیا تے اوہدا پتر تے اوہدی نو نہ رات نوں اکٹھے سون لگے تاں اوہدے اندر دی سستی عورت وی انگڑائی لے کے جاگ پئی۔ مجھ بھکھی ہووے تاں اوہ توڑی نوں وی موند مار لیندی اے۔

اک واری اوہ میرے کچھ موٹر سائیکل اُتے بہ کے شہروں پنڈنوں پر تدی پئی سی تاں اوہ گجھ زیا دا ای میرے نیڑے ہو کے کجھ ہور ویں جہی اواز وچ کجھ ہور ویاں گلاں کرن لگ پئی۔ ویلے ویلے دی گل اے جہڑی کدے میرے ول ویکھ کے تک موندی ہوندی رہی۔ چہنے ایویں ہاسے گا ویں صرف شرارت وچ ای سانوں ساڈے ٹیچر کولوں پھینٹی لوائی۔ اج خُدا ای میری کھری دا اوکھر (کھری وچ پچیا کھچیا چارا) کھا ون لئی اتا وی ہوئی کھلوتی ہووے۔

میں اُنچ نظر کرکیتا جو میں مینوں اوہدے اشاریاں کنایاں دا پتا ای نہیں لگا۔

جو میں اوہدی بھارت میں بھجھ ای نہیں ساں سکلیا۔ ایہدی اک وجھا تاں اوہدے بیودے بُوھی گئے چڈے موند دا ڈرسی۔ اوہ چک پہلو وڈھد اُتے ویکھدا اچھدا بعد وچ۔ دوجی وجھا رُوہی دا بے ڈول تے بے ڈھب جُاسی۔

میرے اندر دابل بنگے کمرے وچ جگدا سی۔ وڈے ہال وچ روشنی پھیلانا سُن میرے وسوں بھوویں باہر لگدا سی۔ رُوہی حالے اوہ تھے ای کھلوتی، کسے وڈی غلط فہمی دا شکار سی۔

میلیاں ٹھیلیاں وچ کوڈی کھیڈن والے اک جنے دا واقعہ یاد آندا اے۔ اوہ بڑا بھرتیلا تے چھو ہلاسی۔ پچھلے پیریں اُنچ بھجھد اجویں سدھا بھجھد اپیا ہووے بہت گھٹ چا پھی اوہنوں پھڑدے سن۔

واہوا پتر اوہدی گڈی چڑھی رہی۔ فیر کسے رولے وچ اوہدے اُتے پلس کیس بن گیا۔ پورا سال اوہ رُلیا سال چکھوں اوہنوں اک سال دی قید بول گئی۔ جیلوں چھٹ کے آیا تاں اگلے دن اوہدے پنڈ وچ

میلاسی۔ اوہ وی لنگوٹا کس کے میدان وچ نکل آیا پہلی کوڈی گیا۔ ہتھ لاکے پچھلے پیریں بجن لگتاں جا پھی اوہنوں دھکا ماریا تے اوہ کنڈ بھرنے بھونیں تے جا ڈگا۔

واہوا چنگا پتر اوہدے کولوں اٹھیا ای نہ گیا۔

رُوہی دی میری بے پرواہی دے دھکے نال ڈگی واہوا پتر نہ اٹھ سکی۔

میری لاغرضی، داغرضی اوہنے میری گھر والی نال لڑ کے کڈھیا۔

جدوں میں وچوں بولوں دی کوشش کیتی تاں اوہ مینوں وڈھن واگلوں پئی۔

اُنچ تاں عورتاں مرداں دی برابری دیاں سن پر لڑائی دے معاملے وچ اوہ پورانا رواج اے کہ مرد دی اک تے عورت دی سو اک برابر نہیں۔

رُوہی ہُن لڑائی لڑن وچ بڑی مہارت حاصل کر چکی سی۔ اوہ اکوسا ہے پوری اک درجن ون

سونیاں گالھاں کڈھن دی ماہر ہو گئی ہووے۔ جدوں لڑدی تاں مخالف عورت نوں اوہدی کسے پُرانی یاں نوں کر توتے، دامہنا ماری۔ اگول اوہ وی اٹ دا جواب پتھر دی صورت دیندی تاں ایہ سینے تے ہتھ مار کے آکھدی،

”میں ساری جوانی عزت نال گزاری اے۔ کوئی مائی دایار بانہ کھلی کر کے آکھے اوہنے میرے

نال بھیر کرکیتا ہووے یاں مینوں بھیر کر دیاں ویکھیا ہووے“ اوہدی ایہ گل میں سُندا تاں مینوں اوہدی اوہ

”چھیڑ چھاڑ“ چیتے آجاندی جہڑی اوہنے میرے مگر موٹر سائیکل اُتے پیٹھیاں کیتی۔ اوہ تاں میں ای ہُنکارا نہیں بھریاسی اوہدے دلوں تاں کھلی دعوت۔

اُنچ تاں ساریاں زنانیاں بھوویں چنگلیاں ہوں بھوویں مندیاں ہمیشہ اپنی پاکدامنی

دا ڈھنڈورا ای پندیاں نہیں۔

لڑائی وچ جے کوئی مرد اوہدے ورو دھ وچ بول پیندا تاں رُوہی اوہنوں چنیر جاندی۔ مرداں

نال لڑائی لڑن ویلے اوہ اک ہور ای طریقہ اور تدی۔

”ایہنے تاں مینوں گندی گالھ کڈھی اے“ ایہ الزام لاکے مرد دا اُنچ اڈھ مڈھ پندی کہ اوہ

وچارا حیران تے پریشان رہ جاندا۔ حیرانی دے بھارتھلے مدھیا اوہدے حملے دی واچھڑ وچ سہیا اوہ

وچارا ایہ دنوں وی آتر ہوندا کہ اوہنے تاں ایہو جے کوئی لفظ بولے ای نہیں۔

سوانیاں دی ہمدردی وی رُو بی نال ای ہوندی ’لنوئی بھیناں مرددا کیہ حق اے اوہ زنانی نوں
گالھ کڈھے‘

پنڈ وچ نکلیاں نکلیاں لڑائیاں خبراں چھیتی پھڑدیاں نیں ایہاں ای چھیتی مک دی جانداں
نیں ساڈی دوواں گھراں دی وی چھیتی ای آپو وچ بولا چالی شروع ہوگئی۔

فرانچ ہو یا کہ ساڈے علاقے دے مقامی عہدے دار نے ’بے نظیر انکم سپورٹ پروگرام‘
دے فارم ساڈے پنڈ نہ اپڑن دتے۔ اوہنوں ایہ رنج سی کہ ساڈے پنڈ والیاں نالیاں تاں اوہدی
گرانٹ وچوں بنوالیاں سن پر بلدیاتی ایکشن وچ ووٹ اوہدے ورودھنوں پادتے سن۔

مینوں حکومتی پارٹی دے اوس عہدے دار دا اک فقرہ حالے تک یاد اے۔ اوہنے آکھیا سی
’اسیں ووٹ اک وار لینا ہوند اے تے فیر سارا عرصا اپنے ووٹراں دی سہی کرنی ہوندیاے‘۔

ایس طرحاں اوہنے بے نظیر انکم سپورٹ پروگرام دے فارم ساڈے پنڈ نہ گھل کے غصا ماریا
۔ ہُن اتفاق ایسی کہ ساڈے علاقے دا جھڑا ایم پی اے اے اوہدا ڈیور میرا چنگا بھلا جانن والا سی۔ میں
اوہدے اگے گل کیتی تاں اوہ زیادتاں نہیں بیچ فارم مینوں دیون تے راضی ہو گیا۔

بیچ فارماں اُتے بیچ عورتاں نوں امداد جاری ہونی سی۔ جدوں میں حقدار بیواتے غریب
عورتاں دی لسٹ بنائی تاں اوہناں وچوں تیناں دے تاں حالے شناختی کارڈ ای کوئی نہیں بنے سن۔ مجبور ہو
کے گھٹ غریب تے مستحق عورتاں دا فارم بھرنا پیا۔ ہاں رُو بی دا کارڈ بنیا ہو یا سی۔

امداد شروع ہوئی تے پیسے آون لگے تاں اوہ میری بڑی ممنون تے شکر گزار ہوئی ایہ وکھری
گل اے کہ مقامی عہدے دار نوں پتالگا تاں اوہ میرے نال ناراض ہو گیا۔

اتھے انج ای اے سارے تاں رب نال وی راضی نہیں نیں۔

رُو بی اوس توں بعد ہمیشا میرے نال محبت تے احترام نال پیش آندی رہندی۔ اوہدے گھر
جدوں وی کھیر پکدی اوہ تھالی بھر کے میرے واسطے گھلدی۔ اوہنوں پتاسی کہ کھیر میں بڑے شوق نال
کھاندا آں۔ نال ای آکھدی ’کوئی ہور امدادی سکیم آوے تاں سانوں پتای نہیں لگن دیندے۔ ہمیشا
اپنا ای ڈھنڈا گے ڈھانڈے نیں۔‘

اوہدا اشارا پنڈ دے دوجے نمبر اُتے آون والے چودھری دی پہلی بیوی ول ہوندا جھڑی

مستحق نہ ہونداں وی تھان تھان امداد لیندی رہندی۔ میں وی ہامی بھر چھڈ دا۔ جھڑیاں پیہیاں شناختی
کارڈ نہ بنے کر کے امداد نوں رہ گیاں سن اوہناں وی ہُن شناختی کارڈ بنوائے سن۔ اوہناں وی میرا
بُو ہاپٹ ماریا۔ جویں سبھ کجھ میرے ہتھ دس ہووے۔ مستحق، غیر مستحق سارے مُفت لہدے
پیہیاں مگر چھچھے ای سن۔

اج تے ہُن شام دا انھیر تیزی نال پھیلدا پیاسی۔ اُتر دی رات وچ رُو بی مینوں میرے
گھر دے باہر بے بُو ہے توں ایویں تھوڑی دُور ٹھلھی کھلوٹی سی۔ پتانیں اوہ کبڑی خاص گل میرے نال
کرنا چاہندی اے۔ ’گل انج اے..... واہو اداں دی تیرے نال گل کرنا چاہندی ساں پُر ڈردی ساں
کہ توں کدھرے غصا ای نہ کر جاویں‘

’نہیں نہیں غصے والی کبڑی گل اے‘ میں وی جواب دتا۔

انج اندروں میرا دل دھڑکیا کہ ایہو جہی کبڑی گل ہو سکدی اے جھڑی سُن کے مینوں غصا
آسکدا اے۔

’ویکھو جی مینوں تاں ڈر آندا اے‘ اوہ جویں پکی پکی کردی ہووے۔

ہُن عجیب صورتِ حال بن گئی اے۔ اوہ گل دسنا وی چاہندی سی تے دسدی وی نہیں سی پئی
۔ پتانیں اوہ میتھوں کسراں دی یقین دہانی کروانا چاہندی سی۔ اوہنے میرا چنگا بھلا تجسس جگا دتا۔ ہُن
میں گل سُنوں بغیرہ وی نہیں سکدا اسان۔

’ویکھو جی مینوں تاں ڈر آندا اے‘

’تُسیں بے دھڑک کہو ڈو جو کجھ کہنا اے۔ تہا ڈی گل دا میں بھلا غصا کیوں کراں گا‘ میں
اوہنوں تسلی دتی۔

’کجھ دن پہلے میں گئی ساں مہنا جی گھریں۔ اوہدی ڈھی ٹیلرنگ دا کم کردی اے۔ میں اپنی
نوخہ دے لیڑے سلانی لئی دتے سن۔ اوہ لین گئی ساں اوہ رُک کے میرے موندول ویکھن لگ پئی میں
حیران ایس گل دا میرے نال کیہ تعلق۔ فر وی میں اچھا اچھا کہ کے سر بلایا تے ای آکھیا، ’ہاں مہناز
دی ڈھی زنانیاں دے کپڑے چنگے تے سستے سی لیندی اے۔‘

رُو بی مطمئن ہوگئی کہ میں اوہدی گل غور نال سندا پیا آں۔

”اوتھے مہناجی نے بڑی بھیڑی گل کیتی“ اوہنے غیر وقتا دتا۔

”اچھا اوہ کیہ؟“ میں بے تابی دکھائی۔

”وکیہ مینوں اوہدی گل تے بھورا اعتبار نہیں۔ مینوں پتا اے تُوں بھلا مانس بند ایں۔ پراسیں لوکاں دے ہتھ پھڑسکدے آں زبان نہیں بھڑسکدے۔ کیتی تاں کردیوے گی۔“ اوہ چُپ کر گئی۔

”ہاں ہاں پراوہنے آکھیا کیہ؟“

”اچھا توں بعد اج توں ویہ پنجھی دن پہلے گڈی تے بانو نال گیا سیں؟ اوس نے ادھا سوال

کر کے فیرو سوال پورا کیتا“ اوہناں دے کھیت وچوں مکئی دیاں چھلیاں لین؟“

میرادل تیز دھر کیا۔

میں انج دی اداکاری کیتی جو میں چھپتے پیا کردا ہوواں۔

اُنج مینوں یاد آگیا کہ میں گیا ساں پر میرے نال اکھی گڈی سی۔

دوویں بھیناں نہیں سن۔

گڈی تے بانو نال؟“ میں چُکھیا۔

”ہاں اوہناں دوواں بھیناں نال“

”نہیں میں اوہناں دوواں بھیناں نال ویہ پنجھی دن پہلوں تاں کیہ کدے دی چھلیاں لین

نہیں گیا۔“ میں پورے وساہ نال آکھیا۔ ایہ گل سچ وی اے۔ میں اوہناں دوواں نال اکھیاں اک واری

نہیں گیا ساں۔

ایہ ای تاں میں آکھدی ساں۔“

”ہنن ایہ وی تاں دس گل کیہ ہوئی؟ مہناز نے کیہ آکھیا؟“ میں اوس کولوں چُکھیاں ہاں۔

”اوہ مہناجی آکھدی سی کہ توں گڈی تے بانو دوواں بھیناں نال اوہناں دی پہلی وچوں

چھلیاں توڑن گیا سیں۔ پہلوں توں اک بھیننوں..... چھھی پائی تے فیرو جی نوں۔ تیرا خیال سی کہ

تینوں کوئی نہیں ویکھدا اپنا جد کہ مہناجی داسائیں فقیرا اوس ویلے نال دے مکا دوچوں گھاہ پیا کڈھدا سی۔“

”اوہ تاں بکواس کردا اے۔“ ہنن پھکا ہاسا ہس کے آکھیا۔“ میں وڈی توں وڈی قسم چُکن

نوں تیار آں کہ میں کدی وی اوہناں دوواں بھیناں نال اکٹھیاں مکئی دیاں چھلیاں لین نہیں گیا۔ جد میں

گیا ای نہیں تاں چھھی پاؤن والی گل تاں فر آپے ای جھوٹھ ہوگئی“

مینوں تاں پہلوں ای ایس گل دایقین نہیں سی۔“ رُو بی ہمدردی دکھائی۔

”بہت کُتے لوک نیں۔ میں چُکھ لوواں گا ایہناں کولوں۔ اوہناں نوں میرے اُتے ایسراں دا

الزام لاؤن دی جُرت کسراں ہوئی؟“

”نہ جی انج نہ کریں۔ اوہ تاں لڑائی نوں واجاں ماردی اے۔ ایویں مینوں بھنڈے گی پئی“

”میں کوئی تیرا ناں لینا اے۔“

”اوہ چُکھے گی تاں ہیگی ناں تینوں کہنے دسیا اے؟“

”چُکھے گی تاں ضرور پراوہنوں کیہ مینوں بھادیں کالے چور دسیدا ہووے۔“

”تینوں پتا اے انج نہیں ہوندا۔ تینوں دسنا پوے گا“

”تیرا مطلب اے اوہناں نوں کُجھ نہ آکھاں۔ اوہناں کولوں کُجھ نہ چُکھاں۔ اوہناں نوں

کٹھلھا چھڈ دیواں اوہ جو مرضی آکھدے پھرن۔“

”وکیہ جے تُوں کُجھ وی نہیں کیتا۔ جے تیرا پلا پاک اے تاں اوہناں دا کیہ اے اوہناں نوں

بھونکن دے۔ جسراں میں مہناجی دی گل دا اعتبار نہیں کیتا ایسراں کوئی وی اوہدی گل دایقین نہیں

کرے گا۔ راہی لنگھ جاندا نہیں تے کُتے بھونکدے رہندے نیں۔ راہیاں کدے دی کُتیاں نال رولا

پاکے اپنا پنڈھ کھوٹا نہیں کیتا۔

”جے توں گل کھاریا تاں فر تاں رولا پوے ای پوے۔ جہڑے کن نہیں سُنیا اوہ وی سُنے گا

گڈی تے بانو وی بدنام ہوون گئیاں۔ نالے ہنن تاں مہناجی جھک کے گل کردی پئی اے۔ تہا ڈے گل

کھارن نال اوہدا جھک لہ جاوے گا۔ اوہ وج گج کے بولن لگ پوے گی“

تے میں سوچیا۔ ایہ آکھدی تاں اوہ ٹھیک ای اے۔ گند وچ لرت ماریاں خُدا تے ای چھٹاں

پیندیاں نیں تے سیانے آکھدے نیں ”کلو کھیہ اڈائی اپنے سرو وچ پائی۔ میں گل کھار کے کیہ کڈھنا

پانا اے؟“

میں چُپ کر گیا۔

اُنج مینوں فقیرے اُتے از حد غصا آیا۔ اوس فراڈیے نے ٹھیک نہیں سی کیتا۔ اُنج سچ وقت

دی نماز پڑھدا اے۔ ڈھنی تک داڑھی پلمدی سو۔ محنت مزدوری دیہاڑی ڈپا کر کے حق حلال دی کما کے روزی کھاندا اے۔ کدے کدے نال اُچی نیویں نہیں کردا۔ اپنے راہ جاندا اے تے اپنے راہ آندا اے۔ فیرا اپنے میری پُغلی کیوں کیتی ہونی؟

ہُن تہاڑے کولوں کیہ لکانا اے۔ ایہ کل تاں ٹھیک اے کہ میں گڈی تے بانو دوواں بھیناں نال چھلیاں لین اوہناں دی پبلی وچ کدے وی نہیں گیا۔ لیکن اگلی گڈی نال چھلیاں لین ضرور گیا ساں۔

گڈی نال میں چھلیاں لین گیا ساں تے راہ وچ اسان گھ گلاں وی کیتیاں سن تے داء لاکے اوہنوں پُتمیا وی سی۔ اوس ویلے اسیں دوویں ایہ بھل گئے۔ ماں جسراں کندھاں نوں کن ہوندے ایسراں ہوادیاں وی اکھاں ہوندیاں نیں۔

اسیں تاں سماں یار داتے گھستا باز والا لون دے چکر وچ ساں۔

ساڈی شامت نوں فقیر یا راہ وچ گھاہ پیا کڈھ رہیا سی۔ اوہنے ساڈیاں گلاں وی سُنیاں سن تے سانوں ویکھیا وی ہونا اے۔ جے مرد ہوندیاں ساڈے بھیت نوں بھیت ای رکھدا کیوں تے بھیت دسنا مرد اکم ناہیں تے مرد سوئی جو ویکھ دم گھٹ جائے۔‘ ایہ میرا وچاری۔

اوہدے کولوں ساڈا کارا پچایا نہ گیا۔ اوہنے گھر آکے اپنی بیوی اگے گل کر دتی سچ اے بندا بھوایں رکنو وی چنگا ہووے ضروری نہیں کہ اوہ پُغلی خوروی نہ ہووے۔ ایویں کئی چنگے بھلے مانس بندے ٹھیک ٹھاک غیبت کرن والے ہوندے نیں۔ فر ایہ مہناز وی چنگی نہ کیتی۔ جے اوہدے سائیں اوہنوں گل دس ای دتی سی تاں اوہ ای پُپ کر جاندی۔ پرکتھوں جی کدے زانیاں وی اپنے راز توں علاو کسے ہور داراز لکایا اے؟ فر جو یں کہ لوکاں دی عادت اے کھنھ دی ڈار بنا دیندے نیں۔

مہناز نے گڈی دی بھین بانو نوں وی ساڈے نال لپیڑ دتا۔ اوہنے تاں بڑی چوڑی ہو کے گل کیتی ہونی اے۔ لوکاں دیاں ڈھکیاں چھپیاں گلاں توں باخبر ہو کے گل کیتی ہونی اے۔ ٹوٹے اپنے کولوں جوڑ کے ایسراں اگے بھیت ورتاون والے خُدنوں بڑا ہم سمجھدے نیں۔ حالاں جھٹ دی جھٹ اہم بن لئی تے بہت زیادا باخبر اکھوان لئی فیرا یہ مہناز اوہیواں تاں اے جہدے لئی بے نظیر اکم سپورٹ پروگرام دا فارم لئے نیں۔ لیا کے اپنے ہتھیں فل کیتا سی۔ اوہ پچھلے دو سالوں توں ہزاراں روپے لے چکی اے۔

میں کوشش نہ کردا تاں ایہناں نوں فارم وی کوئی نہیں سی لکھنا۔ اُنج اوہ میری بڑی عزت کردی رہندی۔ کدے کدے کم میں اوہناں دے گھر چلا جانا تاں اوہنے فناٹ چاہ بنان دی تیاری کرن لگ پیناں۔ میں نانہ نگر کرنی تاں اوہنے دُدھ دا گلاس بھر کے بدوندی مینوں دینا۔

اصلوں اوہناں گھر سجر سوئی مجھ سی۔ گھر دے لویرے دی کیا بات اے۔ ساڈی فر توج وچ کرنٹ آون لگ پیناں ایسے مہناز دے پُتر نے اوہ ڈیفیکٹ ڈور کیتا۔

راہ جانڈیاں کدے ٹاکرا ہو جانا تاں اسان اک دوجے نوں کھڑے متھے ملنا تے اک دوجے دا حال چال پچھنا۔

اوہ اپنی وڈی دھی دا ویاہ کرن بارے سوچدی رہی۔ اوہنے مینوں آکھیا ہو یا سی کہ حکومت ولوں کوئی امداد ملدی ہووے تاں مینوں لے کے دیویں۔

میں اوہدے نال وعدا کیتا۔ ہُن تاں میں کدے وی اوہدے لئی کوشش نہیں کراں گا سگوں کوشش کیہ میں تاں امداد ملدی وی ہوئی تاں وچ لت ماریاں گا۔

اصلوں ایہ لوگ ایس قابل ای نہیں نیں کہ ایہناں نال کوئی نیکی کیتی جاوے۔ مینوں حضرت علیؓ دا قول چیتے آیا جہدے اُتے احسان کرواؤ اوہدے شرتوں پچو۔ سُنیا اے بھٹو نے جنرل ضیا اُتے نواز شریف نے پرویز مشرف اُتے احسان کیتا سی۔ ایہناں سبھ دا حال تہاڑے ساہنے ای اے نا۔

میں مہناز ہوراں دے خلاف ڈھڈ وچ گنڈھ بھلئی۔

اتفاق ویکھو کہ اگلے ای دن مہناز دا پُتر ساڈے گھر موٹر سائیکل منگن آ گیا۔ میں بڑی کھورتا نال نانہ کر دتی۔ دھوکے چٹا دُدھ وریگا جواب دتا۔

ٹھٹھورگا موند لے کے واپس جاندے مُندے نوں چچھوں نیڑیاں بھجیاں گلاں وی وگا ماریاں۔

”بڑے ڈھیٹ تے بے شرم لوک نیں۔ اک پاسے مینوں بدنام کردے نیں“ دوجے پاسے موٹر سائیکل منگن آ جاندے نیں۔ حیاتاں لوکاں دے نیڑیوں ای نہیں لنگھیا“

”جدوں کم مطلب ہوندا اے بڑے پیسے بن آندے نیں تے پیراں وچ ٹھہین تاں نیں

جانڈے نہیں۔ فیر بدنام کرن لگیاں جھٹ نہیں لاندے۔ ذرا دی ذرا موند بند نہیں میں رکھیا جاندا“
”بندا چھ مہناجی نے ہُن کہڑے موند نال اپنے پُتر توں میرے دل گھلایا اے۔“

فرانج ہو یا کہ میں راہے پاندھے مہناجی یاں فقیرے، نوں بُلانا تاں کیہ اوہناں ول ویکھناوی
چھڈ دتا سگوں میں اوہناں نوں ساہمیوں آندا ویکھ کے راہ بدل لیندا۔ اک دوواری میں محسوس کیتا کہ
اوہ مینوں بُلانا چاہندے میں پر میری بے رُخی ویکھ کے چپ کر جانڈے نہیں۔ اوہناں نوں ویکھ کے مینوں
تھر چڑھ جاندا۔ میریاں اکھاں وچ خون اُتر آندا اے۔

اک دوواری مینوں مہناجی دے گھر جاوَن دی لوڑ پئی۔ میں نہیں گیا۔ دل تے دماغ وچ
اوہناں دے خلاف بھیڑے منصوبے سوچداتے بناندا رہیا۔

گڈی نال بولنا چلنا، ملنا گھلنا بہت گھٹ کر دتا۔ جتا چر کچی رچھدی رہوے، ہور گل
اے۔ اک وار گل لوکاں دے ہوٹھاں اُتے چڑھ جاوے تاں فیر احتیاط ضروری اے۔ اُنج میں رُوپی توں
علاوا کسے ہور دے موندوں اوہ گل نہ سنی۔

جدوں ساڈے تعلقات چنگے ہوندے سن، او دوں مہناز ہفتے وچ اک ادھ وار کدی خُدتے
کدی اپنی کُڑی ہتھ ساڈے گھر نوں موسم دی سبزی گھلدے سن۔ ایہ سبزی اوہناں کسے زمیندار نال
ادھتے لائی ہوئی سی۔ اوہناں سبزی گھلن والا سلسلا اک مہینا ہور چالو رکھیا۔ فر اوہناں دی شاید میرے
نال چنگے تعلقات والا ورقا پاڑ دتا۔ ہر کوئی اپنے گھر سردار ہوندا اے۔ ہر کوئی اپنے گھروں کھا کے
سوندا اے۔

”ایہ تاں جی نوں جی ہوندا اے۔ جہڑا جانے آپ توں اوہدے جاغینے باپ توں۔ جے ایہ
سانوں نہیں بُلاندا تاں کیہ اسیں مر جاواں گے؟۔ نہیں تے نہ سی اوہناں سوچیا ہونا اے۔
چھ مہینے لگھ گئے۔“

اک شام دی گل اے میں اپنے گھرای ساں۔ بھگھ لگی ہوئی سی۔ روٹی پکن دے انتظار وچ
بڑی بے دلی نال کتاب دے ورقے پھرولدا پیا ساں۔ اچن چیت مہناز تے فقیر یا بُو ہاٹپ کے ساڈے
گھر آوڑے۔

میری بیوی نے اوہناں نوں جی آیاں آکھیا۔

”اج میں پچھن آئی آں کہ ساڈے کولوں کہڑی غلطی ہوئی اے کہ میرا بھرا ساڈے نال وٹیا
گھنیا رہندا اے“ مہناز نے پیندی سٹے ایہو گل کیتی۔

اوہناں نوں ویکھ کے سخت ہوندا میرا چہرا، ایہ گل سُن کے ڈھلا پے گیا۔
”آہ تیرا بھرا بیٹھا اے جد چھ لے۔ مینوں تاں کسے گل داپتا نہیں۔“ میری بیوی آکھیا۔
اوہ دوویں جی میرے ساہمنے والی منجی اُتے بیٹھ کے میرا موند تکن لگ پئے۔ میں اپنے چہرے
نوں گھنیر بناوَن دی کوشش کیتی پر نا کام رہیا۔

”دو بھرا جی ساڈے کولوں کہڑا ایڈا وڈا گناہ ہو یا اے کہ ساڈے بھرانے ساڈے بُو ہے
اگوں لنگھنا ای چھڈ دتا اے“۔ مہناز بڑی اپنت نال گل کرن لگی۔

”ایہو جہی تاں کوئی گل نہیں، بس اُنج ای“ میں رُکھا ہو کے ٹالن دی کوشش کیتی۔
”ہُن اسیں ایڈے بال دی نہیں آں، کوئی نہ کوئی گل تاں ہیگی اے۔ قسم چکوا کے اج اسیں
آپ ای اپنا قصور پچھن آگئے آں“ فقیر یا بولیا۔

”تے پچھ کے ای جاواں گے“ مہناز آکھیا۔
”حیرانی دی گل اے کہ جُہانوں اپنی کیتی زیادتی داوی پتا نہیں“ میں رُکھا رُکھا بولد اپیا
ساں۔

”جے پتا ہوندا تاں اسیں تہاڈے کولوں کاہنوں پچھن آندے“
”تہاںوں بلکل پتا نہیں تہاںوں میرے اُتے کیہ طوفان تو لیا اے میں حیرت تے صدے نال
زیادا پچھیا۔“

”دسیا تاں اے، سانوں اپنی غلطی اپنے گناہ دا کوئی پتا نہیں۔ جے توں دس دیویں تاں تیری
مہربانی“

میں اوہناں نوں ساری گل سُنا دتی۔
اوہ حیران ہو گئے۔ اوہ اُنج گم صُم ہوئے کہ واہو پھر بول ای نہ سکے۔
”اللہ دی قسے اسیں ایہو جہی کوئی گل نہیں کیتی“ دوویں جی ہم اواز بولے۔
”ایہ گل اوہنے اپنے کسے ساڈے پاروں اپنے کولوں گھڑی اے۔ اصلوں اوہدے کولوں

”تہا ڈاسا ڈانیر نہیں جریا گیا“ مہنا زگھ سوچ کے بولی۔
 ”اسیں اتھے بیٹھے ای نگھر جائیے جے اسوں کوئی انج دی گل کیتی ہووے“
 ”بس بس مینوں یقین آ گیا۔ مینوں ہو زیا دا گناہ گار نہ کرو“۔ میں چیک اٹھیا۔ اوہناں نوں
 قسماں چکدیاں ویکھ کے میں ڈر گیا ساں۔
 اوہ سچے سن۔ سچے بندے دا اپنا اک ٹور ہر اک حُسن ہوندا اے۔
 گجھ چراسیں سارے چُپ بیٹھے رہے۔
 فیرا یہ چُپ مہناز توڑی، ”دُسیں کم سو کم اک وار ساڈے کولوں تاں پچھ لیدے“۔
 ”بس میں سوچیا کیہ ایویں.....“ میں چُپ کر گیا۔
 تے ہُن سوچدا پیا آں ”اوہنے میرے نال ایہ کہڑی چال کھیڈی.....؟“

سواد

گل ٹی وی دی اس خبر توں شروع ہوئی کہ غیرت دے ناں تے قتل کرن والیاں نوں پھانسی
 یاں فر عمر قید دی سزا دے تے جاؤن دا قنون بن رہیا اے۔ شاید بن گیا اے۔
 اوہ دوویں گھر وچ اکلے سن۔
 چالھی گُو سالوں دی پتلے سریر والی عورت۔ اوہ تُو ت دی چھمک وانگوں لف لف جاندی
 ۔ اوہ ہس کے آکھن لگی، ”ایہ قنون لگدا اے میرے لئی بنیا اے۔ مینوں وی میرا بھرا مارن نوں پھر دا
 اے۔ ہُن اوہ سوواری سوچے گا“۔
 ”ہاں عورتاں نال صدیاں توں زیادتیاں تے ظلم ہوندے آئے نیں۔ لگدا اے ہُن عورتاں
 دی وی سُنی گئی اے“۔ مرد نے پڑھے لکھے تے کھلے ذہن دا ہون دا ثبوت دتا۔
 فر اکو واری عورت نوں جویں گجھ چیتے آیا، ”اج مینوں بتی پئی اے تے ٹھیک ٹھاک پئی
 اے“۔
 ”اوہ کوہیں؟“

ہیٹر لایا ہو یا سی۔ اک جگھا توں تار نوں جوڑی۔ بے دھیانی وچ میرے ہتھ وچ پھڑی سلور
 دی تھالی اوس جوڑ نال ٹچ ہو گئی تے چنگا جھلا جھلا پیا۔

”تینوں احتیاط کرنی چاہی رہی اے۔ بجلی نہیں دیکھی کوئی رکناسو ہنا اے تے حالے ایہوں مرنا نہیں چاہیدا“۔

عورت ہس کے تے تھوڑا جہیا ول کھا کے مرددی تعریف نوں قبولیا تے آکھن لگی؛ ”میں گھر وچ اُکا اُکلی ساں۔ کوئی نہیں سی جہڑا مینوں چھڈاؤندا۔ اوہ تاں بجلی نے جھٹکا مار کے پرانہ سٹ دتا، نہیں تاں ہُن نوں مری پئی ہوواں آ۔ لوکی میری جوان موت تے چہ چہ کر کے افسوس پئے کردے ہوون آ۔ عورتاں اپنے نکال اُتے انگلاں رکھ کے آکھنا سی ”آہائے کئی سوہنی جوان جہان گڑی بجلی نال لگ کے مرگئی۔ حالے اوہنے دیکھیا ای کیہ سی“ آکھدیاں پیاں ہوون آ۔“

تے میں آکھنا سی کئی چھیتی مرگئی حالے تاں اسماں دوواں بڑی دُور تک جانا سی، مردنے شرارت کیتی۔

لئے تینوں اوس ویلے وی ایہو جہیاں گلاں ای چھیتے آئیاں سن۔ تُو ت دی چھمک لہرا کے آکھیا۔

”ہر کوئی اپنے دُکھ نوں ای روندائے۔“

مریاں بارے ایہو جہیاں گلاں نہیں کری دیاں،
”اوہ کیوں؟“

”اللہ معاف وی تاں کردیندا اے۔ تیرے تتی لگن والی گل توں مینوں شیخ پوردی اک گڑی چھیتے آگئی۔ بڑی سوہنی گڑی سی۔ حالے کواری سی اوہ کسے انڈین اداکارا نال اوہدی شکل رلدی سی۔ اوہدا عاشق اوہنوں اوسے نال بلاندا۔

اوہ وی تیرے وانگوں اک دن اکھی کپڑے استری پئی کردی سی۔ اوہنوں بجلی لگی تے اوہ اوتھے ای مرگئی۔“

”وچاری۔“

”خیر ایہی وچاری وی نہیں سی اوہ۔ آگ لگی ہوئی سی اوہنوں۔ کھنھہ اُگن توں پہلوں ای اُڈن لگ پئی۔ کجھ بھیدی آکھدے نیں کہ اوہ گڑی اوہدے بھرانے آپ ماری۔“

”تے اوہدا عاشق؟“ عورت نے زُغصے نال پچھیا۔

”اوہ پھر دا اے“

”اوہنوں کیوں نہیں ماریا؟“

”اپنی بھین ماری سوکھی اے۔ بگنا پتر مارنا ایڈا سوکھا نہیں۔“

”سرداراں اپنی گڑی تتی لا کے ماری تاں نال ای اوہدا عاشق وی مروادتا سی“ عورت اُنکشاف کیتا۔

”اچھا۔“ مرد تئا گوجیران سی۔

”تے ہور کیہ۔“

”مینوں نہیں سی پتا۔“

”سردار اپنیاں بہت ساریاں گلاں دا کدوں پتا لگن دیندے نیں“ عورت نوں گجھے راز جانن تے فخر ہویا۔

”ایہتاں تُوں ٹھیک آکھیا اے۔“

تے اوہ جہڑی نلے چودھریاں اپنی گڑی ماری، اوہدا تے تینوں پتا ہونا ایں؟“ عورت نے پچھیا۔

”جہڑی اپنے بھنویے نال نکل گئی سی، اوہ؟“

”ہاں۔“

”سُنیا تاں سی پر پوری گل دا پتا نہیں۔ تہا نوں عورتاں نوں پوری گل دا پتا ہوندا اے۔“

”ہاں جداوہ اوہنوں موٹ کے لیائے تاں بعد وچ عدالت وچ بو نے فیہ۔ مُنڈے دے حق وچ بیان دے دتے۔ مایاں ایہی پی اے نوں وچ پا کے کوں نہ کوں کر کے فروی گڑی مُڑائی۔ پر ہُن

اوہ اوہناں دے دل توں لہ گئی۔ ساریاں گھر والیاں اپکا کر کے اوہنوں زہر دے دتا۔“

”ایہی پی اے نے دُمانہیں سی چکلیا؟“ مرد پچھیا.....

”کاہدا؟“

”ہی گڑی نوں جانوں نہیں ماریا جاوے گا“

”ایہو جھے دُمتیاں دی کون پر واہ کردا اے۔ نالے دُمتا دار کہڑا بعد اچ گنا ہگاروں نوں

پہا ہے لادیندا اے۔ ڈُما دارکون ہوندا اے چکھن والا جہناں دی گڑی سی او ہناں مار دتی زہر دے کے۔“
”ہیر دے ماپیاں داتاں پتا نہیں بو دے ماپے تکمر بڑا کر دے سن۔“

”بڑے ہیکارے ہوئے سن۔ اوہ خاص کر بو دیاں وڈیاں بھیناں پنڈ وچ جدوی کوئی گڑی
مُنڈا پھڑے جان دے یاں کوئی رن اُدھل جاندی، اوہ بڑا نک مروڑ مروڑ کے گلاں کر دیاں کسے گڑی دے
یارانے دا پتا لگدا تاں بجائے پردا پاؤن دے اوہنوں چچ وچ پا کے بھنڈ دیاں۔

اوہناں نوں اوہناں دے غروردی سزا نچ ملی کہ اوہناں دی اپنی نکی بھیناں اپنے بھنویئے نال
نکل گئی۔ رنج بے عزت ہوئے“

”ہاں کسے ہور نال جاندی تاں شاید اوہ اندروڑ کے بہ جان دے۔ پر اوہ تاں گئی وی تاں اپنی
سگی بھین دے گھر والے نال۔ دوسکلیاں بھیناں اک مرد دے گھر تاں نہیں ندرہ سکدیاں۔“

”رہ تاں نہیں سکدیاں پر تھی تے نادیہ تاں وسدیاں پیاں نہیں۔“ عورت اپنے ولوں دھماکا

کیتا۔

”اوہ کوئی ظاہر اظہرین چٹا ننگا تاں نہیں وسدیاں پیاں۔ اوہناں کوئی نکاح تاں نہیں

کیتا۔ چوری چھپے دا اے نال چنا کوئی مرضی لالوے۔ دُنیا کولوں وی چوری تے اللہ کولوں وی۔“

”لوکاں دیاں اکھاں وچ گھٹا پاندے پئے نہیں سالی بھینو یا۔ اللہ تاں سبھ جاندا

اے۔“ عورت نوں کوئی ”دکھ سی اوہناں نال شاید۔“ اللہ بڑا مارے گا ایہناں نوں۔“ مرد نوں

مذہب چھپتے آ گیا۔ ”گناہ دی وی کوئی حد نہیں ہوندی جناب۔ گنا بے حدی سواد دی لگدا اے۔“

مرد نے کوئی جواب نہ دتا۔ اوہ شاید بحث دے موڈ وچ نہیں سی۔ کجھ چرٹی دوواں وچ کارچپ

ورت گئی۔

اوہ ددویں اپنی اپنی تھاں کجھ سوچدے رہے۔ عورت بولی، میں آکھدی پئی ساں نکلے

چودھریاں نوں اوہناں دا ہیکار لے ڈُبا پہلوں اوہناں دی گڑی نسی۔ عدالت وچ ذلیل ہوئے۔

دھی نوں زہر دے کے ماریاں بیئو منہ اتے لگی کا لک لہ جاوے گی۔ اوہ وی نہیں لتھی۔“

”اوہ کویں؟“

”اوہناں دا جوئی جہڑا اوہناں دی دھی نوں اُدھال کے لے گیا۔ اوہدے نال نہ چاہندیاں

ہویاں، اپنی دھی دے بھلے لئی صلح کرنی پے گئی۔ ہُن جوئی بھاویں نہیں آندا۔ دھی تاں آندی اے

نال۔ جدوی آندی اے سارے پھٹ سجرے ہو جان دے نیں۔ لوکی مونہ جوڑ دے نیں۔“

”کاکھ تاں واقعی اوویں دی اوویں رہی۔“

تے ہور کیہ۔ چودھریاں نوں غرور کرن دی تے لوکاں دے پردے ظاہر کر کے ذلیل کرن

دی جہڑی رب نے سزا دتی، اوہ حالے مگی نہیں وڈے پُتر دی بیوی اپنے دیور نال پھڑی گئی۔ نکلے پُتر دا

تاں ویاہ کیتا تے اوہ وی بھٹری نکلی۔“

”سُنیا اے گڑی و سناؤ سنا کوئی نہیں۔ چکھے کجھ زیادا ای موہ پیار سو۔“

ایہ ایہناں انوکھاں وچوں لیاندی اے؟“

”ہاں“

ایہناں نوں رشتے داراں ساک کیوں نہیں دتا؟“

”ساک تاں بڑے سن۔ ایہناں دیاں ای اُچیاں ہوواں سن۔ گموری (مغروری) وچ

سن۔ پہلوں ایہ نہیں سن لیندے ہُن ایہناں نوں دیندا کوئی نہیں۔“

”ہاں جی ساریاں نوں نک لگے ہوئے نیں“

اک واری فیر چپ دا وقتا آیا۔

”فیر ایس چپ نوں عورت نے ای توڑیا۔“

ہاں سچ چیتے آیا اوہ تُوں صبح کیہ آکھدا پیا سی موبائل فون تے“

”کیہ آکھدا پیا ساں؟“

اوہی بوٹ فیملی والی گل“

ہاں اوہ میرے اک بیلگی کول اوہدا کرن آیا تاں اوہ اوہناں بارے کجھ ”واہ تو نیاں“ ماردا

رہیا۔ بڑیاں جوڑ جوڑ کے اوہنے اپنے دوواں دیاں گلاں کیتیاں۔“

”ایہ بٹ لوک بڑے بے فیض تے کھادہ مکالے (کھاپی کے بھٹل جاون والے)

نیں۔ ایہناں نوں گوانڈھی ہون پاروں ہراو کھے ویلے میں سنبھالیا اے۔ ایہناں دیاں زنانیاں دیاں سو

لوڑاں تھوڑاں میں پوریاں کیتیاں نیں۔ فیر وی ایہ میرے خلاف گلاں کرن توں باز نہیں

آئے۔“ عورت غصے وچ سی۔

”حالے ایہناں نوں ایہ گلاں کر کے حاصل حاصل وی کچھ نہیں۔ بند اچھے جنہوں توں ایہ گلاں دسیاں نیں، اوہناں کبڑی تیرے اُگے مجھ لادتی اے۔“ مردنوں وی رنج سی۔

”ایہ بعضے بڑیاں بندیاں نوں ایویں ای لوکاں دیاں گلاں کرن داشوق ہوندا اے۔ صرف جھٹ فضول سواد لین لئی چہکامارن پاروں گلاں کر دے نیں۔ ملدا ملانا کچھ وی نہیں اے۔“

ہاں ایہ لوکاں بارے گلاں کرن داسواد بڑا بھیڑا اے۔“

”اسیں کدے وی کسے دے گھر دی گل نہیں کیتی۔“ عورت دعوا کیتا۔ ”ہاں آپاں نوں کیہ ضرورت، لوکاں دیاں چنگیاں مندیاں گلاں کر کے گناہ لین دی۔“ مرد اوہدی ہاں وچ ہاں ملائی۔

☆.....☆.....☆

وڈا دانشور

میں اوہدے وار وار آکھن تے ڈھیر اصرار کرن تے اوہدے نال اوس پروگرام وچ گیا ساں۔ اوہ کوئی سال گومگروں پنڈوں آندا اے۔ فیر اوس دی کوشش ہوندی اے کہ لاہور دا ہرادی پروگرام دیکھن تے سُنن جاوے۔ کیوں کہ اوہ کہند اے جے سُنیں موجود اوتے تہاڈا وجود اے نہیں تاں نہیں۔ ایس لئی ادب وچ وی ایہی گل چلدی نظر آندی اے۔ جہناں دا ڈورڈور تک ادب نال کوئی سہدھ نہیں ہوندا اوہ وڈے لکھاری تے دانشور بن جاندا اے۔ خیر ادبی پروگرام وچ اک کتاب دی مکھ دکھالی سی۔ کتاب دا شاعر باہروں آیا ہویا اے۔ اک سال مگروں اوہ وی آکے اپنے اعزاز وچ اک اکٹھ کروا کے خش ہو جاندا اے۔

ادبی پروگرام شروع ہویا، بہت تعریفیاں توں گل شروع ہوئی۔ اخیر شاعر نے محنت وی تاں بہت کیتی ہوئی سی ناں۔ پنڈوں آیا میرا متر بڑے نور نال ایہ سبھ سُن تے وکھ رہیا نال نال اوہ اپنے سارٹ فون نال تصویریاں وی بنان لگا۔

میںوں وڈے دانشور دی گل بات سُنن دا انتظار سی جو پروگرام دی صدارت کرن لئی ای آندا اے۔ بہت ساریاں گلاں باتاں تے شعراں نوں سُنن دے مگروں اخیر وڈے دانشور دی واری آئی گئی۔ اوس نے کوئی ادھا گونگھٹا گل بات کیتی۔ اوہ ساری دی ساری کسے دی وی سمجھ وچ نہ آئی کیوں جے نہ اوس دی گل وچ کوئی ربط سی تے نہ ای کسے طرحاں وی کوئی سوجھ بوجھ۔

چاہ تے بسکٹ دے ویلے میرے کولوں رہیا نہ گیا میں جدوں پچھیا کہ تسیں جہڑی گفتگو کیتی اوہ کیہ سی اوہدا نہ کوئی سرسی تے نہ پیر۔۔ تے اگوں جواب ملیا ”جے ساڈیاں گلاں دی کسے نوں سمجھ آگئی تے سانوں دانشور کس نے آکھنا اے“۔ فیر میںوں حیران اتے پریشان وکھ کے اوہ مگاری نال ہسیا تے چاہ دا کپ اتھے ای رکھدیاں اوس نے دسیا ”وڈا دانشور بنا کوئی سوکھی گل نہیں ہوندی کا کا.....“

☆.....☆.....☆

سُندری

رات دو گُو وِجے اوہ گھوک سُتا پیا، کھڑاک ہون نال اوہدی اکھ کھل گئی۔ جدوں دا اوہ اپنے گھر وِج شفٹ ہو یا تاں اوہ گھر دا سبھ توں وڈا وی بن گیا۔ ایس وڈے ہوون نال اوہ دیاں ذمے واریاں وی ودھ گئیاں۔ رات نوں سوون توں پہلاں اوہ سارے گھرنوں اک وار ویکھد اکھڑکیاں نوں بند کرکراوہ کجھ دروازیوں نوں تالے لانداتے مین گیٹ دا خاص تال دی بند کرکے چابی اپنے کول ای رکھ لیندا۔ اوہ دے کول اینا کجھ قیمتی ہے تے نہیں پر اوں نے جتی محنت کرکے ہر شے حاصل کیتی سی اوں نال اوہ سبھ اوہدے واسطے قیمتی ہو ہو پیندا۔

کھڑاک اوہدا وہم نہیں سی۔۔۔۔۔ سچی مچی کھڑاک ہو یا سی گھر دا کوئی وی جی نہیں ہلیا۔ سارے بے فکرے پئے سن، سگوریں انج جدوں اوہ اپنے ماپیاں دے ہون دیاں نیندر ماندا ہوندا سفنے ویکھد اتے ادھے دن نوں اوہنوں جگان والے جدوں تھک جاندا اوہ اٹھدا ہوندا۔ ادھی نیندر تاں ماپیاں دے جاون مگروں ای مک گئی باقی ادھی ذمے واریاں نے اوہوں گھٹائی جدوں اوں نے ایس کالونی وِج نوں گھر لیا تے اپنا پُرا نا گھر نیکے بھرانوں ای دے آیا۔ اوہ نکا بھرا تھلڑے پورشن وِج رہندا سی ایس لئی مین گیٹ اوہ ای بند کرداتے پوڑھیاں وچلا بوہا ریشا مو شامی ای بند کرکے نسل ہو جاندا۔ اوہ اوتھے اکلا اکلا ای رہندا ہوندا سی اوں نے اپنے توں کئی تھاں نیکے داویا پہلاں ای کردتا ہو یا سی فیر

جدوں اوں اپنا گھر وسایا تے گھر وِج سوڑ پے گئی اوں ٹک ٹک جوڑیا، ایہ گھر خریدیا جتھے اوں نوں وسدیاں کوئی دس گُو ورھے ہیٹ گئے نہیں۔ آل دوال دے لوک بڑے ای ملنسار بندے دے آون نال خوش نہیں۔ اوہ دے مونہ تے نالے اوہ دے جاون توں بعد اوں دے نال ای ہوندے نیں اصل وِج اوں نوں کافی ملنسار ہونا ای پینا سی، نویں محلے وِج نویں لوکاں نال رہنا کہڑا سوکھا ہوندا اے۔ سبھ توں پہلاں گلی دی ٹکرتے سبزی وِجین والے نے اوں دی تعریف کیتی، کیوں جے اوہ اوں نوں وی بڑا آدر دیندا تے کدے وی اوں نے سبزی لیندیاں ہو یاں پیسے نہیں سی گھٹ کروائے۔ ایہ جان پچھان ودھدی گئی تے نال والیاں گھراں وِج وی اوں پروار نوں گڈ بگ وِج رکھ لیا گیا۔ اوں دا اکواک پُتر سی جس نوں اوہ خُدا ای سکولے چھڈن لئی جاندا تے فیر بڑی ذمے واری نال اوں نوں واپس وی لیا ندا۔ اپنے پُتر دے سکول دے لاگے ای تاں اوں دا اپنا دفتر سی جتھوں گھر آن تے جاون وِج وی چوکھا ویلا نہیں سی لگدا ہوندا۔۔۔۔۔

اج رات دی روٹی اوہنے راج کے کھادی، فیر نال کجھ فروٹ سیلڈ وی سواد لے لے کھائی بیٹھاسی۔ کوئی اک گُو گھننے مگروں اوں دُده پتی دا اک وڈا کپ وی چسکیاں لے لے پی ای رہیا سی کہ گوانڈھیاں دابال کھیر دی بھری کولی وی دے گیا، گھر دے باقی جیاں نے بس ہی بس، کہ کے انکار کیتا تاں اوں نے اوہ ٹھنڈی ٹھار کھیر وی کھائی۔ اوں نوں گھر آکے بھکھ بہتی ای لگ جاندا اے۔ اوں نے راتی کوئی نہ کوئی کتاب پڑھن دی وی عادت اپنائی ہوئی اے ایسے لئی تاں سیال دی راتاں نوں اوہ کجھ کھان لئی کول ای رکھ لیندا ہوندا۔ اج دی اوں نے اُبلے چاؤ لال وِج دُده چینی پا کے بیڈ دے کول پئی تپائی اُتے رکھیا ہو یا اے۔ ایس گل دا اوہدی بیوی نوں وی احساس ہوون لگ گیا اے کہ جیوں جیوں اوہ بڈھا ہوون لگا، اوہدی بھکھ ودھدی جاون لگ گئی تے نیندر گھٹ گئی اے۔ ایس بھکھ وِج اوہدی ہر قسم دی بھکھ وی شامل ہو جاوے گی کدے کدے ایس دا احساس اوں نوں آپ وی ہوون لگ جاندا اے۔ اوں نے اپنے پڑھن والے کمرے وِج ای اک بیڈ رکھیا ہو یا اے روز کجھ نہ کجھ پڑھن توں بعد ای اوہ نیندر پوری کرن اپنے بیڈروم ول جاندا تے کئی وار اوں نوں پچھلی رات جا کے ای نیندر آندی ہوندا۔

بیوی نوں پتا سی رات دے کسے ویلے وی اوہدی بھکھ جاگ سکدی اے اوہ کھاون نوں کجھ منگ سکدا اے، جس نال اوہدی نیندر خراب ہو جاوے گی۔ جیوں جیوں اوہ بڈھی ہوون لگی اے اوں دی

نیندر و دھن لگی اے۔ اُنج وی اوہ اوہدی پُٹھی دی دھی ہون کرے اوس توں چار ورھے وڈی ہون دیاں دی گھر والیاں اوس نال اوہنوں ویاہ دتا۔ شروع شروع وچ تاں اوس نے میک اپ نال پورا اپ ٹو ڈیٹ رہنا، اپنے چٹی ہوندے والاں نوں وی اوس نے جتی دیر لکوسکدی سی لکویا پر۔۔۔ مرداں دی عورتاں بارے جہڑی جس ہوندی اے اوہ بہت تیز تے سبھ کجھ دس دین والی ہوندی اے بھادیں عورتاں نوں ساری عمر کوئی نہ کوئی بھیت لکو کے رکھن دا وہم ہوندا اے اوہ سوچدی سوچدی سوں جاندی ہوندی۔ ایس عمرے تے دوواں دا عاداتاں بدل لینا دوواں نوں اچرج نہیں سی لگدا اپنا۔

اوہ کدے کدے راتی یاں ادھی راتی سوچدا کہ اوس نے پوری عمر تاں پرہیز نال لنگھا دتی اے اوہنوں ہن خورے کیہ ہو گیا اے کہ اوس نے ”بد پرہیزی“ شروع کر دتی اے۔

ہن تاں اوہنے ہر شے نوں لاپچی، حریص تے ترسائی ہوئی نظراں نال ویکھنا شروع کر دتا۔۔۔ حالے کل دی ای تاں گل اے اوہ باہروں آیا تے غسل خانے وچ نہاؤ لئی گیا ہو یا سی۔ اوہدی گھر والی کچن وچ اوہدے واسطے ای دیسی مرنے دے گوشت نوں بھن رہی سی، گوانڈھیاں دی نوٹہ اوہناں گھر کوئی کم آئی ہوئی سی تاں اوہ اوس نوں آکھن لگی کہ اپنے بندے کولوں دُپٹے پیکو کروا دیوے کیوں جے اوہدا بندہ ایہو کم کر دا اے۔ اوہ کوئی پیکو کروان والے دُپٹے ویکھن نوں اندرای اوہدی بیوی دے پکھے پکھے ای آوڑی۔ حالے اوہ ہور دُپٹے ویکھن ای لگی سی کہ ہانڈی سڑن لگی تاں اوہ اگ مٹھی کرن واسطے کچن اندر ای گئی سی کہ اک دو منغاں وچ ای اوہ پناٹی شرٹ پائی اندر وڑیا تاں ہا۔۔۔ ہا۔۔۔ کرن دی تھاں گوانڈھیاں دی نوٹہ نے تپ تپ چوندے پانی نوں ویکھدیاں اپنا دُپٹا دیا دُپٹا دی سدھانئیں کیتا۔ اوہ اندر واندی ہسد اندر ٹی شرٹ بھانن دے بہانے پرٹ گیا۔ ایسے نوں اگ مٹھی کر کے اوہدی گھر والی وی پرٹ آئی پر اوہ نکلے جے شیشے وچ جتھے صرف اوہدا مونہ دکھ سکد اسی اوس اگے اکھاں کر کے ہسن دا جتن کیتا۔ اوہدے حالے دو مینے پہلاں ای دند جواب دتے تاں اوس نے کہنے ای پھیرے اپنے ڈاکٹر کول لائے اوہدی اک داڑھ کڈھنی دی پے لگی سی۔ دند بھادیں جواب دے رہے سن پر اوس دی بدم کھاؤن دی حسرت و دھدی جاندی سی۔۔۔۔

تے اوس رات۔۔۔۔ ہاں اوس رات کھڑا ک سُن کے اوہ اٹھ پیا۔

ادھ کھلیاں، ادھ مُندی اں اکھاں نال اوہ کیہ ویکھدا اے اک دُدھ چٹی ڈاڈھی سوئی پئی میز

اُتے چڑھی ہوئی اے تے دُدھ چاؤل نال بھرے کولے ول ودھ رہی اے۔

جہڑی شے دی بھکھ ہووے، سبھ، انسان کیہ جنور ساریاں پابندیاں توڑ کے اوہ شے حاصل کرن دی پوری پوری کوشش کردے نیں۔ گل صرف بھکھ دی شدت نال اے۔

بلی پتا نہیں کتھوں دی سی تے کئی دُورسی جدا دہنوں دُدھ چاؤلاں دی خشبو آئی تاں اوہ پُپ چپتے کمرے وچ وڑ آئی ہوئی۔ ایس دے حسن نے جویں اوس نوں اک لمحے لئی کیل لیا۔ اوہ پنا پلے بیٹھا بلی ول ویکھن لگا۔ بلی نوں وی جیوں خطر محسوس ہوون لگا تاں اوس نے اوہدے ول ویکھیا۔۔۔۔۔ اگلے لمحے اوہ چھلانگ مار کے دروازے کول جا کھلوتی شاید اوس نے پہلاں ای سنا سنا چھلانگ مار کے نہیں طے کیتا ہونا۔ اوہ دروازے دے تھلیوں دی اک ورل جہی وچوں باہر نوں نکلی۔

اوس نوں بچھتاوے نے گھیر لیا۔ اوس نوں چیتے آیا کہ بی اے وچ اوس نے اک نظم پڑھی سی کہ اک سپ غسل خانے دے ٹب وچوں پانی پی رہی سی انتہائی سوہنا سپ۔ پر جویں ای اوس نے کھڈ وچ جاؤ لئی نسا شروع کیتا تاں ویکھن والے، حسن مانن والے شاعروں نوں سماج دی اواز سنائی دتی شاید اوس نوں بزدل آکھن تے اوس نے اک لکڑی دا ڈنڈا پھڑ کے زمین دے تھلے سن والیاں جنوراں دے بادشاہ نوں ماریا، پر اوہ بچ کے نکل گیا۔ اوس کول صرف پچھتاوا ای رہ گیا۔ سگواں اوہو جہیا پچھتاوا اوس نوں اج ہویا۔ اوہنے سوچیا ضرور ایہ کوئی جانگی بلی ہوئی گھر وکی بلیاں اُنج دیاں کدوں ہون دیاں اوہ اوس دے حسن نوں کجھ کجھ جانن لئی ٹیوے لاؤن لگا۔

بھکھی بھانی آئی تے تھکھی بھانی ای چلی گئی، اوہ جیوں بہت افسردا ہوون لگا۔

”سوئی وی رچ کے۔۔۔۔“ اک ہموکا بھر بیچ گیا۔

باہر ہوانے جیوں ہموکا بھرے سن۔۔۔

اندر اوہ پورا جا گیا پیا۔ ”پھو ہن توں بغیر ای لگدا پیا سی کہ اوہ رُوں دا گولا اے۔“

کئی ای دیر بعد بلی نے ورل توں جھاکیا تے ویکھیا دُدھ چاؤل نال بھریا کولا ورل دے بلکل ای لاگے پیا اے۔ جدوں اوس دی بھکھ انتوں ودھ ہو گئی تاں اوہ بے وس جہی اگانے نوں ودھن لگی۔ پچھلے پراں تے اپنی رکتے رکتے کہ جاگدے بندے نوں وی پتا نہ چل سکے۔ ایس ویلے اوہ ہر قسم پابندی توڑ سکدی سی۔۔۔۔

”چھیتی کچھ کرو نہیں تے.....“ اوہ بڑی نمائی جہی ہو کے میرا ترلا کردی اے۔ فکرتے پریشانی نے اوہنوں اُکا بدل کے رکھ دتا اے۔ پہلے والی شوخی بے فکری تے نازخرا سبھ کچھ بھل گیا اے اوہنوں۔

”ایہ ویلا سوچن دانہیں‘ کرن دا اے“ مینوں چُپ وکھ کے اوہ دُبارا آ کھدی اے۔
 ”اے Precautions لین تے احتیاط کرن دے باوجود.....“ میرے بولن وچ فکر پریشانی تھوڑا ڈرتے زیادہ اُغصا ر لیا ملیا ہویا اے۔

”میری کوئی غلطی نہیں اے“ اوہ چھیتی نال بولدی اے۔ ”تُسیں خُد سوچوں میں بھلا انج دی غلطی کر سکتی آں۔ ایہو جہی غلطی جہدے وچ سارا نقصان میرا اے۔“ فرانج کیوں ہویا؟ تے تینوں اینا چرکا پتا لگا۔“ میرے لہجے وچ روہ دے نال بے اعتباری وی شامل ہو گئی اے چوں سارا دوش اوہدا ای ہووے۔ ایہتاں ساڈا ساریاں دا ای مزاج بن چکيا اے کہ اسیں ہر خرابی دا ڈاڈا وار کسے دُوبے تُوں ای قرار دینے آں۔

”سلیم میرا یقین کر میں ساریاں احتیاطاں کر رہی آں۔ تُوں ای دس اینی وڈی مصیبت وچ پین دامینوں کیہ فایدا اے۔ جو کچھ وی بریاں بھیڑا ہونا، میرے نال ای تاں ہونا اے۔“ فر میں جان بچھ

کے انج کیوں کراں گی۔ مینوں قسمے نہیں پتا ایہ کدوں تے کوں ہو گیا۔“ اوہ رون ہا کا ہوئی بولدی پئی اے۔

ڈڈو بکی ہوئی اوہ ہور سوختی لگدی اے۔ اوہدیاں سوہنیاں من کھچو یاں اکھیاں وچ ہنجو کلیجے تُوں رُگ بھر لیا ہووے۔ اوہدے پرتی میرا موہ جاگن لگ پیندا اے۔

”اچھا میں کرنا کسے اعتباری تے لالچی نرس نال گل“ میں اوہنوں تسلی دیون دی کوشش کرنا آں۔

”نرس نال؟“ اوہ جو یں حیران ہوندی اے۔ فر چھیتی ای میرے کہن دا مطلب اوہدی سمجھ وچ آ جاندا اے۔ اوہ ترف اُٹھدی اے۔ ”نہیں نہیں ایس مسئلے دا ایہ حل ٹھیک نہیں۔ ایہ حل اُکا غلط اے۔ میں انج نہیں کرنا۔ کدے وی نہیں۔“

اوہدے انکار دی سختی تے شدت مینوں ہلا دیندی اے۔
 ”ہور کہہ اصل اے فر؟“ میں سمجھدیاں ہو یاں وی چلا بن کے چکھدا آں۔

”شادی“ اوہ اکھیاں پونجھدی، نیویں سر آ کھدی اے۔ فر اُکو وار سر چک کے میریاں اکھیاں وچ اکھیاں پاکے بڑے دھڑلے نال آ کھدی اے۔ ”تیرے نال میری شادی۔“

اوہدی ورژتا خُد اعتمادی تے لہجے دی پکیائی وکھ کے میں اندرون ڈر جانا آں۔ پر آخر میں مرد آں۔ مرد جہڑا عورت اُتے ہمیشا بھار و ہوندا اے۔ میں اپنی آواز وچ مٹھاس بھر لینا آں تے اپنی اداکاری دا ودھیا دکھالا کردیاں ہو یاں آ کھدا آں۔

”شادی وی کر لوں گے۔ میں کہہ شادی توں بچن لگا آں۔ پر فوری تے وقتی حل تاں اوہیو اے جہڑا میں دسیا اے۔ کسے سیانی تے لالچی نرس دی بھال۔ پسایاں دی تُوں فکر نہ کریں۔ چتے لگے میں لاواں گا۔“

”میں ایہ نہیں کرنا۔“

”آ خر کیوں؟“

”ایہ قتل اے۔ میں قاتل نہیں آں نہ بننا چاہندی آں“

”اوہ چھڈ وی۔“ میں لاپرواہی دا دکھالا کردا آں۔ ”سارے لوکی انج ای کردے پئے نہیں

‘کوئی وی ایہہوں قتل نہیں سمجھا۔‘

”سانوں دوجیاں داؤمنا نہیں اے اسیں تاں اپنی کیتی دے جواب دار آں۔ پہلے ای آپاں دوویں بڑی وڈی غلطی کر بیٹھے آں۔ ہُن ایہ غلطان نہیں کرنا۔“

”میںوں تیری سمجھ نہیں آندی۔ شادی اپنی چھیتی ہوندی پئی اے بھلا۔ جے تیری گل من وی لیجے۔ اپنی شادی ہو وی جاوے تاں جدوں وقت توں پہلاں بچا ہووے گا لوکاں نوں پتا نہ لگے گا۔ بگائیاں لوکاں نوں چھڈو میرے اپنے رشتادار ای نہیں کھلوونے۔ شریکیاں موندے پاڑ کے گلاں کرن گئیاں۔ لوک تاں طعنے مہنے مار مار کے تیرا میرا دوواں دا جینا حرام کردیوں گے۔“

”لوکی بھاویں جو مرضی آ کھدے رہن سانوں تاں پتا ہووے گا ناں کہ ایہ بچا ساڈا اے۔ لوکاں دے موندے وی کدوں تک پائے رہن گے آخر بند ہوون گے ای ناں۔“ اوہ دلیل دیندی اے۔

”بھلا انج وی کدے ہو یا اے۔ ایہو جے نا جائز بچیاں دا اوہو حل اے۔ اپنے کم وچ سیانی دائی دی بھال۔“

”توں مسلمان ایس؟“ اوہ چُکھدی اے۔

”تینوں کوئی شک اے؟“ میں حیران ہو کے آ کھدا آں۔

”فیرتوں اوہ واقعات ضرور پڑھیا ہووے گا جہدے وچ اک زانیہ عورت نے اپنے رسول حضرت محمد دے اگے اپنے زنا کرن دا اعتراف کیتا سی۔“

”ہاں پڑھیا اے پر اوس واقعا اپنی مشکل دے حل نال کیہ لاگا دیرگا اے؟“

”توں کملی تاں نہیں ہوگئی۔ اوس واقعا ساڈی سمی نال کوئی تعلق نہیں اے۔“

”نہیں توں اوہ واقعا میںوں ضرور سنا۔“ اوہ ضد کردی اے۔

”اچھاتے فیرسن۔ اک دن اک عورت آ خضور دے سامنے پیش ہوئی۔ اوہ اپنے جوانی دے جذبات تے کسے دے بہکاوے وچ آ کے ہوش حواس گنوا بیٹھی تے اوہنے زنا کر لیا۔ گناہء کبیرا کرن پچھوں اوہنوں بچھتاوے نے آ و لیا۔ ایڈے وڈے گناہ دے احساس نے اوہدا دن دا چین تے راتاں دی نیندر کھوہ لتی۔“

اوہنے اپنے گناہ بارے آ خضور نوں دسیا تے درخاست کیتی کہ اوہنوں ایس گناہ توں

پاک کیتا جاوے۔ اوہ جانندی سی کہ اوہنوں سنگسار کیتا جاوے گا۔ فرامی اوہ پاک ہو سکدی۔ اصلوں اوہ خدوں سنگسار ہوون لئی پیش کرن آئی سی۔

آ خضور نے اوہنوں فرمایا کہ اوہنوں اودوں تک سنگسار نہیں کیتا جاوے گا جد تک اوہ اپنے پیٹ وچ پلدے بچے نوں جن نہیں لیندی۔

کیوں جے گناہ اوہنے کیتا اے بچے نے نہیں کیتا۔ بچا تاں معصوم تے سارے گناہواں توں پاک اے۔ بچے نوں جنم دیوں توں بعد اوہ دُبارا حاضر ہوئی۔ ہُن فرمایا گیا اوہ بچے نوں اپنا دُھ پیاوے جدوں بچے نوں اوہدے دُھ دی حاجت نہ رہوے اودوں آوے۔

تبیجی وارا وہ عورت آئی تاں اوہدے نال آئے اوس بچے دے ہتھ وچ روٹی دا ٹکڑا سی جہنوں اوہ کھانا دیا سی۔ ہُن اوس گناہ گار عورت نوں سنگسار کیتے جاوون دا حکم دتا گیا۔“ میں چھیتی چھیتی گل مُکا کے اوہدے ول دیکھیا۔

”ہُن دس“ اوہ چتیاں نظراں نال میرے ول دیکھدی اے۔

”کیہ دساں؟“

”نہیں سمجھیا“

”میرا خیال اے میں سمجھ گیا آں۔“ میں جھٹ سوچ کے آ کھدا آں۔

”حالے وی توں نرس.....؟“

”توں تاں جھٹی ہوگئی ایں۔ اوہ ہورز مانا سی۔ ہُن ہورز مانا اے۔ اوہ لوک ہورسن ہُن لوک

ہورنیں۔ لوکاں دے ذہن تے دل سوڑے ہو گئے نیں۔ کسے وی تیری ایس دلیل نوں نہیں مننا۔ کسے وی ایس بچے نوں نہیں قبولنا۔“

”کجھ وی ہووے میں اُبارشن تاں اُگا نہیں کروانا۔“

”بے عزت تے بدنام ہونا منظور ای؟ پلس کیس کروانا منظور اے؟“ میں غصے وچ آ کھدا

آں۔ میری اواز تھوڑی اُچی ہو جانندی اے۔ فر میں موقعے دی نزاکت دیکھدیاں اواز نیویں کر لیندا

آں۔ ”توں تھیں تھیں جھنڈی جاویں گی۔ لوکی تینوں چھج وچ پاکے چھنڈن گے۔“

”ایسے پاروں تاں آ کھنی آں بے عزت بدنام تے ذلیل ہوون توں پہلوں آپاں دوویں

شادی کر لینیے۔“

”پہلے..... جھٹکا راپالینیے فر شادی وی کر لوں گے۔“ ہُن میرا انداز تر لے بھریا ہو گیا۔

”سلیم تُوں سمجھنا نہیں اے پیا۔ اُبارشن کروانا اک قتل ہیگا ای اے۔ ایہدے نال بڑے

مسئلے پیدا ہو جانداے نیں۔“

”ایویں تیرا وہم اے کوئی مسئلا پیدا نہیں ہوندا۔“

”کدے کدے ہو جاندا اے۔ تینوں نہیں پتا مینوں پتا اے۔“

”تینوں کو یں پتا اے؟“ میں شک وچ پے جاندا آں۔

”میری وڈی بھین تائے دے پتر نال ویاہی ہوئی سی۔ اوہ نکار سی۔ پتا نہیں کدوں اوہنوں

نشے دی لت لگ گئی۔ اوہ میری بھین دے داچ دیاں چیزاں وچن لگ پیا۔ گھر وچ لڑائی جھگڑے ہوون

لگ پئے۔ دو تن واری اوہ رُس کے پیکے بُو ہے وی آئی۔ بیاہ نہ ہوندا ویکھ کے ساڈے گھر والیاں طلاق

لے لئی۔

اوس ویلے میری بھین چارنچ مہینیاں دے ڈھڈ نال سی۔ اوہنے آکھیا ”میں ایہ بچا نہیں

رکھنا“ میری ماں اوہنوں اُبارشن کروان توں روکیا۔ اوہ آکھن لگی کہ اوہنوں اپنے گھر والے نال اپنی زیادا

نفرت ہو گئی اے کہ ہُن طلاق توں بعد اوہ اوہدے بچے نوں جنم نہیں دینا چاہندی۔ ایہ سارا رولاماں وھی

وچ رہیا۔ عورتاں ایہو جہیاں گلاں مرداں نوں کوئی نہیں دسدیاں۔

ماں نے بڑا سمجھایا پر میری بھین دی عقل تے پتھر پے گئے سن۔ اوہنے اپنی ضد پُگائی تے

اُبارشن کروالیا۔ اُبارشن توں بعد اوہ اپنی زیادا بمار ہوئی کہ مردی مردی بچی۔“

”اچھتا تے تُوں ڈرنی ایں کدھرے تُوں مر مر ای نہ جاویں؟“

”ہاں میں مروی سکئی آں۔ غیر فطری طریقاً ورتدیاں جے عورت کسے نا تجربا کار دائی دے ہتھے

چڑھ جاوے تاں اوہ مروی جاندی اے۔ بہر حال میں اپنی بھین دی گل کردی پئی ساں۔ اک سال پچھوں

اوہدا ڈو جاویاہ ہو گیا۔ ہُن اوہدے دُو جے ویاہ نوں پنج چھ سال ہو گئے نیں اوہنوں بچا نہیں پیا ہوندا۔“

”اوہ کیوں؟ کدھرے اوہدا خاوندتاں.....“

”اوہدا خاوند ٹھیک اے۔ خرابی اوہدے وچ اے۔ اوہ وڈے ڈاکٹراں نوں ملی اے۔

ساریاں اوہدے وچ ای نقص دسیا اے۔

اصل وچ اُبارشن کرن ویلے کوئی ایہو جہی اوہر ہوئی کہ ہُن اوہ بانجھ ہو گئی اے۔ ہُن اوہ

پچھتاندی تے تمکھی وانگول ہتھ ملدی اے۔

اوہدی سس اپنے پتر دی دوجی شادی کرن لئی رشتے دی بھال وچ اے۔ پتا نہیں کدوں

طلاق دا کاغذ اوہدے ہتھ وچ پھڑا دتا جاوے تے اوہ مایاں بُو ہے آ بیٹھے۔“

”تیرا مطلب اے تُوں شادی توں علاو کسے ہو رل اُتے اُگا راضی نہیں ایں؟“

”ہاں تُوں وی تے آکھدا ہوندا سیں دوویں ہمیشا لئی اک ہو جائیے۔ کیہ تیری ایہ خاہش نہیں اے؟“

”میری ایہ خاہش کیوں نہیں اے میری وی ایہو خاہش اے۔“ میرے کول شاید ایہو جواب

اے۔

”تے فر چھیتی اپنے گھر والیاں نوں میرے گھر بھیج۔ ایس توں پہلے کہ پانی سرتوں اُچا ہو

جاوے آپاں دوویں شادی کر لینیے۔“

”ٹھیک اے میں کچھ کرنا آں۔“ میں سچا جھوٹھا رلیا ملیا وعدا کر لینا آں۔

کچھ چراسیں دوویں اپنیاں اپنیاں سوچاں وچ گم بیٹھے رہنے آں۔

”چنگار ات چوکی ہو گئی اے میں چلنا آں“ میرا خیال اے اوہ مینوں روکے گی پر اوہ مینوں

نہیں روکدی۔

ادھی رات سی جدوں میں اوہدے کولوں اُٹھیا تے گھر نوں ٹریا۔

قبرستان ولوں پندھ گھٹ جاندا اے۔ میں سیدھ کیتی تے اودھر دی ای ہو پیا۔ جٹاں

چڑیلاں بھُوتتاں تے ڈیناں دے وہاں نال ڈردا سنگھڑ داہویا۔

اُتوں کُتے پین دا ڈروی بہت زیادا سی۔

اکثر جے دن ویلے ایدھروں لنگھیے تاں کُتے بھونکدے نیں پر وڈھدے نہیں۔ ایہ ادھی رات

دا ویلا سی۔ ادھی رات نوں جو وی ہو جائے گھٹ اے۔ میں انچ پو لے بیسں ڈردا پیا ساں کہ میرے

پیراں دا کھڑا کُتے مینوں وی نہیں سی سُنیدا پیا۔

ہر پاسے چُپ چان سی۔

قبرستان ملکن ای والاسی کہ آخری نگر تے تن گئے اکٹھے ہوئے کچھ نوج رہے سن۔ میں اوہناں نوں چن دی چانی وچ دُوروں ای وکھلایا۔ میں قبراں دے پچھے لُکدا لُکدا اُبھندا، گھسیٹدا اگاٹہ وڈھن لگ پیا۔

میںوں بدنامی دا ڈروی بُھتاسی۔ جے گئے بھونکن لگ پئے تے ابادی وچوں کسے جاگ کے چُکھیا، ”کون ایس؟ ایس ویلے کتھوں آندا پیا ایس؟“ تاں میں کیہ جواب دیواں گا۔ میں جووی جواب دیندا کسے نہیں سی مننا۔

تے جے کسے زیادا ڈرے ہوئے بندے چور چور دارولا پادتا تاں.....

قبرستان دی اخیر لی نگر ملکن توں ابادی شروع ہو جاندی اے۔ اخیر میں ساریاں قبراں نگھای ای گیا۔ بُن میرا ڈرٹک چلیاسی۔ میں پنج قدم دی وٹھ تے ساں۔ اوہدے بعد ابادی شروع ہو جانی۔ میںوں انج لگا جیوں میرے چکھے کوئی لگا آندا اے۔

میں پچھانہ بھوں کے ویکھیا۔

کوئی نہیں سی۔

گئے..... میں ٹھٹھنر گیا۔

نکا جیوا انسانی ماس دا توٹھڑا گئے نوچی جا رہے سن۔

اک گئے دے مُونہ..... وچ توجھے بال دی سری ویکھ کے میری چیک نکل گئی۔

میں گھکیا ندا ہو یا اپنے گھروں بھجیا۔

بھونکن دیاں ہو یاں کتیاں دیاں اوازاں بڑی ڈورتک میرا چچا کر دیاں رہیاں..... تے میرے نسن نال ہوون والا کھڑا اک میرے کتاں دے پردے پاڑن لگا.....

ٹچکر

الف: ”ایس سال تئیں قُربانی کرو گے؟“

بے: ”نہیں یار، کوئی فایدا نہیں“

الف: کوئی فایدا نہیں، مطلب؟“

بے: ”مطلب ایہ کہ ساڈے کول فریق تاتاں ہے نہیں۔“

فریق توں بغیر قربانی کرن دا کیہ فایدا؟ ایویں اینا زیادا گوشت خاہ مخاہ ای ضائع ہو جاند

اے۔“

الف: ”ضائع؟ اوہ کویں؟“

بے: ”بندا گوشت خراب ہوون توں پہلے پہلے کنا گو گوشت کھاسکدا اے؟۔ حدوں بالھا

کھاون دے چکر وچ پے جائے تاں پیٹ خراب ہو جاند اے۔ پورے سال دا کھادا پیتا نکل جاند

اے۔“

کمزوری تاں ہوندی ای اے۔ دوایاں تے وی پیسے خرچ ہوندے نیں۔ گل کیہ صرف خرچا

ای خرچا۔ فایدا بھو راوی نہیں۔“

الف: ایہ تاں واقعی نقصان ای نقصان اے۔“

بے: توں ٹچکرتاں نہیں کردا پیا ایس؟“

الف: ”نہیں نہیں، میں کیوں ٹچکر کران گا بھلا ہر کسے نوں اپنے فایدے بارے سوچن دا پورا پورا حق حاصل اے۔ فرتج نہیں اے تاں ظاہر اے قربانی کرن دا کیہ فایدہ؟“

بے: ”توں پہلا بند اے چہنے میری گل سمجھی اے۔ پڑھیا لکھیا جو ایس۔ اتھے تاں ایہ حال اے دکھاوے دی قربانی کرن والے جاہل تے گھٹ پڑھے لکھے وی عالم بن جاندے نیں۔ تہا نوں تاں پتا ای ہووے گی دکھاوے دی کوئی نیکی، کوئی عمل کدے قبول نہیں۔ اتھے جہناں نوں لکھ پتا نہیں اوہ مذہبی حوالے دیوں لگ پیندے نیں۔ قربانی کرن دے مسئلے مسائل دس لگ پیندے نیں۔

جو ایس سانوں ایہناں مسئلیاں دا پتا نہیں۔“

الف: ”لوکاں دا کیہ اے لوکاں نوں تاں ہر معاملے وچ لت پھساو دی عادت ہوندی اے۔ تیں اپنا فایدہ سوچو۔“

بے: ”ہور کیہ۔ بند اچھے جدوں ساڈے گھر کوئی شے نہیں ہوندی۔ مول نہیں ایہناں لوکاں وچوں کوئی سانوں کجھ دیوں آندا۔ گلاں کرن واری بڑے پاڈے بن جاندے نیں۔“

الف: تیں چھڈ لوکاں دیاں گلاں۔ جدوں فرتج خرید لوو او دوں قربانی کر لینا۔ قربانی کہہو ا کدھرے بھی جاندی اے۔ اگلے سال فیر آ جاوے گی“

بے: ”شبابا شے، توں کیتی اے سولھاں آنے سچی گل۔ پرتوں کدھرے ٹچکرتاں نہیں پیا کرنا ایس؟“

الف: ”سوچیں وی نہ“

بے: ”فیر ٹھیک اے“

الف: ”ایس سال تاں تیں قربانی ضرور کرو گے؟“

بے: ”اوہ کیوں ایس سال کیہ ساڈا پرائز بانڈ نکلیا اے؟“

الف: ”تساں فرتج جو لے لی اے۔ پچھلے سال فرتج نہ ہوون پاروں تیں.....

بے: ”اچھا اچھا۔ پرا ایس سال وی ایس قربانی نہیں پئے کردے۔ سارے پیسے فرتج دی

خریداری وچ خرچ ہو گئے نیں۔

اُتوں قربانی دے جانوراں دیاں قیمتاں نوں آگ لگی ہوئی اے۔ وڈے تاں وڈے، نکے جانوراں دیاں قیمتاں وی آسمان تے اپڑیاں کھلوتیاں نیں۔ ست اٹھ سیر دے بکرے نوں ہتھ نہیں لایا جاندا۔“

الف: ”ہاں مہنگائی دا جن واقعی بوتل وچوں باہر آ گیا اے۔ فریجاں وی بڑیاں مہنگیاں ہو گئیاں نیں۔ بند ادا کی ام کر سکا اے یاں قربانی کر لوے یاں فرتج لے لوے۔ ہر پاسے پورا ہنا ڈاڈھا دکھا اے۔ بہر حال فرتج“ قربانی کرن نالوں زیادہ ضروری اے“

بے: ”توں گلاں تاں صحیح کرنا ایس پر مینوں ایہ کیوں لگدا اے توں ٹچکر پیا کرنا ایس؟“

الف: ”پتا نہیں تینوں میریاں گلاں تے ٹچکر کرن دا بھلیکھا کیوں پیندا اے۔ میں تاں صرف ایہ آکھیا اے۔ جہڑی چیز ضروری اے پہلوں اوہ خریدنی چاہیدی اے۔ تساں فرتج خریدی اے۔ ہُن تہاڈے کول پیسے کوئی نہیں ظاہر اے تیں قربانی نہیں کر سکا اے۔“

بے: ”بلکل ٹھیک آکھیا ای۔ بندے نوں اپنی چادر ویکھ کے پیر پھیلانے چاہیدے نیں۔ قرض چک کے قربانی کرنا کتھوں دی عقل مندی اے۔ مقروض دی تاں حضور پاک نے نماز جنازہ دی نہیں سی پڑھائی۔

ساڈے اتھے تینوں پتا ای ہووے گا، کئی لوک اُدھار قربانی کر لیندے نیں صرف تک نموج لئی۔ بعد وچ چھہ چھہ مہینے پیسے دتے نہیں جاندے اوہناں کولوں۔ قرض خاہ اوہناں دے پچھے دھکے کھاندے پھر دے نیں۔ بڑی بے چستی ہوندی اے۔ اوہ تاں فر قربانی نہ ہوئی۔ اوہناں دا ثواب پک نال وچے ای رکیار بند ہووے گا“

الف: ”تیریاں مذہبی معلومات تاں چنگیاں بھلیاں قابل ءر شک نیں۔ توں مسیت کیوں نہیں سنبھال لیندا۔ اپنے پنڈ مولوی وی کوئی نہیں نکدا“

بے: ”ایس وارثوں پک نال ٹچکر کیتی اے۔“

الف: ”نہیں ہسد ایسا آں۔“

بے: ”فیر ٹھیک اے۔“

الف: ”ایس سال تاں تئیں قربانی کروای کرو۔“
 بے: ”ایہ توں ساڈی قربانی دے کچھ کیوں پے گیا ایں۔ تینوں کیہ اسیں قربانی کرے یے یاں نہ، توں ڈھیکا لگنا ایں“

الف: ”میں تاں اُنج ای..... جے تہا نوں غصا لگا اے تاں معافی....“
 بے: ”نہیں توں ساڈے گھر گوشت منکن آنا ایں؟“

الف: ”میں دُبار اپنے بھرا کولوں ہتھ جوڑ کے معافی منگنا آں۔ میں تاں صرف ایس پاروں کچھ یاسی کہ ہُن تاں تہا ڈے حالات..... تہا نوں رب دیاں ستے خیراں نیں اج کل۔“
 بے: ”ہُن سانوں قربانی کرن دی لوڑ وی نہیں۔“

الف: ”لوڑ..... ای نہیں؟“

بے: ”پنڈ وچ تن چار گھراں کول تاں فریجاں نیں۔ جہڑے گھر قربانی کردے نیں اوہ ایہناں فریجاں وچ ای گوشت ذخیرا کردے نیں۔ پچھلے سال ساڈی فرت وچ وی..... تے توں سوچ جہڑا گھر ساڈی فرت وچ گوشت رکھے گا، اوہ بھلا سانوں گوشت نہ دے گا۔“

الف: ”تئیں ایس سال ڈیپ فریز خرید لو“

بے: ”ڈیپ فریزر، تیرا مشورا تاں ٹھیک اے۔ اوہدے وچ گوشت زیادا..... کھلو جا، توں کدھرے ٹچکر تاں نہیں کہیتی“

الف: ”میں بلکل ٹچکر کہیتی اے جناب“

بے: ”کوئی گل نہیں توں آپ منوں بھالیں ٹچکر کہیتی اے پر تجھا ودھیا دیتا ای۔

اسیں ایس سال وڈا سارا ڈیپ فریزری خریدیاں گے۔“

☆.....☆.....☆

اُچا بول

ایہ ڈیگر ویلاسی۔ اوہ دوویں گھروں باہر پنڈ دے چڑھدے پاسے، پیل دی چھاویں بیٹھے ہوئے سن۔ ہوا چلدی تاں پیل دے پتے کھر کھر کر دے۔

اوہناں دوواں تے جوانی دی رُت، آئی ہوئی سی۔

اک تاں اوہ آپ ای پنچھی جھٹھی سال دی مونہ متھے لگدی چنگی بھلی تہول صورت زنانی۔ دُوجا مناسب درمیانے قد دا اٹھارھاں اُنی ورھیاں دا مضبوط ہڈاں کاٹھاں، گورے رنگ تے کیریاں اکٹھاں والا پڑھیا لکھیا مُنڈا۔ ایہ مُنڈا اوس زنانی دے خاوند دی اوس ماسی دا پتر اے جہڑی نال دے پنڈر ہندی اے۔

ایس بلاک دے لوک اوہناں دے نیڑیوں یاں دُوروں لنگھدے تاں اوہناں دیاں آپ مہناریاں نظراں اوہناں دوواں اُتے دی پے جان دیاں کچھ لوک خاص تے وی اوہناں ول ویکھدے اوہناں دیاں نگا ہواں وچ شک تے بے پسندی ہوندی۔ اوہ دوویں ساریاں توں لا پروا تے بے فکر منجی اُتے بیٹھے ہوئے ہولی ہولی گلاں کری جارہے سن۔ کدی کدی اوہناں دے اُچی اُچی ہسن دی اواز وی آجاندی اوہدا خاوند اپنے کم وچ رُجھیا ہو یا سی۔

مُنڈا بڑا چھب کے تے چوڑا ہو کے سر ہاندی والے پاسے بیٹھاسی جد کہ زنانی منجی دے

پواندی، واہواستھ چھڈ کے داوناں اُتے بیٹھی ہوئی سی۔ کدے کدے اوہ برسم دے پٹھے اپنے خاوند دل اک ترویں نظر ماری تے موند بنالیدی۔ منڈ اوہنوں انج کردیاں ویکھدا تاں ملکن لگ پیندا۔
اک وار اوہنے ویکھیا کہ پنڈ دے لہندے پاسیوں اک گھر وچوں اک زنانی نکلی تے رلکدی رلکدی برسم وڈھدے اوہدے خاوند کول جا پڑی۔ نکلی عمر بکے قوتے بھرویں جئے دی مالک اوہ زنانی اوہدے خاوند نال گلاں کرن لگ پئی۔

اوہدے خاوند برسم وڈھناوی چالورکھیا تے اوہدیاں گلاں دا جواب وی دیندارہیا۔ اوہ اپنے گوڈورسن کہ اوہناں دوواں دی اواز اوہناں دوواں تک کوئی نہیں سی اپڑدی پئی۔
منڈے چھیتی ای محسوس کر لیا کہ زنانی دی توجا اپنے خاوند تے اوہدے نال گلاں کردی عورت ول زیادا اے تے اوہدے ول گھٹ اے۔

”کیہ گل سڑدی پئی ایس؟“ منڈے شرارت کیتی۔

”سڑدی اے میری جتی“ اوہ نک بکھ مروڑ کے بولی۔

”تیرا سائیں بیگانی عورت نال گلاں کردا پیا اے تینوں ساڑا آنا چاہیدا اے“ منڈا کھہرے ای پے گیا۔

”میں اوہنوں اپنا سائیں سمجھاں گی تاں سڑاں گی ناں“ زنانی لاپرواہی وکھائی۔

”اچھا تے تُوں اوہنوں اپنا سائیں نہیں سمجھدی؟“ منڈے پتا نہیں کیوں سوال کیتا۔

”ہاں“ اوہ تلکھی نظرے اوہنوں ویکھدی اے۔

”توں سمجھ نہ سمجھ ہے تاں اوہ تیرا سائیں ای اے“۔

”ایسے گل دا تاں دکھ اے“ زنانی جویں ہوکا بھریا۔

منڈا کجھ دیر سوچدارہیا۔ فراہ کجھ اہاسا ہسیا تے بولیا۔

”توں کہوں اپنا سائیں سمجھدی ایس؟“

”ہے اے کوئی؟“

”مینوں نہیں دسیں گی؟“

”نہیں“۔ زنانی مونہوں نہیں آکھیا پراوہدیاں اکھاں کجھ ہور ای گل کیتی۔

”نہ دس پراہیہ تاں دس جدتینوں اپنے سائیں دی کوئی پروا نہیں توں اوہنوں پسند وی نہیں کردی سکوں نفرت کرنی ایں تاں فیروار اوہناں دوواں ول ویکھدی کیوں پئی ایس؟“
”اوہ مینوں ایہناں دوواں دی اک گل چھیتے آگئی سی۔“
”ایہناں دوواں دی گل؟“
”ہاں“

”اوہ کیہ؟ پک نال کوئی سوادی گل ہووے گی؟“

”بیچ جھے دن پہلوں دی گل اے۔ میں اک رات لئی اپنے ماپیاں گھر گئی۔ دوویں سچے وی میرے نال سن۔ اک رات رہ کے اسیں تہو سویرے سویرے اٹھدیاں نال بغیر موند دھوتے تے کجھ کھادے پیتے گھر آگئے۔ بالوں سکولے جانا سی، میں سوچیا اپنے گھروں تیار کر کے گھلاں گی۔ میں گھر وڑی تاں ایہ نہا کے غسل خانے وچوں زکھدا پیا سی۔ ایہ تاں ہمیشہ گندیلار ہندا اے، پیراں نال گویا لگا رہندا اے۔ ہتھوں وچوں وی گوہے دی بو آندی اے۔ کدے مسواک کر لوے، ٹوتھ پیست لاکے برش کدے نہیں سو کیتا۔ فیراہیہنوں سویرے سویرے نہاؤن دی کیہ لوڑ پے گی۔ ایہنے ضرور کوئی کارا کیتا اے، مینوں شک پے گیا۔ میریاں شگلی تے چھدیاں نظراں اوہ سہار نہ سکیا۔ اکھاں پُراں لگ پیا۔ اوہدی گھبراہٹ ویکھ کے میرا شک پکا ہوون لگ پیا۔ پہلوں تاں اوہ ویرہیا۔ اُنخ ایس گل دا اوہنوں پتا سی کہ میں اوہدی ایہو جہی حرکت دا غصا نہیں کراں گی۔ مینوں غصا کرن دی لوڑ ای نہیں اوہ جتھے مرضی کھیہ کھاندا پھرے۔ میں تاں صرف ایہ ویکھنا چاہندی ساں اوہ کون اے جہڑی ایہدے ورگے اُتے ڈلھ پئی۔ جد میں واہواد باکے کچھیا تاں ایہ دن تے مجبور ہو گیا۔ آکھن لگا:

”اشاریاں اشاریاں وچ تاں ساڈیاں واہوادناں دیاں گلاں ہونداں پیناں سن۔ رات اوہنوں پتا لگا کہ میں گھراکلا آں تاں اوہ آگئی۔ بس ایہی گل اے ایس توں وکھ کجھ نہیں“

”مطلب راتیں گلیاں سُبجیاں سن تے وچ مرزا پھر دارہیا“ منڈے ہس کے آکھیا۔

”ہاں ایہو کجھ دسیا اوہنے پراہیہ کوئی ایڈی خاص گل نہیں اے۔“

”تیرے بھانے ایہ گل خاص نہیں پُ سچی چُجی، دیاں ہویاں واسطے ایہ بڑی وڈی گل اے

جناب۔ بیویاں تاں بڑا پھر دول پاندیاں میں سائیاں دی ایہو جہی حرکت تے۔“

”پاندیاں ہوں گیناں پھر دول، میرے واسطے جہڑی وڈی گل سی اوہ سُن، اوہ سے شام اوہو بڑھی اک ہتھ وچ بھانڈا پھڑ کے تے دُوجے ہتھ دی مُٹھی وچ پیسے نپ کے ساڈے گھر آکھن لگی۔“

”مینوں ادھا کلو دُدھ چاہیدا اے“ ایہ آکھ کے اوہنے بڑیاں خاص نظراں نال میرے سائیں ول دیکھیا۔

ایہنے میرے ول دیکھیا تے فرسرتھکا کے ایدھر ادھر دیکھن لگ پیا میں اُٹھی، اوہدے کولوں بھانڈا پھڑیا۔ پیسے دیکھے تاں چنھی رُپے سن جد کہ ادھا کلو دُدھ اسیں تیرے رُپے دادینے آں۔ میں سوچیا چلو کوئی گل نہیں راتیں میرے سائیں کول گُجھ چر، رہی اے پنجاں رُپیاں دا بھوگ کیہ پانا۔ ان چنھیاں دا ای ادھا کلو دُدھ دے دینی آں۔ پراہینے میرے ہتھ وچ پھڑے پیسے دیکھے تاں سمجھ گیا پنچ رُپے گھٹ نیں۔ آکھن لگا؛

”باقی دے رُپے چھیتے نال دے جاویں۔ انج ہر اک نوں اسیں پنچ رُپے چھڈن لگ پئے تاں اسان تاں فر کر لئی کمائی۔ بڑے ویلاں وختاں پچھوں تاں دُدھ دی لپ لہدی اے“

”اوہنوں انج آکھیا تیرے سائیں نے؟“

”ہاں انج آکھیا“

”اوہنوں جہدے نال اوہ راتیں سٹتا، اوس سجری سستی زانی نوں، اوس اک رات پہلوں ہنڈائی ورتی زانی نوں ایہنے انج آکھیا؟“ منڈا گُجھ زیادا ای حیران ہویا۔

”ہاں بابا اوہنوں ای ایہنے انج آکھیا۔“

”واقعی ایہتاں خاص تے بڑی وڈی گل اے۔“

”میں تاں تینوں پہلوں ای آکھیا سی ایہ بڑانا شکر اتے ناقد راہندا اے۔ ایہنوں ای بھورا حیاناہ آیانہ آیا اوہنوں انج آکھیاں۔ ایہدے وچ رتی بھوراوی شرم حیاتے مروّت ہوندی تاں کدی وی انج نہ آکھدا۔ پر کتھوں ہویاں تاں چنغل زمانے دی۔ اوہو جہی اوہ کچھ زانی سی جے ایس جوتھ نال.....“

”تے انج فر ایہ تیرے سائیں کول آئی کھلوتی اے۔ پتا نہیں کیہ آکھدی پئی اے؟“ منڈا اوہناں ول دیکھدا بولیا ”گُجھ زانیاں ہوندیاں ای بھیریاں نیں“ زانی نفرت نال بولی۔ ”مینوں ایہ

زانی وی کسے ایہو جہی نسل دی لگدی اے“

گُجھ چر چُپ رہی۔

فر اکو وار منڈا کچھ آکھدا آکھدا رُک گیا۔ گُجھ چر سوچدا رہیا آکھاں یاں نہ آکھاں۔ فر اوہنے ٹھان لئی کہ جو کچھ سوچیا اے اوہ آکھنا ای آکھنا اے۔

”جے تیرا ’اوہ‘۔ اوہنے اوہ تے زور دتا۔ ”تیرے نال انج داسلوک کرے تاں فیر؟“

جواب وچ زانی بڑے زور نال ہسی۔ اوہدے ہاسے وچ فخر تے غرور بھریا گیا۔ فر اوہ بولی تاں اوہدے لہجے وچ تکبر تے وڈیائی ڈُکھ ڈُکھ پین لگی۔

”میرا ’اوہ‘۔ اوہنے دقتا دتا“ میرے نال انج نہیں کر سکدا۔ میں کوئی گئی گذری بے قدری نہیں آں۔“

فر اوہ اوس دوجی زانی ول اشارا کر دی بولی۔

”میں اوہدے ورگی تلجی زانی نہیں آں۔ تُوں مینوں اوہدے نال نہ رلاویں۔ میں اوہدے ورگی بلکل نہیں آں۔“

”مینوں پتا اے تُوں اوہدے ورگی اُکا نہیں ایں“ منڈا ایک دم سنجیدا ہو گیا۔ ”پر، میرا سوال حالے وی اوہ تھے ای اے۔ جے تیرا ’اوہ‘ تیرے نال انج دا ورتا کرے تاں توں کیہ کریں گی؟“

”میں اوہدیاں کھا کھاں چیر دیاں گی۔“

”بس ایہو پتا کرنا سی۔“ منڈا کسے ڈونگھی سوچ وچ پے گیا۔

زانی کہڑے رنگ وچ گل کہتی تے منڈا اے اوہنوں کہڑے رنگ وچ لیا ایہ اسیں نہیں جاندے۔ سانوں نہیں پتا منڈا دے دے دل وچ کیہ آئی اے۔ اوہنے اوس زانی نوں اصولوں کنڈ کر چھڈی اے۔ زانی پوری واہ لائی اے پر.....

زانی نوں حالے تاں سمجھ نہیں آئی کہ اوہدے کولوں کہڑی غلطی ہوئی اے کہ اوہدا لکھاں کروڑاں مُل پاون والے اوہنوں لکھاں توں وی کیوں ہولا کر دتا اے؟

کھا کھاں چیرن والا زانی داد عوامی حالے صرف دعوای اے۔

جھڑیٹ

میں شاموشام ڈکان بند کیتی تے گھر دی راہ لئی۔

میں آج گھر اپڑن لئی کالھاساں پر گھر اپڑ دیاں اپڑ دیاں دیر ہو ای گئی۔ بیوی میرے انتظار
وچ جاگدی پئی سی جد کہ میری سس عشاء دی نماز پڑھن توں بعد سوچکی سی۔

رب سانوں نشی دکھاون والا اے۔

جی ہاں کوئی دن جاندا اے ساڈا پہلا بال ساڈے ویڑھے کھیڈن والا اے۔ ڈاکٹر نے میری
بیوی نوں کسے قسم داکم کار نہ کرن دی ایڈوائس کیتی اے۔

کوئی ویلا ہوندا اسی جدوں پنڈاں وچ ماڑے گھراں دیاں زنانیاں پچا جمن والے دن تک
گھر دے سارے کم کر دیاں سن۔ منیا جاندا اسی کہ ایسراں اوہناں توں زچگی ویلے کوئی زیادا تکلیف یاں
اوکڑ نہیں ہووے گی۔ اودوں دیاں خالص خوراکاں پاروں بھاریاں تے کمزوریاں اینیاں زیادا نہیں سن
جیٹیاں آج کل نہیں۔ آج کل تاں پنجویں چھیویں مہینے توں ای ڈاکٹر زچا نوں آرام کرن لئی آکھ دیندا
اے۔

کئی سہندے پچدے سردے گھرتاں اپنی نوٹھ نوں ایہناں دناں وچ تلی اُتے پھوڑے
وانگوں رکھدے نیں۔ اوہدا ہر طرحاں داحدوں بالھا خیال رکھدے نیں۔ اوہنوں منجی توں تھلے پیر نہیں

لاہن دیندے۔ میری سس آج کل اپنی دھی دے آرام تے سہولت لئی دھی گھر آئی ہوئی اے۔ اوہ
جھڑا وچ سی کہ دھی اپنا پہلا جنپا اپنے ماپیاں گھر کردی سی اوہ ہُن پنڈاں وچ بہت گھٹ اے۔
پنڈاں وچ اپنی وڈی بھین داویم کٹان لئی اوہدی ٹکلی کواری بھین آندی سی۔ اوہ روٹی ٹگر
پکاندی بھانڈے ٹینڈے مانجھدی تے کپڑے لتے دھوندی۔

سالی ناس ہس کھیڈ کے بھنویے داوی دل لگا رہندا۔

سالی ادھے گھر والی والا اکھان کسے ایہو جے موقعے اُتے ای بنایا ہووے گا۔

تے کدی کدائیں.....

مینوں چیتے آندا اے۔ بڑی پُرانی گل اے۔ میرا اک پنینڈ و بلی ایہو جے ای کسے موقعے
تے اپنی سالی دل اُتر پیا۔

ایہ الا رکھ حدوں ودھ ہو گیا۔

سالی کچی عمر دی ناسمجھ ندان گڑی بھولی کیوتری۔

بھنویے اوہنوں ہتھاں تے پالیا۔ ایہو جہیا ورگ لایا کہ اوہدی چھتری اُتے آ پیٹھن تے
راضی ہو گئی۔

اک دن اوہ اوس ایان گڑی نوں لید اید اللہ بلی ہو یا۔ رولے پے گئے۔

دوواں دے اک دوجے دل چٹھے مہاڑنے بڑے پواڑے پائے۔ بڑی کھج دھر و ہوئی۔ بڑا

بھیڑا کارا کیتا سی اوہناں۔ گل ملی ہوندی پئی اے۔ گل دا نچوڑا ایہ اے کہ اوہنوں اوہدے کیتے ہوئے
گناہ دی ایہ سزا ملی کہ اوہ اپنی بیوی توں دی گیتا تے سائیاں سالی وی نہ رہن دتی اوہدے کول۔

ایس گل توں ویہ (20) درھے تاں ضرور ہو گئے ہونے نیں۔

اودوں بعد اوہ لاٹل کھلو تا اے اوہنوں کسے ساک نہیں دتا۔

ہُن پھر دا اے ڈوڈو کردا۔

چنگا اے میری سالی نہیں آئی۔ میں ایویں از مالیش وچ پے جانا سی۔ ایس از مالیش وچ تاں

ہاروت ماڑوت فرشتے وی پورے نہیں سی اُترے۔ آج وی کسے ڈونگھے کھوہ وچ چٹھے ٹنگے ہوئے اپنی
سزا بھوگ رہے نیں۔

میری سس آئی اے اپنی دھی دی دیکھ رکھ کر تے ایہوں سنبھالن۔
 اوہدا وڈی عمر دانتا سریر اُتوں اوہ بیمار شاروی رہندی اے پر کیہ کیتا جاوے دھیاں لئی
 بہت کُجھ کرنا پیندا اے۔
 میں دُکان تے ساں جدوں میری بیوی دا فون آیا۔ آکھن لگی: ”اُمی دی طبیعت کُجھ خراب
 اے۔ پڑ پڑیاں پھر کر دیاں پنیاں سو۔ اوہ دے کولوں کھانا نہیں بنایا گیا۔ تئیں آندے ہوئے براون
 روٹی پھڑی لیا جے۔“
 ”اچھا ٹھیک اے میں لئی آواں گا۔“
 کھانا پیک کرواندیاں تے رش وچوں راہ بناندیاں مینوں تھوڑی دیر ہو گئی۔ شہراں اندر شام
 ویلے ہر کوئی کالھی وچ ہوند اے۔
 اسیں دوویں جی روٹی کھاون بیٹھے تاں بیوی نے اپنی ماں دا پولی جہی موڈھا ہلایا۔
 ”کیہ اے؟ کون اے؟“ اوہ نیندروچ ای بڑائی۔
 ”اُمی جی اٹھو روٹی کھاؤ۔“
 ”تئیں کھاؤ، میں نہیں کھانی“ اوہناں پاسا پر تیاں کہیا۔
 ”دو برکیاں لائو۔ صرف چاہ پیتی اے تئیں۔“
 ”مینوں کوئی چیز چنگی نہیں لگ رہی۔ میرے کولوں تھوڑی جہی روٹی رکھ دیو دل متیا تاں
 کھاواں گی۔“
 ”کیہ گل حالے آرام نہیں آیا اُمی جان؟“ میں دی کچھنا اپنا فرض سمجھیا۔
 ”سر پائٹوں ہٹ گیا اے، ہُن بھورا آرام اے۔“ اوہ اپنا متھا سجے تھہ دیاں اُنکلاں تے
 اُگٹھے نال گھٹدی ہدی بولی۔
 اوہدی آواز غنودگی نال بھر گئی۔
 ”کوئی دوائی شوائی وی کھادی اے اُمی نے۔“
 میں بُرکی تھہ وچ پھڑے پھڑے بیوی کولوں کچھیا۔
 ”گھر وچ پنیاں پینا ڈول گولیاں کھادیاں نہیں چاہ نال۔ خورے اوہناں گولیاں دی امی نوں

گھو کی چڑھی ہوئی اے یاں اُنج ای نیندروچھیتی آگئی، طبیعت ماڑی ہون کر کے۔“
 ”چلو سون دیو۔ راج کے نیندروچھیتاں گے تاں آرام آ جاوے گا۔“ میں بُرکی مونہ وچ پالئی۔
 روٹی کھاون توں بعد میں اج دا اخبار پڑھن لگ پیا۔
 پانا مالیکس دا معاملہ اِج کل جگ دُھی خرابے۔
 ساڈے مُلک وچ کُجھ زیادا ای رولا اے۔
 سیاستدان ودھ چڑھ کے اک دوجے دے خلاف بیان بازی کر دے پئے نہیں۔ اک
 جماعت دے پر مکھ لیڈر تاں بڑا ای کھوڑ و پاپا ہو یا اے۔ ہر کوئی دُھو وچ تھو بھجائی بھڑ دا اے۔
 کل دے گوڑے سنگتی اِج ورو دھی دھڑے وچ جا لے نہیں۔ سبھ توں زیادا گنوگا اوہو
 مار دے پئے نہیں۔
 وسدا پیا نہیں ناں ویڑھکا کھوہ وچ ڈگ پیا اے۔ ہُن اوہوں کھسی کرنا سوکھا اے۔ آگوں
 ویڑکا دی ایڈاپولا نہیں اے۔ اوہ وی پورے زور نال لتاں باہواں مار دیا پیا اے۔
 ایہناں خبراں توں علاو، گینگ ریپ، پلس متقابلیاں وچ مارے جاون والیاں دیاں
 جھوٹھیاں سچیاں خبراں تے سبھ توں زیادا مردانا کمزوری دیاں دوائیاں دے اشتہاراں نال اخبار بھریا ہو یا
 سی۔ گینگ ریپ تے عورتاں دے اپنے سبناں نال نس جاون دیاں خبراں پڑھ کے اُنج لگدا اے جو س
 بندیاں تے زانیاں نوں اکوای کم اے۔
 دوجے پاسے مردانا کمزوری والے اشتہار کُجھ ہور ای دس پاندے نہیں۔ میں اخبار رکھ کے
 اپنی بیوی ول ویکھدا آں۔
 اوہ لپٹی ہوئی میرے ول ای ویکھدی پئی اے۔
 ”اسیں اپنے بچے دانناں.....“
 اوہ کُجھ آکھدی آکھدی رُک گئی اے۔ اوہ دیاں گلگھاں بھریاں ہوئیاں نہیں۔
 ”مُنڈا ہو یا تاں اسیں اوہناں شیر و زکھاں گے۔“
 آکھدی اوہ بڑی معصوم لگدی پئی اے۔
 ماں بنن دے فخر نے اوہدا چہرا سوہنا تے اکھاں روشن کر دتیاں نہیں۔ ایس ویلے اوہوں

بھلیا ہو یا اے کہ اوہدے ودھے ہوئے ڈھڈ نے اوہدی ٹورای بے ڈھنگی نہیں کہتی، اوہد اُستادی بھدا بے ڈھب تے بد صورت کر دتا ہو یا اے۔

ایہ ماں بن دا عوضانا اے شاید۔ مل تاں فر تارنا ای پیندا اے۔

”بچے دانان“ میں رُک کے گجھ سوچدا آں۔ ”آکھاں یاں نہ آکھاں“ گجھ چر ایس شش و پنج وچ رہنا آں۔ فیر میں بھورا اُحد غرض بن جاندا آں تے آکھاں ای دیندا آں۔

”گڑی ہونی اے تاں آپاں اوہداناں اریزہ رکھنا اے۔“

”شرط لائو منڈ ای ہوے گا۔“ اوہ ٹھنگ کے آکھدی اے۔

اصل گل انج اے کہ میری بھین کوئی نہیں اے۔ بلیوں لاجھین دی حسرت رہی اے۔ میں چاہندا آں پہلی وار میرے گھر گڑی ہوے تاں جے میں اوہنوں دھی تے بھین دوواں دا پیار دیواں۔

میری بیوی دا بھرا کوئی نہیں اے۔ اوہنوں پتر دی رتجھ اے۔

اسیں دوویں اپنیاں اپنیاں خاشاں رتجھاں تے چاواں دے قیدی آں۔ اُنج اوہدی رتجھ اچرچ نہیں اے۔

زنانیاں پتر جمن دی رتجھ نال ای ٹوڑیاں ہوندیاں نیں۔

پتر دی ماں بن کے ساڈے سماج وچ عورتاں دا قدر بھاء جو ودھ جاندا اے۔ فیر اوہناں دی اڈی بھوسیں اُتے نہیں لگدی۔

اوہناں دی ہوند دا ہنگ راملن لگ پیندا اے۔

پتر دی ماں ہونا ہر زانی دے ڈھرا ندر دی اوہ سدھرتے رتجھ اے جہدابی سدا نواں زویا رہندا اے۔ جے ایہ بی نہ پھٹے تاں عورت جیندے جی مر جاندی اے۔

اوہ اپنے آپ نوں اونا سمجھدی اے۔

پتر نوں جنم دے کے ای اوہدی پورتی ہوندی اے۔ اوہ اپنے سوہرے گھرای پورے جگ وچ پیڈھے پیریں ہو جاندی اے۔

گجھ چر ساڈی نوک جھونک چلدی رہی۔

اسیں اک دوجے نال ہو روی مٹھیاں مٹھیاں سواد بھریاں گلاں کر دے رہے۔ بیٹرنے کمر

نگھٹا کیتا ہو یا سی۔

”اوہ ویکھو..... اوہ ویکھو۔“ اوہ اک دم چکی۔ اوہ ڈرانگ روم ول اشارا کرن لگی۔

”کیہ؟..... کتھے؟“ میں گھبرا کے اوہدے ہتھ دے اشارے ول ویکھیا۔

اوہ اک دم اٹھی تے فورن ای بہ گئی۔ اوہدے پیٹ اندر شاید اکووارا اٹھن پاروں ہل جُل ہو کے پڑھوئی سی تاہیوں اوہد امو نہ ونگا ہو یا تے اوہدے بکھ بسورے گئے۔ اوہنے تھلدا بکھ دنداں تھلے دب لیا تے پڑ نال اکٹھی ہوئی اوہ رُک کے آکھن لگی۔

”آوندے ہوئے تئیں بو ہا کھلھا چھڈ آئے سی۔“ ودھدے ہوئے ساہنوں اوس ٹھیک کیتا

تے ڈھڈ اُتے ہتھ رکھ کے آکھیا: ”بلی اندروڑ آئی اے۔“

”ایہ بلی اپنے گھر کیہ لین آندی اے؟ پچو ہے تاں اپنے گھر ہیگے کوئی نہیں۔“ میں ایویں اوہدا دھیان وٹا ون لئی آکھیا۔

”کھان پچوں دیاں شیواں بھال دی اے۔ نالے کیہ پتا چو ہے وی ہوندا۔ اوہناں کہہ اپنے کولوں پچھ کے آنا اے۔“

”ایہ کسے بلے دی بھال ج تاں نہیں؟“ میں شرارت نال ہس کے آکھیا۔

”بلے دی بھال وچ اپنے گھر بلا کتھوں؟“

”لئے ایڈا وڈا بلا تینوں نظری نہیں آندا۔ بیتاں چونہ مہینیاں توں بھٹکھا بلا۔“

”گجھ خیال کرو، اوہ اپنی سستی ہوئی ماں ول سینت مار دیاں بولی۔“

”جاؤ بلی نوں کڈھو نہیں تے اوہ گند پا دیوے گی۔“

”ایڈی چھیتی گند مار دیوے گی، کیہ اوہ صرف گند مارن ای آئی اے؟“

”استھے گلاں کری جاؤ گے؟ اوہ بھاویں اپنا کم دکھا جاوے۔“

”نہیں دکھان دی اوہ ایڈی چھیتی اپنا کم۔ جے کوئی اپنا کم دکھاوے وی تاں تیرا کیہ جاندا اے؟“ میں گل نوں کسے ہو پساے ٹوریا۔

”میں سمجھدی پئی آں تئیں کتھوں بولدے پئے جے تے کبڑی کھلھ لینا چاہندے جے۔“

چھتے رکھو میں نہ تاں کسے نوں استھے کم دکھاون دینا اے تے نہ گند پاؤن۔“ اوہدی آواز ترکھی ہوندی لگی۔

”کردتی اے ناں اوہیو عورتاں والی گل۔ عورتاں دے دل پتا نہیں اپنے سوڑے کیوں ہوندے نیں۔ وگدے دریا وچوں کوئی چوٹی چٹھ بھردی لوے تاں کیہ فرق پیندا اے؟“

”دریا نوں کجھ فرق نہیں پیندا؛ دریا دی مالکن دا دل ٹٹ جاندا اے دریا صاحب۔“ اوہد امان تران مرنگ جاندا اے۔ اوہدی خُدا اعتمادی نوں سٹ لگدی اے تے اوہدی عزت و نفس پھڑوہو جانندی اے۔“ بھرے من نال گھنیر تاوچ بولدی اوہ عورتاں دیاں لکھیاں کہانیاں والے رسالیاں وچوں پڑھیا سارا علم میرے اُتے ورتن لگی۔

”تُوں تاں مذاق وی نہیں سمجھدی“ میں پھکا ہاسا ہسدیاں اوہنوں ورجان دی کوشش کیتی تے نال ای اُٹھ کھلوتا۔“ چلیا آں میں بلی نوں بچاون۔“

”ایہو جیہ مذاق بیویاں نال نہیں کری دا۔“ میری کند چکھے اوہ بولی۔

میں ڈرانگ روم وچ جا کے بلی نوں لہسن لئی ہر پاسے ہر تھاں دیکھیا۔ اوہ کدھرے وی نظر نہ آئی۔ ”آپے ای نہ نکل گئی ہووے؟“ میں خُدا کلامی کیتی۔ فرگجھ سوچ کے گوڈیاں بھرنے بہ کے جھک کے سر نوں جٹا اگانہ ہوسکد اسی کر کے میں بیڈ تھلے جھاکیا۔ اوہ بلی تاں پرانہ ٹر وچ لگی بیٹھی اے۔

”شی..... شی۔ چل نکل باہر“ میں بلی نوں دابالا یا۔

اوہ واہو اچوکتی ہو کے مینوں گھو ردی رہی۔ فر اوہنے اک اکھ چھپکی۔ مینوں لگا اوہنے مینوں اکھ ماری اے۔

مینوں گوانڈھیاں دی اوہ..... بلی..... چیتے آگئی جھڑی میرے ول بڑیاں گہریاں نظراں نال دیکھدی اے۔ ایہ میرا وہم نہیں اے کہ اوہ ترسیواں بھریاں نظراں ہوندیاں نیں۔

تے ارج کل تاں ایدھروی..... اوہو حال اے۔

اوہدی تکی وچ لگیا بلاوا؛ مینوں ڈاواں ڈول کیتی کھلوتا اے۔ مینوں لگدا اے میں چھیتی ای کند بھرنے جاؤ گاں گا۔

میں ایہناں سوچاں وچ گم ساں کہ آواز آئی۔

”نکل گئی اے بلی؟“

”نہیں حالے نہیں نکلی میں واپر مار کے کڈھناں۔“

”نہیں نہیں ماری نہ ڈرا کے کڈھناں ایں۔ ایہناں نوں مارن دا حکم نہیں اے۔ دیکھدے نہیں او میں کہڑے حال وچ آں۔ ایہدی بددعا نہیں لینی اسیں۔“ اوہنے مینوں جیوں نصیحت کیتی ہووے۔

”کڈھ لئی فر میں بلی“ میں موندے ای موندے وچ بڑ بڑ کیتی۔

جد میں واپر نال بلی نوں ڈرایا تاں اوہنے گھوری پا کے میرے ول دیکھیا۔ اک دوواری میاؤں میاؤں کیتی تے اُچھل کے پرانہ ہوگئی۔ فراوہ اک دم بیڈ بیٹھوں نکل تے صوفے تے صوفی گرسیاں دے وچکار آ بیٹھی۔

بلی مینوں سارے کمرے وچ بھجایا۔ میں ہف گیا۔ اوہ کوئی وڈی بد معاش بلی سی۔ اوہنوں کمرے وچوں کڈھنا میرے ہما تزدے وس داروگ نہیں۔

سویردی سیر نہ کرن تے ساری دیہاڑی دکان اُتے بیٹھن دا ایہ نتیجا اے کہ میں پہلے نالوں ٹھلھا ہو گیا آں۔ ہُن میں بڑی چھیتی ساہوسا ہی ہو جانا آں۔

”کھا خصماں تُوں بیٹھی رہ استھے۔“ میں اک تھک کے گھر کدیاں ہو یاں آ کھیا تے اپنا ساہ ٹھیک کرن لگ پیا۔ ”کم بخت نے پتا نہیں لینا کیہ اے ایہتھوں؟“ مینوں غصا چڑھیا۔

اوہ مینوں ارج دیکھدی اے جویں چڑاندی پئی ہووے۔ اوہ پہلے وانگوں ای چُست چلاک اے۔ اپنی گوا چھل گودنے اوہدا کجھ نہیں وگاڑیا۔

”میں ذرا ساہ لے لواں فر نہرنا آں تیرے نال۔ ہُن میں کوئی رورعایت نہیں کرنی۔ جدوں دووا پیر تیری کند وچ وچے تُوں دُبارا ایدھنوں موندے نہیں کرنا“ میں کچی وٹ کیا کھدا آں۔

”نکل گئی اے بلی؟“ ایہنے چر دی تہاڈے کولوں اک بلی وی نہیں کڈھی گئی، بیوی دی آواز آندی اے۔ ”جے بلی نکل گئی اے تاں جھٹ گومیرے کول آ جاؤ۔“ اوہ میرا جواب سُنوں بغیر دُبارا آ کھدی اے۔

”آندا پیا آں“ میں اچی دنی آ کھدا آں۔ فر میں بلی ول دیکھدا آں۔

”پودی ایں تاں جائیں نہ۔ آنا میں دُبارا۔ ارج تیرا میرا میچ اے۔“ آ کھدے میں کمرے وچوں باہر نکلد آں۔

”بڑی مشکل نال کڈھیا اے اوہنوں۔ اوہ تاں پگا ڈیرا لاکے بہ گئی۔ اڈیک وچ بیٹھی بیوی

کول جا کے اوہدی تسلی لئی جھوٹھ بولد آں۔

میںوں پتا اے جے میں اِنج نہ آکھیا تاں اوہنے ساری رات چننا وچ بے چین ای رہنا اے۔ اوہنوں نیندر کوئی نہیں آئی۔

”تھوڑی دیر ہو میرے کول بہ جاؤ۔“

”نہیں ہُن توں سوں جا۔ رات بڑی لگھ گئی اے۔ زیادا جاگنا تیرے لئی ٹھیک نہیں اے۔ میں وی سویرے دُکان تے جانا اے۔ میں اوہدے دوویں ہتھ اپنے ہتھوں وچ لے کے بڑے پیارنال آکھدا آں۔

اوہ رضا مندی وچ سر بلاندى اے۔

دُبارا ڈرائنگ روم وچ آ کے بلی دی بھال وچ نظر دوڑائی۔ اوہ میںوں نظر نہ آئی۔ میں سارا کمر اچھان ماریا۔ اوہ تھے وی دیکھیا جتھے دیکھن دی لوڑ نہیں سی۔ بلی غائب سی۔

میرے کمرے وچوں باہر جاؤن چکھوں اوہ خُدا ای نکل گئی۔

میں ڈرائنگ روم دادروازا بند نہ کیتا سگوں موٹا جھپا کپڑا اگے کر دتا۔ میں سون دی تیاری کرن لگ پیا۔ ہیٹھ تھوڑا جھپا تیز کر کے وڈا بلب جھکا کے زیر دالبلب جگایا تے بیڈا تے سلُون نال لماپے کے میں موبائل کڈھیا۔ ہولی آواز وچ اک بہت ضروری کال کیتی۔

فر بیڈ دی سائیڈا تے موبائل رکھ کے میں دوواں ہتھوں دی کڑنگی سرنوں پا کے ہولی ہولی گنگناؤن لگا۔ ”تیرے آؤن دے کھڑاک بڑے ہون گے مزے تے ماہیا ہُن آن گے۔“ آواز پھنسی پھنسی تے کندی ہوئی نکلی۔ بے چینی..... جہی وچ میرے کولوں گایا نہ گیا۔

میں کجھ سوچ کے موبائل پھڑیا۔ اوہنوں ہتھ وچ لے کے کجھ چرسوچدار ہیا۔ فر موبائل دُبارا

اوہ تھے ای رکھ دتا جتھوں چکلیا ہووے۔

پتا نہیں کہڑے ویلے میری اکھ لگ گئی۔

گوڑھی نیندر تے سُننے۔ میںوں سبھ کجھ بھُل گیا۔

اوہ سچ ورگا کوئی خاب لگے۔ میں کیہ داکیہ کردا پھر داساں۔ فیر پتا نہیں اِنج ای یاں سچی جُجی میںوں اِنج سُنچیا، نال دے کمرے وچ میری بیوی پچڑ نال کراہندی پئی اے۔ پر جہڑی دُنیا وچ میں

ساں اوہوں نکلن لئی بڑے سنگھرش دی لوڑ سی۔ میں ان سُنیا کر دتا۔

میرے حواساں اُتے کوئی بھارو ہو یا کھلوتا.....

کرتا ای چڑ میں بیوی سمیت سبھ ٹوں کنڈ کیتی رکھی پر میںوں اِنج ای لگا ویلا اکھ دے پکارے

وچ لنگھ گیا اے۔

فر کالی رات دی سویر ہو گئی۔

میں جاگ پیا آں۔ موند اُتے سچے ہتھ دا پٹھا پاسا رکھ کے اُباسی لئی تے مُندیاں ہو یاں

اکھاں کھولیاں نیں۔

میری نظر سدھی اوہ تھے ای اے۔

صوفاسیٹ دے ساہمنے پئے میز اُتے میری بیوی دے جہیز دا املا گلدان جہدے وچ میری

پسند دے سورج مکھی دے پھل پئے سن، اوہ پٹھاں ڈگ کے ٹوٹے ٹوٹے ہو یا پیا اے۔

”ایہ تاں بڑا غضب ہو یا“ میرے موندوں نکلد اے۔

جھٹ کو افسوسیا جھپا بیٹھار ہنا آں۔ فر اگو وار میںوں اک خیال چھٹا پاندا اے۔

میں شیشے وچ بڑی بچھ لاکے اپنا موند دھون تے سینا دیکھدا آں۔

میںوں دھڑگو لگا ہو یا اے کدھرے گوانڈھیاں دی بلی رات ٹوں میںوں نہوند مار کے

میرے پنڈے اُتے جھریٹ تاں نہیں پا گئی؟

کجھ لکھیاں بعد سارے دھڑکو ڈر مکا تے تاں میںوں کسے ہو راہی طاقت نے بڑے سکون تے

اطمینان جے نال شیشے توں پرانہ کر دتا۔..... فیر بڑے اعتماد نال گھروں دُکان ول ٹر پیا.....

بے فکری

میںوں پتا اے کجھ لوک مینوں چنگا نہیں سمجھن گے۔ میری حرکت، نوں بہت بھیرا آکھن گے۔ پر میں سوچیا پنڈول باہروں یاں فر پند وچوں ای کسے ہور نے دوجی نگروں جو آکے ر جتا اے تے فر میں ای کیوں نہ اگے ودھ کے ہتھ ودھاواں تے بھونیں اُتے ڈگیا پھل پھڑلواں اوہدے اُتے لگی مٹی جھاڑ کے اوہنوں کھا جاواں۔ ایس توں پہلوں کہ کوئی ہور راہی پاندھی ایس پھل نوں اپنے گندے پیراں تھلے مدھ کے اگے لنگھ جاوے۔

میں گوانڈھی آں کسے ہور نالوں میرا حق کدھرے زیادا اے۔

شاید تہا نوں میری گل دی پوری طرحاں سمجھ نہ آئی ہووے۔

میرے گوانڈھ اک جوان بیوار ہندی اے۔ اوہ جدوں ویج کے آئی اودوں اوہدی عمر

پندرہاں ساہاں سال توں زیادا نہیں سی۔

دس گوسال اوہنے وی ہتا بیون ہنڈایا۔ فر اوہدا خاوند مر گیا۔

ہُن اوہ ودھ توں ودھ بائی سال دی بھر پور کڑی اے۔ آکھیا جاندا اے ایس عمر ویج ای

عورت پوری طرحاں پکلیا اُتے خشبودیندا پھل ہوندی اے۔ اصل ویج اے عمر ای کھاون ہنڈاون دی عمر

اے۔

کجھ چیزاں ہوندیاں نہیں جھڑیاں بندا اٹکا دو جیاں کولوں لگ کے کھاندا اے۔ کسے نوں سیری نہیں بناندا۔ پراک ”چیز“ ایسی وی اے جھڑی اکلیاں نہیں سگوں دو جے رل کے کھاندے نہیں۔ میری گوانڈھن دا بیون ساتھی تاں رہیا نہیں۔ ہُن پچھلے اک سال توں اوہ بھٹکھی تر بہائی پھردی اے۔

ایٹھیک اے کہ شیر کدے گھاہ اُتے گھوڑے کدے گو نہ نہیں کھاندے پر کہنوں پتا بھٹکھ مردیاں شاید مومنہ مارا لیندے ہوں۔ جان لباں تے آئی ہووے تاں بندا چھپڑی وچوں وی پانی پی لیندا اے۔

میںوں یاد اے اک واری اوہ ہمسائی ساڈے گھر آئی ہوئی سی۔ کوئی گل کردیاں اوہنوں پوری طرحاں اپنے ول متو جا کرن لئی میں اوہدی سنڈول باندا اُتے ہتھ رکھ دتا۔ اوہنے تھر تھری لئی۔ میرے ول عجیب نظراں نال ویکھیا فر اپنے آپ اُتے قابو پایا تے ہس کے بولی:

”بیوارن نوں سوچ سمجھ کے ہتھ لائی دا اے۔ سستی کلا نہیں جگائی دی“

تے تسیں جاندا ہاے ہاے ہاے سوچ بندا دل دی گل دس بندا اے۔

میں اوہدے اندر لگی ’طلب‘ نوں بھانپ گیا۔

اوہ چنگی بھلی قبول صورت اے۔ ہس مکھ اے۔ سبھ توں وڈی گل ایہ اے کہ بگانی اے۔

بگانی زبانی نوں دریافت کرن دی حسرت ہمیشا مرددے دل ویج رہندی اے۔

اک واری میری ماں نے اوہنوں پچھیا۔ ”تیری پہاڑ چڈی جوانی اے توں دو جاویاہ کیوں

نہیں کردا لیندی؟“

”ساڈے ویج رواں نہیں اے“

”ہائیں“

پتالگا کہ اوہدی اک چاچے دی دھی دا خاوند قتل ہو گیا۔ اوہ حالے تائیں پیکیاں دے بُو ہے

تے بیٹھی اے۔ اوہدی اک پھپھی دا خاوند مر گیا۔ اوہدا وی دو جاویاہ نہیں ہو یا۔ چاچے دی دھی اپنے دیور

نال..... تے پھپھی اپنے جیٹھ دے پتر نال..... انج کر لینا اے دو جا..... دیاہ نہیں کروانا۔

آکھن لگی؛ ”میرے بیو میرا دو جاویاہ کرنا کوئی نہیں تاہیوں میں ماپیاں گھر نہیں گئی۔ جد

اکلیاں ای رہنا اے تاں کیوں نہ اپنے موئے خاوند دی بھومیں سنبھالاں۔ بھاویں تھوڑی اے اپنی ملکیت تاں اے۔

پیکیاں گھرتاں بھرتاں بھرتیاں دیاں سڑیاں دھسیناں گلاں ای سُنیاں نیں۔“

گجھ چر بعد انج ہو یا کہ اوہنے مینوں نکلے کم آکھنے شروع کردتے۔ نکیاں نکیاں رمز بھریاں گلاں کرن لگ پئی۔ میں سبھ سمجھد اسماں پر ڈردا ساں۔

آخر گل نہاون والی صابن دی چکلی توں شروع ہوئی۔ اوہ اوہنے میرے کولوں اُدھاری لئی سی۔ فرایہ اُدھار کدے نہڑیا میں بھلا اوہدے کولوں صابن دی ٹکی ورگی معمولی شے دی واپسی دا تقاضا کردا چنگا لگدا؟

انج دیاں معمولی شینیاں توں گل ودھدی ودھدی جُتی تائیں اپڑی۔ فرسوٹ دی منگ ہوئی۔ جس دن میں اوہنوں سوٹ لے کے دتا تاں اوس رات تھوڑے چر لئی اسیں اک مک ہو گئے۔

ساڈے دن چنگے لنگھدے پئے سن۔

فرساڈے درمیان اک ہور بند آ گیا۔

ہاشم علی ساڈے پنڈ دا ای جم پل سی۔ زیادا نہیں تاں سٹھ سال دا تاں ضرور ہووے گا۔ پُرانے زمانے دیاں اٹھ جماعتاں پاس سی۔ قد کاٹھ واہو اسہا ہو۔ جوان ہو یا تاں پلس وچ بھرتی ہو گیا۔ اوہدی شہر بدلی ہوئی تاں اوہنے شہر وچ ای کسے ہور قوم دی گڑی نال ویاہ کروا لیا تے اوہنے ای وس گیا۔ پلس وچ اوہنے واہو ترقی کیتی۔ وڈا تھانے دار ہو کے ریٹائر ہو یا۔

زنگا ہوندا سی تاں توتے دی مڑی ہوئی پُنجھ ورگی اوہدی تک پاروں کسے وڈیری عمر دے بندے نے اوہنوں توتا کہ دتا۔ فرکیسی اوہداناں ہاشو توتا پے گیا جہڑا بعد وچ صرف توتا رہ گیا۔

اوہنے شہر وچ بڑی جائیداد بنائی۔ اک پُتر بھرتی ہو گیا۔ دو جا باہر لے مُلک چلا گیا۔ جدوں ہاشم علی پیسے دھیلے دلوں واہو اسو کھا ہو گیا۔ نوکری پوری کرن توں بعد ریٹائر وی ہو گیا۔ اوہدے کول کرن کران نوں گجھ نہ رہیا تاں اوہنوں اپنے جدی پُشتی پنڈ دی یاد آئی۔

پنڈ وچ اوہدے دو نکلے بھرا ہندے سن جہڑے زندگی دی گڈی بڑی مُشکل نال کھچدے پئے سن۔ کھچدے کیہ دھروندے پئے سن۔

جد ہاشم اپنی وڈی ساری گڈی وچ بہ کے اپنے بھراواں گھر آیا تاں لوکاں دے آنے ٹڈے رہ گئے۔ اوہ اوس نکلے جہے پنڈ دے گھر گھر جا کے واقف تے ناواقف سبھ نوں ملیا۔

”ب دی وڈی خیراے“ اوہنے لوکاں نوں دسیا۔

اپنے نکلے بھراواں دی مالی امداد کیتی۔ صرف اک رات رہیا تے دُبارا شہر پرت گیا۔ جاوَن لگا اوہ آکھ گیا کہ اوہ ہُن پنڈ چکر لاندرا ہووے گا۔

میرے تے میری یار دے درمیان آون والا بند ا بہو توتا اے۔ توتے نے پلس دی نوکری وچ رنج کھا دانا لے واہو جوڑیا سی۔ رنج کھاوَن تے واہو جوڑون لگیاں اوہنے جائز نا جائز دی کدے پروا نہیں کیتی ہووے گی۔ یقینن کسے تے ظلم کیتا ہووے گا۔ کسے دی حق تلفی کیتی ہووے گی۔ پتا نہیں کہہڑے کہہڑے گناہ کیتے ہووَن گے۔

میرا خیال اے چکھلی عُمرے اوہنوں اپنے گناہ بخشوان دا خیال آیا تاں اوہنے صدقا خیرات کرن لئی اوہنوں اپنا جدی پُشتی پنڈ سبھ توں زیادا مستحق نظر آیا۔ اک تاں اوہدا اپنا پنڈ والے اوہدے رشتادارن۔ رشتادارن نوں صدقا خیرات دینے تاں دُگنا ثواب ملد اے۔ صدقے دا وکھراتے صلہء رحمی دا وکھرا۔

تجی گل ایہی سی کہ پنڈ وچ اوہدا ٹوہر ٹپا بننا سی۔ لوکاں اوہدی سلاہنا تاں کرنی ای کرنی سی اوہدے موئے ماں بیویاں قبریں تے وی دُعاواں جا مگنیاں سن۔

میرا خیال اے ایسے پاروں جداوہ پنڈ آیا تاں اوہنے پنڈ دیاں بیوا عورتاں دی اک لسٹ بنائی۔ اوہناں نوں بلوا کے ہر اک نوں اک اک لفافا دتا جہدے وچ ہزار ہزار دے دونوں کورنوٹ سن۔

لوکاں دے احسان مند چہرے، شکر بھریاں اکھاں، دعاواں دیندے بُلھ اتے لف لف جاندے جُسے وکھ کے توتے میرا مطلب اے ہاشم علی ایہ اعلان کیتا کہ اوہ ہر مہینے آیا کرے گا۔ روزیاں وچ دُگنے پیسے دیوے گا۔ پرائمری سکول جاوَن والیاں بائریاں دی تاں موج ہوگی۔

اوس توں بعد اوہ جدوں آندا پنڈ دیاں سست اٹھ رنڈیاں رُوڑیاں زانیاں اوہنوں ملن جانداں۔ ایہ بیوا عورتاں چنھی سال دی عُمر توں لے کے اسی سال دی عُمر تک دیاں ہونداں۔

”ہاشم علی کسے سخی پیو دا پتر اے، چنگی ماں دا جیا اے“
 ”ہاں ہاں ایہد اپو وی انج ای کھلھے دل داما لک سی۔“
 ”ایہدی ماں جتی سخاوت کرن والی عورت میں اپنی پوری زندگی وچ نہیں دیکھی“
 ”ایہناں دے بُو ہے توں کدے کوئی فقیر خالی نہیں مُردا“
 ”ہاں جی ایسے گل دا بھاگ اے کہ ہاشم علی انج لکھاں کروڑاں وچ کھیڈ دا پیا اے“
 مینوں بھڑتھو پے گیا۔

جد میری بیلن نوں ہر مہینے دو ہزار اتے اوہدی دس سال دی دھی نوں وی دو ہزار روپیا ملے گا
 تاں اوہنوں میری ضرورت کتھوں رہ جاوے گی۔ اوہداسارا اُلا رتاں توتے دی عمر بھادیس ستر سال سی
 پر چنگی خوراک، بے فکری تے وادھو پیسے نے اوہنوں جوان رکھیا ہو یا سی۔ اوہ ودھیا خضاب لوا کے اپنی
 عمر نالوں دس پندرہاں سال زنگا نظر آندا۔
 نیتیاں دے حال تاں اللہ جاندا اے پر سُنیا اے مرد تے گھوڑا کدے بڈھے نہیں ہوندے۔
 تے بڈھے نہ ہوون دا مطلب تئیں چنگی طرحاں جاندا اے او۔
 میں ڈر گیا جے کدھرے توتے نے میری بجی نوں اشارا کر دتا تاں اوہ تاں پہلوں ای ڈگول
 ڈگول کردی پھر دی اے۔ بے توتے میرا پتا کٹ دتا تاں.....
 میں اپنیاں سوچاں وچ لؤ سدا رہندا۔
 جد گوانڈھن وی میرے ول تو جادینی چھڈ دتی تاں مینوں اپنی سوچ دے سچ ہوون دا یقین
 ہوندا لگا گیا۔ ہُن اوہ کدے کھلی کھلوتی آندی تے ایویں اک دوگلاں کر کے چلی جاندی۔
 پہلے والی گل نہیں رہی سی ہُن۔
 کجھ چر بعد جدا ہونے دُبارا میرے ول رجوع کر لیا تاں مینوں اپنی سوچ تے شرمندگی ہوئی۔
 میں اک نیک بابے تے شک کر کے گناہ کیتا سی۔
 پر پتا نہیں کیوں فر وی اک ڈر، اک خوف اک وہم کدے کدے میرے دل دماغ دی کسے
 نگرے اپنے نیچے گاڑ دیندا۔
 پنجاب چھیاں مہیاں بعد پنڈ وچ گنگشیاں ہوون لگ پئیاں۔ جسراں کہ کہندے نیں

جتھے اک ہووے اوہدا دھوں کسے پاسیوں نکل ای آندا اے۔
 اتھے وی دھوں نکلن لگ پیا۔
 اُڈدی اُڈدی میرے رتیاں وچ وی گل پے گئی۔
 تو تاپکے اتنباں داشوقین نہیں۔ اوہ تاں اوہناں ول دیکھدا وی نہیں۔
 اوہ تاں کچیاں..... انبیاں داشوق رکھدا سی۔ میں ہُن بے فکر ہو گیا۔

☆.....☆.....☆

پیارا سی جوانیہناں دیاں گلاں تے افسوس کردا“

میز تے اک خالی کپ انج ای پیارہیا شاید ایہ کسے اوس پنجابی داسی جو پنجابی سیوا پاروں
کدے وی نہیں سی آسکیا۔ ویٹرنے نئشی نال اوہ کپ چکلیا کیوں بے ایہ اوس نوں دھونا نہیں سی پینا۔

☆.....☆.....☆

ستر ورھے

”میں پنجابی کہانیاں آں“

”میں پنجابی شاعر آں“

”میں پنجابی ناول نگار آں“

”میں پنجابی کھوجکار آں“

”میں پنجابی داستان آں“

”میں جلوس کڈھن والا لیڈر آں“

”میں فیس بک اُتے چھایا رہنا، پنجابی پنجابی کردا“

”میں پنجابی دے ناں اُتے پنجابی واسطے لڑ سکتا“

سارے میز اُتے پئے چاہ دیاں کپاں نوں پی کے ویلھا کر چلے سن۔ ایہ اک فائیسٹار ہوٹل

وچ لگے میز دے دوالے بیٹھے گلاں کر رہے سن۔

”پچھلے ستر ورھیاں توں ایہ اتھے آ کے ایوں ای گلاں کردے نہیں تے خورے اگلے کئے

درھے انج ای ہوندار ہوے گا، سبھ توں وڈیری عُمر دے پچھلے ویٹرنے وی مینوں ایہ ای گلاں سُنائیاں

سن اوہنوں مریاں وی پون صدی بیت گئی اے۔“ اک ویٹرنے دو جے نوں دسیا ”اوہ وی پنجابی دا کوئی

حُسنِ غریب ہوئے برائے فروخت نہ وی ہووے تدوی بدو بدی دے خریدار بھیج کے
پیندے نیس۔ اک تے اوہ سستامل جاندا اے دُو جاپنچ وچ ہوندا اے۔
ہُن اوہ دُنیا دی دولت حاصل کرن لئی اپنے حُسن دی دولت خرچ کردی سی۔ اُنچ اور غریب
مگر عزت دار گھرنے دی ٹونڈ سی۔ جہڑا اپنی روزی روٹی لئی محنت مزدوری کردا۔
فیصل اوہنوں ویکھیا تاں ویکھدا ای رہ گیا۔

اوہ فیشن ٹی وی تے آن والیاں بہت ساریاں حسیناواں نالوں کدھرے زیادا سوئی سی۔
رب بڑا بے پروا اے۔ اوہ چکڑ وچ کٹول کھلا دیندا اے، صحرا وچ پھل اُگا دیندا اے۔
فیصل دے دل وچ آجی نوں حاصل کرن دی دُھونی دُھج پئی۔ پتا لگا کم کوئی ایڈا اوکھا نہیں

اے۔

اک کال (CALL) دی مار

موبائل فون دی بیل وچ وچ کے بند ہوگئی۔

فیصل نے فون اٹینڈ نہیں کیا۔

جھٹ چنگے کچھوں بیل دُبارا وچن لگ پئی۔

”ایہ خورے کدوں میرے مگروں لہوے گی۔“ اوہ مُنڈ ای مُنڈ وچ بُد بڈا۔

فر اوہنے بڑی بیزار سی سکوں نفرت نال فون ”اوکے“ کیتا تے بڑی اوپری تے کھروی آواز

وچ کچھیا۔

”کون اے؟“ حالاں اوہنوں سارا پتا سی دُو بے پاسے کون اے۔

”ٹہا ڈی نوکر ٹہا ڈی داسی“ آواز وچ شہد بھریا ہو یا لگیا۔ ایہ فیصل دی سجن آجی دی آواز سی۔

آجی وی پاہی ورھی دو بالاں دی ماں سی لیکن ویاہ تے اولاد دوواں نے اوہدے حُسن نوں کوئی

نقصان نہیں پہنچایا۔

اوہ غیر معمولی حد تاں سوئی اک غریب گڑی اے۔ غریب ماییاں گھر جمی تے غریب ای

سوہرے ملے۔ بناوٹ والے نے حُسن دیوں لگیاں کوئی کسر نہیں سی چھڈی۔ ہاں لکھن ویلے دولت دا

خانا خالی رکھیا۔

لیکن فیصل بلا شرکت غیر اوہا مالک بنا چاہندا اے۔
پیسہ فیصل لئی کوئی مسئلہ نہیں سی جد کہ آجی دا پہلا تے آخری مسئلہ ای پیسا اے۔
چھیتی ای اوہناں دیاں آپس وچ لگ گئیاں۔
فیصل نے آجی دے گھر دا سارا چا دنا چک لیا۔
ہُن اوہ تھے فیصل ای فیصل سی بس۔
سبھ کچھ ٹھیک سی تے کچھ چر سبھ کچھ ٹھیک ای چلدا رہیا۔
فیصل دے کسے خیر خواہ اوہنوں دسیا۔
”آجی آج کل شاہد تے بڑی مہربان اے۔“

فیصل نوں یقین نہیں آیا۔ شاہد کسے پاسیوں وی فیصل نال لگا نہیں سی کھاندا۔ اک رپھل جہیا
مُنڈا۔ نہ شکل نہ عقل۔ غریب گھر دا غریب اُمُنڈا جہدے کول پہن لئی پورے کپڑے وی نہیں سن۔ ہر
پاسیوں نکھہد۔

ہاں اوہدے وچ اک خوبی ہے سی۔ اوہ فیصل دے مقابلے وچ کچھ زیادا ای ”جوان“ سی

تے اوہ آجی دا گواٹھی وی اے۔

”نہیں، نہیں ایہ خبر جھوٹی اے۔ آجی ورگی عورت تاں اوہو جھے مُنڈے ہتھوں پانی پینا وی

گوارا نہ کرے۔ فیصل سوچیا۔ فری اوہدے دل وچ کھڈ کھڈی ہوون لگ پئی۔

”ایس عورت ذات دا کوئی بھروسا نہیں، شک دے سنبولے اوہدے دماغ وچ جنم لے لیا۔
کجھ لوکاں دا آکھنا اے کجھ جان دی ابتدا شک توں ہوندی اے۔ جدوں کسے عورت د امرد
اُتے شک ہو جاوے تاں اوہناں دے درمیان تعلق واسطے دا پتا لگانا کوئی اوکھا نہیں۔“ ”تعلق“ والے مرد
عورت دے جسمیں دی کیمسٹری ای دکھری ہو جاندی اے۔ اوہناں دا اک دُوبے نوں تلنیاں اگا ای
نہ تلنا دوویں سبھ کجھ دس دیندے نیں۔ بس تاڑن والی اکھ ہونی چاہیدی اے۔

رقیب دی اکھ توں وڈی پارکھ اکھدی ہو سکدی اے۔ مخبردی اطلاع سو فیصد سچی نکلی۔
شاہد واقعی اوہ چور نکلیا جہنوں گھر دی مالکن نے آپ بُو ہاکھول کے اندر واڑیا۔ اوہنوں گھر
دے خزانے دیاں ساریاں گنیاں دے دتیاں سن۔
اوہ مُتھو مُتھی سبھ کجھ لٹ کے لئی جاندا۔

فیصل جدا پنا موزا نا شاہد نال کیتا تاں اوہنوں ڈھیر وٹ چڑھیا۔ اوہنوں ڈاڈھی کاوڑ آئی۔
کٹھے راجا بھوج کٹھے گتو تیلی۔

”ابئی نے شاہکی وچ ویکھیا کیہ؟ ایہ تاں اوہ گل ہوئی کتتا بٹھایا راج تے، اوہ چکی چٹن ٹر پیا۔
ایہ عورت ذات ای اجہی اے۔ ایہد اپھرن لگیاں کوئی پتا نہیں لگدا۔“ فیصل غصے وچ سوچن لگ گیا۔
”فر آ کھدے نیں جس دھون نوں مرد پیار نال چمدا اے اوہو دھون کوں وڈھ دیندا
اے۔ لے ایسے گلوں تے ایہناں کر تو تاں پاروں وڈھدا اے۔“ فیصل بُو بُو اندا پیا۔
اوہدے دل ولوں صدے تے غصے دا جوہیں انھیر اٹھیا۔

دماغ وچ بڑے بھیڑے تے خطرناک ارادیاں نچے گاڑے۔ اوہنے خیال ای خیال وچ
بہت کجھ کرن دا سوچیا۔ جے کجھ کرے تاں اوہدے نتائج وی بھگتنے پیندے نیں۔

فیہ عقل اوہدی رہنمائی کیتی۔

”منا بگانی زانی اُتے کاہد مان۔ فر زانی وی اوہ جہڑی وکاوا اے۔ کجھ چنگا مندا کر کے اپنا
نقصان کروان دا فایدا،“ اوس سوچیا، عمر و دھن دا اک فایدا ایہ اے کہ بندے نوں عقل آ جاندی اے۔
(اُنج کنیاں دی عقل عمر و دھن نال چلی وی جاندی اے)

فیصل نے بغیر کوئی الزام لائے اجی نوں چھڈ دتا۔ اوہ ایہو جہا الزام لانا اپنی توہین سمجھدا سی۔
پہلوں تاں اجی نوں پتا ای نہیں لگیا جد پورا مہینا لنگھ گیا۔ نہ فیصل اجی ول گیا نہ فون کیتا تاں
اجی نوں محسوس ہو یا۔

اوہنے فون کرنا شروع کیتا۔ فیصل فون نہیں چکلیا۔

اج اک پک کے اوہنے فون چکلیا ای چکلیا تاں اگوں او بڑاں وانگوں چکھیا۔ ”کون اے؟“
”ٹہا ڈی نوکر ٹہا ڈی داسیہ“

فیصل چپ رہیا۔ اوہنے فون بند نہیں سی کیتا۔

”مینوں میری غلطی دس دیو۔ سزا میں خدوں آپے دے دیاں گی۔“

”جناب ٹسیں کہنوں فون کیتا اے؟“ آواز ڈھیر سرد سی۔

”میں اپنی چند اپنی جان نوں فون کیتا اے۔“

”اتھے کوئی تہا ڈی چند تہا ڈی جان نہیں رہندی۔“

”مینوں پتا اے ٹسیں ناراض او پر یا کجھ مینوں وی تاں دسو۔“

”قتل دے مُلرم نوں وی صفائی دا موقع دتا جاندا اے۔“

فیصل ولوں چپ۔ اوہدے لے لے ساہ لین دی آواز اجی بخوبی سُن سکدی سی۔ اُنج لگدا سی

جوہیں اوہ اپنا غصا ضبط پیا کر دا اے۔ کجھ کہنا چاہندا اے۔ بولیا نہیں سُو پیا جاندا۔

”ایسے بے رُخ نہ بنو۔ ٹہا ڈی بے رُخی کسے دی جان وی لے سکدی اے۔“

”ہونہ“ اک طنز بھری تے حقارت بھری آواز۔

ایہ ہنگامہ راتے ایہدے وچ لگی حقارت اجی نے سُنی وی تے محسوس وی۔ اوہنے اُکا نہ گولیا۔

”ٹہا نوں تاجی تاں یاد ہووے گی۔ جہدے جن نے اوہنوں چھڈ دتا سی تے اوہنے گڈی

تھلے سردے دتا۔“

”اوہ ہور گل سی۔“

”کوئی ہور گل نہیں سی۔ میں وی تاجی نالوں گھٹ کوئی نہیں کرنی۔ فر پھر وگے پچھتا ندے۔“

نال ای سبکے بھرن دی آواز آون لگ پئی۔ واہو لپچر چُپ رہی۔ اجی مدھم آواز وچ روندی رہی۔

”کتنھے اس؟“ آخر فیصل بولیا۔

”تیرے پیراں تھلے۔“

”نہیں نہیں پیراں تھلے کیوں۔ تُوں تاں.....“ فیصل کُجھ کہندا کہندا ارک گیا۔

”میری جگھا ای پیراں تھلے اے۔ توں او تھوں وی ٹھڈے مار کے پرانہ پیا سٹنا ایں۔“

”تینوں ٹھڈے اکون مار سکدا اے۔“

”مہینے توں اُتے ہو گیا اے۔ تَساں ٹھڈے امار کے پرانہ سٹیا ہو یا اے۔“

”اچھا اچھا جذباتی بلیک میلنگ نہ کر۔ ایہ دس کتنھے اے تے کیہ پئی کردی ایں؟“

”فی الحال تاں گھرای آں۔ اُنج آسیں اج کنک وڈھن جاواں گے۔“

”کیہ آ کھیا ای تُوں کنک وڈھن جاویں گی۔ تُوں..... تُوں کنک وڈھیں گی؟“

”غریب جو ہوئے۔ روٹی جو کھاونی ہوئی۔ کنک وڈھاں گے تاں دانے گھر آون گے ناں

ساڈیاں کھڑیاں مٹاں چلدیاں نیں۔“

”میں مر گیا آں جو توں کنک وڈھن چلی ایں۔“

”تُسیں نہیں مرے، میں مر گئی آں۔ تَساں میرے ول کنڈ کر کے مینوں جیندی جانے مار

دیتا اے۔“

”اچھا اچھا زیادا بکواس نہیں۔ خبردار جو تُوں کنک وڈھن گئی تاں۔ میں اج ای سگوں ہننے ای

ٹھاڈے گھر کنک بھجوانا آں۔“

”میں اوہ کنک کوئی نہیں رکھنی۔ موڑ دیاں گی۔ ہُن اوہ بڑے نازناں پئی بولن لگی۔

”کیوں؟“

”مہینوں کنک دی نہیں ٹھاڈی لوڑا اے۔“

”میں وی آ جاواں گا.....“

”نہیں پہلوں تَسیں آوتے ہننے ای آو۔ تَساں مہینوں بڑا ستیا تے روایا اے۔ تہاڈے نال

ایہدا احساب کتاب کرنا اے۔ انداز حدوں ودھ کے محبوبا نا ہو گیا۔

”اچھا بابا میں وی آنا پیا آں۔ ہُن بخش۔“

”ابنی بخش کہ دس نہیں سکدی۔“

”ٹھیک اے میں اک گھنٹے دے وچ وچ تیرے کول ہوواں گا۔ تیرا خاوند کتنھے اے؟“

”اوہ تاں سویردا کنک وڈھن گیا ہو یا اے میں اوہدے مگر جانا سی۔ ہُن تَسیں آندے پئے او

میں ہُن کتنھے جانا اے۔“

”چلو ٹھیک اے۔“

ابنی نے فون بند کر کے تو با توڑن والی آ کر لی لئی۔ مُسکائی، وڈے شیشے اگے کھلو کے اپنے

آپ نوں غور نال تکیا تے فیر بڑے غرور نال آ کھن لگی۔

”وڈا آ یا تعلق توڑن والا۔“

..... اوہ ہستی سی۔ نال ای اوس نے اپنے موبائل دی سکرین چمٹی تے اوہدے اُتے اپنی

خوبصورت نیل پالش نال سچے ناخن والی انگلی نال سارے Dialled تے Received نمبر انوں

مُکایا۔ بوہا کھڑکن توں پہلاں پہلاں اوہ ان باکس وی خالی کر چکی سی..... صرف اکوای نمبر ڈائل کیتا ہو یا

ویکھیا جاون کر کے کسے نوں وی اکوای کال کرن بارے جانکاری مل سکدی اے.....

☆.....☆.....☆

اے، کمپیئرنگ نے اپنی معذوری دکھائی سی۔

”ہئی کسے شاعروں ناراض نہیں کرنا“ مشاعرے دی پر بندھک کمیٹی نے دسیا۔ بڑی مشکل نال لسٹ بنائی گئی پر اخیر تے کنیاں دے ”مومنہ“ بنے ہوئے سن۔

”میں تاں جو نیئر شاعر آں، مینوں کیہ فرق“ میں رنگ رنگ دیاں بلدیاں پتیاں نوں دیکھدیاں وڈے سارے ہال وچ بیٹھے لوکاں دے ذوق نوں پرکھن لئی جو یں اڈ دی جہی نگاہ ماری۔

”استھے تاں پورے پنجاب وچوں شاعر آئے نیں“ میں شاعران نوں ویکھ کے سوچیا، جو طرحاں طرحاں دیاں بولیاں بول رہے سن۔

ٹھیک سنت و بے مشاعر شروع کر دتا گیا۔

کمپیئرنگ کرن والا آپ وی ریڈیو دا چنگا بلیا رسی اوس نے اک سماں پنھ دتا۔ پر حالے اک دو شاعراں نے ای اپنا کلام سنایا سی کہ چالھی شاعراں وچوں ہر کوئی یاں تاں پرچی گھل رہیا سی، گھل رہی سی یاں فیئر رکے رکے کمپیئر کول آ کے اپنی واقفیت دی دہائی پان لگا۔ جس نال سینئر پہلاں پڑھی جان دے سن۔ فرسٹیج توں تھلے، اک فائل نوں کچھ وچ دہائی کھڑے بندے کول جا کے کھلو جان دے۔ شاعر صاحب اک لفافا بھڑ کے فائل تے دست خط کر کے ہال وچوں کوئی پنج سنت بندیاں نوں وی جو اصل وچ اوہناں شاعر نال آئے دادیے سن۔ اوہناں نوں لے کے ہال وچوں غائب ہو رہے سن۔

اج ہر کوئی اپنی سنیا رٹی مٹھلی پھردا، دو جیاں توں پہلوں پڑھن لئی میناں تر لے کری جا رہیا۔ اج کوئی وی سینئر نہیں سی تے ہر کوئی جو نیئر بنی بھڑ دا اے کوئی ناراض وی نہیں ہو رہیا۔ مینوں کافی دیر بعد اصل رو لے دا پتا چلیا کہ اج کوئی جھگڑا نہیں ہو سکدا اے۔ اج کوئی اناء والا مسئلا ہے ای نہیں اصل مسئلا تاں چیک داسی، جس توں جیب گرم ہو جانی سی۔۔۔۔

☆.....☆.....☆

سینئر تے جو نیئر

میں پنجابی غزل دا شاعر آں، ایس لئی ہر ہفتے ہون والے جتھے وی ہووے مشاعرے دی سُوہ رکھنا میرے تے فرض اے۔ ایسے کر کے ای تاں کئی وار گھر لڑائی وی پے جاندی اے کہ آخر صرف مشاعرے ای رہ گئے نیں، زندگی وچ۔۔۔۔۔ پر گھر والیاں نوں کیہ پتا اوہناں دی سوچ عام لوکاں والی ای سوچ اے جو ادب نوں کسے صورت وی سمجھ نہیں سکدے ناں۔

حالے کل ای تاں منڈی عثمان والے اک وڈے مشاعرے وچ ساری رات بتا کے آیا واں۔ اج وی ایس مشاعرے دی سُوہ کدھروں مل ای گئی تے استھے آنا تاں میرے تے فرض اے ناں۔ گھروں بس نکل ای آیا واں۔ اج تے کہ کے آیا واں دس و بے تک گھر اپڑاواں گا کیوں کہ اج مشاعرے دا نہیں دسیا اے۔ اُنج وی ہفتے وچ دو تین مشاعرے تاں پھڑے ای جان دے نیں۔

میں اک جو نیئر شاعر آں تے مینوں پتا اے مشاعرے دے مڈھ وچ ای میری واری آ جانی اے۔ ایس لئی میں بہت اُتاؤلا ہو یا بیٹھا آں کہ ہُن واری آئی کہ آئی۔ حالے کل ای منڈی عثمان والے وچ شاعران نوں جھگڑیاں توں بچایا اے۔

”میں نہیں پڑھنا، اوہدے توں پہلے“ کئی شاعراں نے سنایا۔

”ہر کوئی اپنے آپ نوں سینئر سمجھدا اے، تے اپنے آپ نوں سبھ توں اخیر تے پڑھنا چاہندا